

સામાન્ય જ્ઞાન

હું અને વિશ્વ માનવી

ભાગ - 1

સાહિત્ય • પ્રત્યાયન • કલા • ફિલ્મ • રમત-ગમત

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર

પ્રસ્તાવના

બાળકોના સર્વાંગી વિકાસ માટે માત્ર સાક્ષરી વિષયોનું એટલે કે પાઠ્યપુસ્તકમાં આપેલું વિષયવસ્તુ પૂરતું નથી. માનવજીવનને રોજબરોજ સ્પર્શતાં એવાં અન્ય ઘણાં ક્ષેત્રો છે, જે વિશે બાળક પાસે સામાન્ય માહિતી હોવી જોઈએ. આ બધાં ક્ષેત્રોના સમૂહને આપણે પરંપરાગત રીતે ‘સામાન્ય જ્ઞાન’ તરીકે ઓળખીએ છીએ. ધોરણ: 6 થી 8 નાં બાળકો વર્તમાનપત્રો વાંચીને સમજી શકે એવી અધ્યયન નિષ્પત્તિ ભાષાશિક્ષણમાં હોય છે. વર્તમાનપત્રમાં આવતા સમાચાર સમજવા હોય તો જે તે બાબતનો મૂળભૂત સંદર્ભ સમજવો જરૂરી છે. આ માટે રાજ્ય સરકારના શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા સાહિત્ય, પ્રત્યાયન, કલા, ફિલ્મ, રમત-ગમત, ઇતિહાસ, ભૂગોળ, અર્થશાસ્ત્ર, બંધારણ, ચૂંટણી, ગણિત, બેંક, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી, ICT વગેરે જેવાં કેટલાંક ક્ષેત્રો પસંદ કરીને એના વિશેની માહિતી બાળકોને સમજાય એવી ભાષામાં ‘હું બનું વિશ્વ માનવી...’ શીર્ષક હેઠળ ત્રણ પુસ્તકોમાં રજૂ કરવામાં આવી છે.

ધોરણ: 6 થી 8 નાં બાળકોને ઉપયોગી આ સામગ્રી GCERT દ્વારા સમગ્ર રાજ્યમાંથી પસંદ કરેલ તજજ્ઞોની મદદથી તૈયાર કરવામાં આવી છે. આ પુસ્તકો આપણે શાળા પુસ્તકાલયમાં એવી રીતે રાખીશું જેથી બાળકોને સહજ રીતે પ્રાપ્ય બને. આ ઉપરાંત, બાળકો અવારનવાર આ પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરવા પ્રેરાય એવા પ્રયાસ શિક્ષકોએ કરવા જોઈએ. જેમકે આ પુસ્તકોમાંથી કોઈ એક વિષય પસંદ કરી શિક્ષકો દરરોજ પ્રાર્થનાસભામાં બાળકોને એ વિષય વિશે વાત કરે. ક્યારેક બાળકોને જ વિષયો આપી શકાય. બાળકો વાંચે અને શિક્ષક બાળકો સાથે નિયત થયેલ મુદ્દાઓ બાબતે પ્રશ્નોત્તરી કરે.

આ પુસ્તકો તૈયાર કરવાનો વિચાર શિક્ષણ વિભાગના માન. અગ્રસચિવ સુશ્રી સુનયના તોમર (IAS) દ્વારા પ્રસ્તુત કરવામાં આવ્યો તેમજ તે માટે સતત માર્ગદર્શન શ્રી અજયકુમાર તોમર (IPS) દ્વારા પ્રાપ્ત થયું તે માટે બંનેનો હું આભારી છું. તમામ પુસ્તકોને ગુણવત્તાસભર બનાવવા માટે આ કાર્યમાં સતત જોડાયેલા GCERT તથા જીલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનના પ્રશિક્ષકો તેમજ તજજ્ઞ શિક્ષકોનો આભાર માનીએ છીએ. આ પુસ્તકો રાજ્યની તમામ પ્રાથમિક શાળાઓને નિ:શુલ્ક પહોંચાડવા માટે સર્વ શિક્ષા અભિયાનનો પણ આભાર.

આશા છે કે આ ત્રણ પુસ્તકો Beyond the Textbook હોઈ વિદ્યાર્થીઓને સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં ટકી રહેવા, સતત સફળતા હાંસલ કરવા અને સતત નવું નવું જાણવાની પ્રેરણા આપવા ઉપયોગી નીવડશે. આ પુસ્તકોને ગુણવત્તાસભર અને વધુ ઉપયોગી બનાવવા માટે આપનાં સૂચનો આવકાર્ય છે.

નિયામક
જીસીઈઆરટી
ગાંધીનગર

નિર્માણ - સંયોજન

ડૉ. ટી.એસ.જોષી, નિયામક, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
શ્રી બહાદુરસિંહ સોલંકી, સચિવ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
ડૉ. હરેશભાઈ ચૌધરી, અભ્યાસક્રમ કોઓર્ડિનેટર, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
ડૉ. અખિલભાઈ ડી. ઠાકર, રિસર્ચ એસોસીએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

ભાષાશુદ્ધિ

શ્રી નરેન્દ્રભાઈ રાવલ, રીડર, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
શ્રી પ્રકાશભાઈ સોની, નિવૃત્ત, રીડર, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

સાહિત્ય

શ્રી નરેન્દ્રભાઈ રાવલ, રીડર, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર.
ડૉ. ગજેન્દ્રભાઈ જોશી, નિવૃત્ત, લેક્ચરર, ડાયટ, પાલનપુર
શ્રી કિશોરભાઈ પાર્થ, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, અમદાવાદ ગ્રામ્ય
શ્રી યાહ્યા સપાટવાલા, લેક્ચરર, ડાયટ, વડોદરા
શ્રી સ્મિતાબેન રાણા, ઉ.શિ., ઠિકરીયા મઠ પ્રા. શાળા, વડોદરા
શ્રી સોનુબેન ગોહેલ, મુ. શિ., ભરોડા પ્રા. શાળા, આણંદ

I.C.T. (Infomation and Communication Technology)

શ્રી હિરેનભાઈ વ્યાસ, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, નવસારી
શ્રી નીતિનભાઈ દલવાડી, રિસર્ચ એસોસીએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
શ્રી નિલેશભાઈ ચાંપાનેરી, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, અમરેલી
શ્રી ચેતનભાઈ પંચોલી, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, વઘઈ
શ્રી અનિલભાઈ વેકરીયા, લેક્ચરર, ડાયટ, મહેસાણા
શ્રી ધ્રુવભાઈ પંડ્યા, લેક્ચરર, ડાયટ, સુરેન્દ્રનગર
શ્રી જૈનીબેન ભોજક, ટેકનિશ્યન, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
શ્રી કેતનભાઈ નિરંજન, ટેકનિશ્યન, ડાયટ, રાજકોટ

ફિલ્મ

ડૉ. ભૌમિકભાઈ ત્રિવેદી, લેક્ચરર, ડાયટ, અમદાવાદ ગ્રામ્ય
શ્રી નીતિનભાઈ દલવાડી, રિસર્ચ એસોસીએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
શ્રી અનિલભાઈ વેકરીયા, લેક્ચરર, ડાયટ, મહેસાણા
શ્રી જૈનીબેન ભોજક, ટેકનિશ્યન, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર.

કલા

શ્રી ધર્મેશભાઈ ચાવડા, લેક્ચરર, ડાયટ, અમદાવાદ શહેર
શ્રી ભરતભાઈ સેડાલા, લેક્ચરર, ડાયટ, ભરૂચ
શ્રી યોગેશભાઈ ચૌધરી, લેક્ચરર, ડાયટ, વઘઈ
શ્રી બીનાબેન દેસાઈ, લેક્ચરર, ડાયટ, અમદાવાદ ગ્રામ્ય

અર્થશાસ્ત્ર

શ્રી વિમલભાઈ દંગી, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, સુરેન્દ્રનગર
શ્રીમતી વિજયાલક્ષ્મી યન્ડુરી, લેક્ચરર, ડાયટ, ગાંધીનગર
શ્રી અંકિતાબેન ત્રિવેદી, રિસર્ચ એસોસીએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

બંધારણ

ડૉ. ગૌરાંગભાઈ વ્યાસ, મદદનીશ નિયામક, પ્રાથમિક શિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરી, ગાંધીનગર
શ્રી ભદ્રસિંહ વાઘેલા, સંકલન અધિકારી, ઉચ્ચશિક્ષણ નિયામકશ્રીની કચેરી, ગાંધીનગર

વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

શ્રી હિરેનભાઈ વ્યાસ, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, નવસારી
ડૉ. પંકજભાઈ દેસાઈ, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, વલસાડ
શ્રી ભાર્ગવભાઈ ઠક્કર, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, ઈડર
ડૉ. ભૌમિકભાઈ ત્રિવેદી, લેક્ચરર, ડાયટ, અમદાવાદ ગ્રામ્ય
શ્રી કપિલભાઈ વસાણી, લેક્ચરર, ડાયટ, વલસાડ
શ્રી જેતલભાઈ પંચાલ, ઉ.શિ., અણદાપુર પ્રા. શાળા, અરવલ્લી

ઈતિહાસ- ભૂગોળ- ચૂંટણી

શ્રી વી.એમ. બલદાણિયા, લેક્ચરર, ડાયટ, ભરૂચ
ડૉ. અખિલભાઈ ઠાકર, રિસર્ચ એસોસીએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
શ્રી દિપકભાઈ ચૌહાણ, લેક્ચરર, ડાયટ, રાજપીપળા
શ્રી બી.એમ. મેટાલીયા, લેક્ચરર, ડાયટ, ભાવનગર
શ્રી પંકજભાઈ પ્રજાપતિ, હેડટીચર, કપુરાઈ પ્રા. શાળા, વડોદરા
શ્રી હરજીભાઈ પ્રજાપતિ, હેડટીચર, ગુમડા મસ્જિદ પ્રા. શાળા, પાટણ
શ્રી તેજસકુમાર પટેલ, ઉ.શિ., સાહોલ પ્રા. શાળા, ભરૂચ
શ્રી હિરેન કાકડીયા, ઉ.શિ., નગર પ્રાથમિક મિશ્ર શાળા નં. ૧૦, ભરૂચ

રમત-ગમત

શ્રી ચિરાગભાઈ સેઈલર, લેક્ચરર, ડાયટ, સુરત
શ્રી હરીશભાઈ સેઈલર, લેક્ચરર, ડાયટ, નવસારી
શ્રી શરદભાઈ બારૈયા, લેક્ચરર, ડાયટ, ભાવનગર

ગણિત અને બેંક

ડૉ. સંજયભાઈ શાહ, સિનિયર લેક્ચરર, ડાયટ, વડોદરા
શ્રી ડી. આર. પટેલ, લેક્ચરર, ડાયટ, ગાંધીનગર
શ્રી એલ. જે. પુરોહિત, લેક્ચરર, ડાયટ, રાજકોટ

પ્રત્યાયન

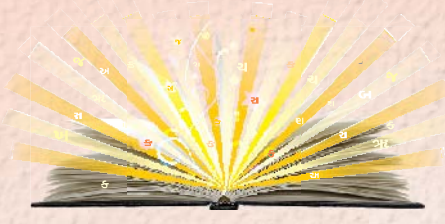
શ્રી યાદ્યા સપાટવાલા, લેક્ચરર, ડાયટ, વડોદરા
શ્રી સોનુબેન ગોહેલ, મુ. શિ., ભરોડા પ્રા. શાળા, આણંદ

अनुक्रमशिका

क्रम	विषयनुं नाम	नंभर
1.	साहित्य	05 - 26
2.	प्रत्यायन	27 - 34
3.	कला	37 - 56
4.	इल्लम	57 - 66
5.	रुमत-गमत	67 - 100

साहित्य

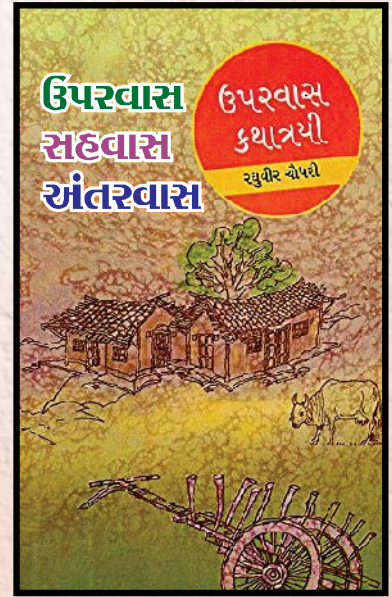
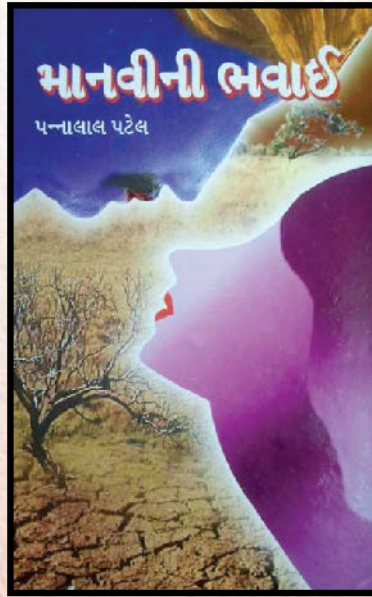
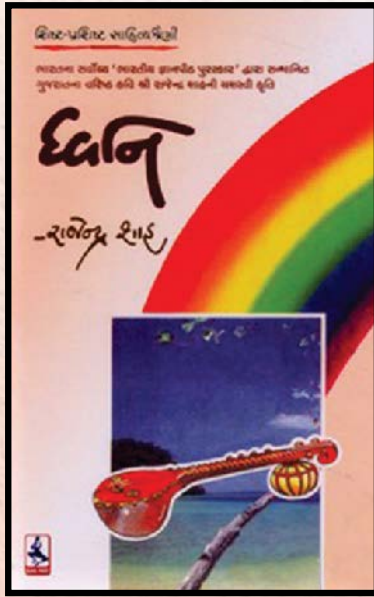

સાહિત્ય

સમાવિષ્ટ મુદ્દાઓ

- પુસ્કૃત કૃતિઓ અને સાહિત્યકારો
- પુસ્તક પરિચય
- દુનિયાની મુખ્ય ભાષાઓ, ભાષા અને તેના મહાન કવિ
- વિવિધ ભાષાઓના લબ્ધપ્રતિષ્ઠિત સાહિત્ય સર્જક
- વિશ્વ સાહિત્યની કેટલીક પ્રસિદ્ધ કૃતિઓ
- ભારતીય લેખકોની કૃતિઓ
- ગુજરાતી સાહિત્યકારો અને તેમની મુખ્ય કૃતિઓ
- સંસ્કૃત સાહિત્ય

પ્રસ્તાવના

સાહિત્ય એ જાણવાનો અને માણવાનો વિષય છે. આપણે વાર્તાઓ, કાવ્યો, પ્રવાસવર્ણન વગેરે વિવિધ સાહિત્યસર્જનનો અને તેના સર્જકો વિશેનો અભ્યાસ કરીએ છીએ. પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ સર્જકની કૃતિઓ સિવાયની કૃતિઓ કે અન્ય સાહિત્ય સર્જન વિશે જાણવું જોઈએ એવું નથી લાગતું? સાહિત્યકારોને તેમના સાહિત્ય સર્જન માટે મળેલ પુરસ્કારોની વાત પણ એટલી જ રસપ્રદ છે. આ ઉપરાંત વિશ્વની મુખ્ય ભાષાઓ અને વિશ્વ સાહિત્યની પ્રસિદ્ધ કૃતિઓ જેવી વિવિધ બાબતો અહીં સમાવી છે. ચાલો આપણે સાહિત્યની સફર શરૂ કરીએ.

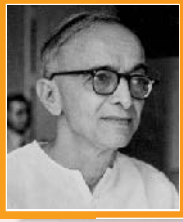
પુરસ્કૃત કૃતિઓ અને સાહિત્યકારો

મિત્રો, આપણને આપણા સારા કાર્ય બદલ કોઈના દ્વારા બિરદાવવામાં આવે તો આપણે કેવો આનંદ અનુભવીએ છીએ ! તેવી જ રીતે સાહિત્યક્ષેત્રે ઉત્તમ સર્જન કરનાર સર્જકને પણ વિવિધ સાહિત્યિક સંસ્થાઓ દ્વારા પારિતોષિક આપીને બિરદાવવામાં આવે છે. અહીં આપણે જ્ઞાનપીઠ એવોર્ડ મેળવનાર ગુજરાતી સર્જકો વિશે જાણીશું.

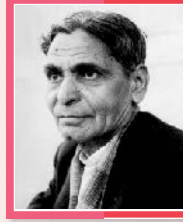
ગુજરાતી સર્જકોને અપાયેલ ભારતીય જ્ઞાનપીઠ એવોર્ડ

ભારતીય માન્ય ભાષાઓની શ્રેષ્ઠ મૌલિક કૃતિઓને ભારતીય જ્ઞાનપીઠ તરફથી આ એવોર્ડ અપાય છે. ભારતીય સાહિત્યનો એ સર્વોચ્ચ પુરસ્કાર છે. આ પુરસ્કારમાં ₹ 11 લાખનો ચેક, સરસ્વતી દેવીની કાંસ્ય પ્રતિમા અને પ્રશસ્તિપત્ર આપવામાં આવે છે.

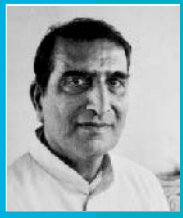
ગુજરાતી સાહિત્યકાર

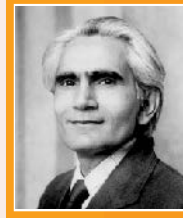
વર્ષ : 1967
સાહિત્યકાર : ઉમાશંકર જોશી
કૃતિ : નિશીથ
સ્વરૂપ : કાવ્યસંગ્રહ

વર્ષ : 1985
સાહિત્યકાર : પન્નાલાલ પટેલ
કૃતિ : માનવીની ભવાઈ
સ્વરૂપ : નવલકથા

વર્ષ : 2001
સાહિત્યકાર : રાજેન્દ્ર શાહ
કૃતિ : ધ્વનિ
સ્વરૂપ : કાવ્યસંગ્રહ

વર્ષ : 2015
સાહિત્યકાર : રઘુવીર ચૌધરી
કૃતિ : ઉપરવાસ, સહવાસ,
અંતરવાસ-કથાત્રયી
સ્વરૂપ : નવલકથા

ગુજરાતી ભાષાને મળેલ સાહિત્ય અકાદમી એવોર્ડ

ભારતમાં સાહિત્ય ક્ષેત્રે રાષ્ટ્રીય સ્તરે કાર્ય કરતી સંસ્થા એટલે સાહિત્ય અકાદમી. 12 માર્ચ, 1954 ના રોજ સ્થપાયેલ આ સંસ્થા દિલ્હી મુકામે આવેલ છે, જે 'રવીન્દ્ર ભવન' નામે ઓળખાય છે. સાહિત્ય અકાદમી દ્વારા પ્રતિ વર્ષ વિવિધ ભારતીય ભાષાઓની ઉત્તમ કૃતિઓને સાહિત્ય અકાદમી એવોર્ડથી સન્માનિત કરવામાં આવે છે.

પુરસ્કૃત સર્જકો અને કૃતિ

વર્ષ	સર્જક	કૃતિ	સાહિત્યપ્રકાર
1955	મહાદેવભાઈ દેસાઈ	મહાદેવભાઈની ડાયરી	ડાયરી
1956	રામનારાયણ વિ. પાઠક	બૃહદ પિંગળ	પિંગળશાસ્ત્ર
1958	પં. સુખલાલજી	દર્શન અને ચિંતન	તત્ત્વજ્ઞાન
1960	રસિકલાલ છો. પરીખ	શર્વિલક	નાટક
1961	રામસિંહજી રાઠોડ	કચ્છનું સંસ્કૃતિ દર્શન	સંસ્કૃતિ
1962	પ્રો. વિષ્ણુપ્રસાદ ત્રિવેદી	ઉપાયન	વિવેચન
1963	રાજેન્દ્ર શાહ	શાંત કોલાહલ	કાવ્ય સંગ્રહ
1964	ડોલરરાય માંકડ	નૈવેદ્ય	નિબંધ
1965	કાકા સાહેબ કાલેલકર	જીવનવ્યવસ્થા	નિબંધ
1967	ડૉ. પ્રબોધ પંડિત	ગુજરાતી ભાષાનું ધ્વનિ સ્વરૂપ અને ધ્વનિ પરિવર્તન	ભાષાશાસ્ત્ર
1968	ત્રિભુવનદાસ લુહાર 'સુન્દરમ્'	અવલોકન	વિવેચન
1970	નગીનદાસ પારેખ	અભિનવનો રસવિચાર	વિવેચન
1971	ચંદ્રવદન મહેતા	નાટ્ય ગઠરિયાં	પ્રવાસકથા
1972	ઉમાશંકર જોશી	કવિની શ્રદ્ધા	વિવેચન
1973	અનંતરાય રાવળ	તારતમ્ય	વિવેચન
1974	મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક'	સોક્રેટીસ	નવલકથા
1975	નટવરલાલ પંડ્યા 'ઉશનસ્'	અશ્વત્થ	કાવ્ય સંગ્રહ
1977	રઘુવીર ચૌધરી	ઉપરવાસ કથાત્રયી (ઉપરવાસ, સહવાસ, અંતરવાસ)	નવલકથા
1978	હરીન્દ્ર દવે	હયાતી	કાવ્ય સંગ્રહ
1979	જગદીશ જોષી	વમળનાં વન	કાવ્ય સંગ્રહ
1980	જયન્ત પાઠક	અનુનય	કાવ્ય સંગ્રહ
1981	ડૉ. હરિવલ્લભ ભાયાણી	રચના અને સંરચના	વિવેચન
1982	પ્રિયકાન્ત મણિયાર	લીલેરો ઢાળ	કાવ્ય સંગ્રહ
1984	ડૉ. રમણલાલ જોશી	વિવેચનની પ્રક્રિયા	વિવેચન
1985	કુન્દનિકા કાપડિયા	સાત પગલાં આકાશમાં	નવલકથા
1986	ચંદ્રકાન્ત શેઠ	ધૂળમાંની પગલીઓ	સંસ્મરણો

વર્ષ	સર્જક	કૃતિ	સાહિત્યપ્રકાર
1987	સિતાંશુ યશશ્ચંદ્ર	જટાયુ	કાવ્ય સંગ્રહ
1988	ભગવતીકુમાર શર્મા	અસૂર્યલોક	નવલકથા
1989	જોસેફ મેકવાન	આંગણિયાત	નવલકથા
1990	અનિલ જોશી	સ્ટેચ્યુ	નિબંધ સંગ્રહ
1991	લાભશંકર ઠાકર	ટોળાં, અવાજ, ઘોંઘાટ	કાવ્ય સંગ્રહ
1992	ભોળાભાઈ પટેલ	દેવોની ઘાટી	પ્રવાસવર્ણન
1993	નારાયણ દેસાઈ	અગ્નિકુંડમાં ઊગેલું ગુલાબ	જીવનચરિત્ર
1994	રમેશ પારેખ	વિતાન સુદ બીજ, છ અક્ષરનું નામ	કાવ્ય સંગ્રહ
1995	વર્ષા અડાલજી	અણસાર	નવલકથા
1996	હિમાંશી શેલત	અંધારી ગલીમાં સફેદ ટપકાં	ટૂંકી વાર્તા
1997	અશોકપુરી ગોસ્વામી	કૂવો	નવલકથા
1998	જયંત કોઠારી	વાંકદેખાં વિવેચન	વિવેચન
1999	નિરંજન ભગત	ગુજરાતી સાહિત્ય - પૂર્વાર્ધ - ઉત્તરાર્ધ	સાહિત્યિક ઈતિહાસ
2000	વીનેશ અંતાણી	ધૂંધભરી ખીણ	નવલકથા
2002	ધ્રુવ ભટ્ટ	તત્ત્વમસિ	નવલકથા
2003	બિંદુ ભટ્ટ	અખેપાતર	નવલકથા
2004	અમૃતલાલ વેગડ	સૌંદર્યની નદી નર્મદા	પ્રવાસ
2005	સુરેશ દલાલ	આખંડ ઝાલર વાગે	કાવ્ય સંગ્રહ
2006	રતિલાલ 'અનિલ'	આટાનો સૂરજ	નિબંધ
2007	રાજેન્દ્ર શુક્લ	ગઝલ સંહિતા	કાવ્ય સંગ્રહ
2008	સુમન શાહ	ફટફટિયું	ટૂંકી વાર્તાઓ
2009	શિરીષ પંચાલ	વાત આપણા વિવેચનની	વિવેચન
2010	ધીરેન્દ્ર મહેતા	છાવણી	નવલકથા
2011	મોહન પરમાર	અંચાઈઓ	ટૂંકી વાર્તાઓ
2012	ચંદ્રકાંત ટોપીવાલા	સાક્ષી ભાષ્ય	વિવેચન
2013	ચિનુ મોદી	ખારાં ઝરણાં	કાવ્ય સંગ્રહ

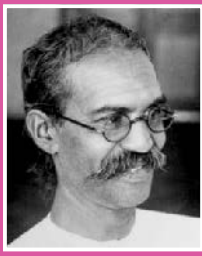

વર્ષ	સર્જક	કૃતિ	સાહિત્યપ્રકાર
2014	અશ્વિન મહેતા	છબી ભીતરની	નિબંધસંગ્રહ
2015	રસિક શાહ	અંતે આરંભ (1,2)	નિબંધસંગ્રહ
2016	કમલ વોરા	અનેકાનેક	કાવ્યસંગ્રહ

- * વર્ષ 1969 માં સ્વામી આનંદને કુળકથાઓ (રેખાચિત્રો) અને વર્ષ 1983 માં સુરેષ જોષીને ચિંતયામિ મનસા (વિવેચન સંગ્રહ) માટે અકાદમી એવોર્ડ મળેલો પરંતુ તેમણે અસ્વીકાર કરેલો.

પુસ્તક પરિચય

મિત્રો, જો કોઈ વાત તમારે એક બે જણને જણાવવાની હોય તો તમે શું કરો? તમે તેને રૂબરૂ મળીને વાત કરો અથવા ફોન કરો કે પત્ર લખો. બરાબરને? પણ જો તમારી ઈચ્છા ઘણાં લોકોને જણાવવાની હોય તો? તો તમે એ વાતને પુસ્તક તરીકે લખી, છપાવી શકો છો. પુસ્તક દ્વારા તમારી એ વાત કેટલાંય લોકો સુધી પહોંચી શકે. ‘પુસ્તક’ એ એક એવો ખજાનો છે, જે એક વ્યક્તિ લખે છે પણ અનેક વ્યક્તિ તેમાંની વાત જાણી અને માણી શકે છે. તમે અને તમારા અનેક મિત્રોએ પણ અત્યાર સુધી જુદા જુદા પુસ્તકમાંથી ભાતભાતની વાતો જાણી હશે. દરેક ભાષામાં આવાં અનેક પુસ્તકો લખાય છે, પણ તેમાં કેટલાંક પુસ્તકો તો એવાં હોય છે કે જે મોટા ભાગના લોકોને ગમી જાય છે, આ પુસ્તકો વાચકોમાં પ્રખ્યાત થઈ જાય છે. તો અહીં ગુજરાતી ભાષાનાં આવાં કેટલાંક પુસ્તકોનો પરિચય મેળવીએ.

ગિજુભાઈ બધેકા

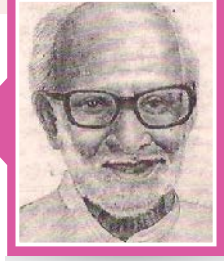
ગિજુભાઈની બાળવાર્તાઓ

કેટલું પણ રડતું બાળક હોય, જો ગિજુભાઈ તેને ઉપાડી લે તો એ બાળક રડવાનું બંધ કરી દે એવું કહેવાય છે. આ ગિજુભાઈ બધેકા ‘મુછાળી મા’ તરીકે ઓળખાય છે, કારણ કે બાળકની માતા પણ જે સમજી નથી શકી કે ‘બાળક’ને કેવી રીતે ઉછેરવો તેવી ‘બાળક માટેની વાતો’ તેમણે, એક પુરુષ થઈને સમજાવી. આ ઉપરાંત તેમણે બાળકો માટે અનેક વાર્તાઓ લખી છે. આ વાર્તાઓનું બાળકને સૌથી વધારે ગમતું પાસું છે, વાર્તામાં આવતાં જોડકણાં. આ વાર્તાઓ બાળકોના રસને પોષે છે, એમના કુતૂહલને ઉત્તેજે છે, એમની કલ્પનાને જાગૃત કરે છે, એમના વ્યક્તિત્વ-ઘડતરનો અંશ બને છે, છતાંય અનેરો આનંદ આપે છે.

મિયાંફૂસકી

જીવરામ જોષી બાળકથાના લેખક છે. તેમણે આપેલી કથાઓ બાળકો માટે જ્ઞાન સાથે ગમ્મત આપે છે. તેમાંય મિયાંફૂસકી અને તત્માત્મકની ઓળખાણ આપવાની હોય જ નહીં. ‘અમે કોણ? સિપાઈ બચ્ચા’ એ મિયાંફૂસકીનું બાળકોમાં પ્રચલિત વાક્ય. આમ મિયાંફૂસકી બધાંને બતાવે છે કે પોતે કેટલા બળવાન અને નીડર છે. જીવરામ જોષી ‘ઝગમગ’ સામયિક માટે આ વાર્તાઓ લખતા. મિયાંફૂસકી અને તત્માત્મકની આ વાર્તાઓ ઉપરથી નાટક, ટી.વી. સીરિયલ અને ફિલ્મ પણ બની ચૂક્યાં છે. મિયાંફૂસકી પછી સોટી અને પોઠી, છકો અને મકો, વગેરે ઘણી વાર્તાશ્રેણીઓ તેમણે ઝગમગમાં લખી હતી અને બધી જ લોકપ્રિય હતી.

જીવરામ જોષી

હરિપ્રસાદ વ્યાસ

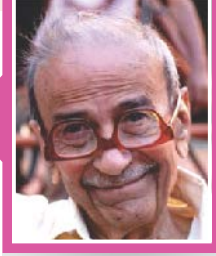
બકોર પટેલ: કથા શ્રેણી

બકરી, વાઘ, ઊંટ, હાથી જેવાં પ્રાણીઓને પાત્રો બનાવી વાર્તા લખવી એટલે કેવી વાર્તા હોય? તેઓ તો જંગલમાં રહેતાં હોય અથવા ઝાડ પર રહેતાં હોય પણ આ પ્રાણીઓ શહેરમાં રહેતાં હોય, તેમને બંગલા પણ હોય ને તેમનો વકીલ કે ડોક્ટરીનો વ્યવસાય હોય. આવું બની શકે? હરિપ્રસાદ વ્યાસ નામના બાળકથાના લેખકે ‘ગાંડીવ’ નામના બાળસાહિત્યના માસિક માટે બકોર પટેલની સૃષ્ટિ રચેલી. 1936 થી 1955 સુધી ‘બકોર પટેલ’ની વિવિધ વાર્તાઓ તેમાં આવતી રહી. આ વાર્તાઓની કમાલ એ હતી કે તેમાં માણસે સર્જેલી બધી વસ્તુઓ હતી, પણ માણસનું નામોનિશાન નહીં. એવું લાગે જાણે મનુષ્યે પૃથ્વીને આબાદ કરીને, પ્રાણીઓને પોતાનાં લક્ષણ શીખવીને, આખું વિશ્વ તેમના હવાલે કરી દીધું હોય. અહીં કૂતરા અને ઊંટ જેવાં ઘરેલુ પ્રાણીથી માંડીને વાઘ અને હાથી જેવાં હિંસક-જોરાવર પ્રાણીઓ આવે. પરંતુ પંચતંત્રની વાર્તાઓની જેમ આ પાત્રોમાં પ્રાણીઓનું એકેય લક્ષણ નહીં. વાઘજીભાઈ વકીલનો દેખાવ વાઘ જેવો હોય એટલું જ. બાકી તેમનાં બધાં લક્ષણ વકીલનાં હોય. બકોર પટેલ અને શકરી પટલાણી પ્રાણી તરીકે ભલે બકરા-બકરી હોય, પણ એ બાબતનું મહત્વ ફક્ત તેમના બાહ્ય-શારીરિક દેખાવ પૂરતું જ, તેમના વર્તનમાં ક્યાંય બકરાપણું ન આવે.

દુનિયાને ઊંધાં ચશ્માં

મુંબઈનો એક ખબડધજ માળો, તેમાં રહેતા મહેતા સાહેબ, પડોશી જેઠાલાલ અને દયા, જેઠાલાલના પિતા ચંપકકાકા, જેઠાલાલનો તોફાની દીકરો ટપુડો, હિંમતલાલ માસ્તર, પત્રકાર પોપટલાલ, વાતે વાતે ગાળો બોલતો રસિક સટોડિયો, બે માથાળો બોસ બાબુલાલ વગેરે અમર પાત્રોની આસપાસ બનતા, નિર્ભેળ હાસ્યની છોળો ઊડાડતા પ્રસંગો! લગભગ 1971થી 2017 સુધી દર અઠવાડિયે ચિત્રલેખા સામયિકમાં આવતી એક હાસ્ય ધારાવાહિક એટલે તારક મહેતાની 'દુનિયાને ઊંધાં ચશ્માં'. ચિત્રલેખા હાથમાં આવતાંની સાથે મોટા ભાગના લોકો સીધું આ જ પાનું ખોલતા. એ પછી 'દુનિયાને ઊંધાં ચશ્માં' પુસ્તકરૂપે પ્રગટ થઈ છે. ટી.વી. પર આવતી 'તારક મહેતા કા ઊલ્ટા ચશ્માં' ધારાવાહિક આ પુસ્તક પર આધારિત છે.

તારક મહેતા

રમણભાઈ નીલકંઠ

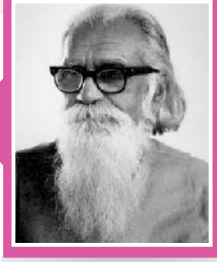
ભદ્રંભદ્ર

જો કોઈ વ્યક્તિ 'રેલગાડી' માટે 'અગ્નિરથ' કે 'ટાઈ' માટે 'કંઠલંગોટ' શબ્દ વાપરે તો તમને કેવું લાગે? અને 'રેલવે સ્ટેશન' માટે 'અગ્નિરથ વિરામ સ્થળ' વાપરે તો થોડું વિચિત્ર લાગે ને? પણ જો 'રેલવે સિગ્નલ' માટે 'અગ્નિરથ વિરામ ગમન નિગમન સૂચકદર્શક લોહ પટ્ટીકા' વાપરે તો એકદમ જ વિચિત્ર લાગે ને? અને વાક્યે વાક્યે આવા જ શબ્દો વાપરતો હોય તો? અને તે પણ પાછા વાર્તામાં તો હસીહસીને બેવડા થઈ જવાય ને? રમણભાઈ નીલકંઠે લખેલી 'ભદ્રંભદ્ર' નવલકથામાં 'ભદ્રંભદ્ર' નામની વ્યક્તિને ગુજરાતી પ્રત્યે 'વધારે પડતો લગાવ' હોય છે. આ પ્રેમને લીધે આવા અનેક શબ્દો તે બનાવે છે અને એવી ભાષા વાપરે છે ત્યારે જે હાસ્યપ્રદ પ્રસંગો બને છે તેનું વર્ણન આ હાસ્યકથામાં કરાયું છે. આ કથા એટલી પ્રચલિત બની કે આજે પણ જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પોતાની ભાષા માટે વધારે પડતો 'આગ્રહ' કરે તો તેને 'ભદ્રંભદ્ર'નું બિરુદ અપાય છે.

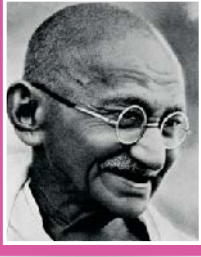

હિમાલયનો પ્રવાસ

કાકાસાહેબ કાલેલકર મરાઠી હતા અને છતાં તેમણે ગુજરાતીમાં ઘણું બધું લખ્યું. તેથી તો તેમને 'સવાઈ ગુજરાતી'નું બિરુદ મળ્યું છે. ખાસ તો તેમનાં પ્રવાસ વર્ણનો એટલાં સરસ હોય છે કે આપણી નજર સમક્ષ તે સ્થળ જ ઊભું થઈ જાય. એવું જ એક પુસ્તક છે 'હિમાલયનો પ્રવાસ'. હિમાલયનો પ્રવાસ કરવાની તો આપણા બધાની ઈચ્છા હોય, પણ આપણામાંનાં ઘણાં આ પ્રવાસે જઈ ન શકે પણ આ પુસ્તક દ્વારા આપણે જાણે તેમની જોડે જ 40 દિવસનો પ્રવાસ કર્યો હોય તેવું લાગે. આ પ્રવાસ ફક્ત પ્રવાસ જ ન રહેતાં, જાણે આપણને પુરાણ, ઇતિહાસ અને ભારતીય સંસ્કૃતિની રમણીય યાત્રા કરાવે છે. હિમાલયનો વૈભવ, નદીઓ તેમજ વનની શોભા, સ્થળ-સ્થળના લોકજીવનની વિશેષતાઓ, સાધકો-યોગીઓની કથાઓ તથા પ્રવાસનો ઉલ્લાસ માણવા મળે છે.

કાકાસાહેબ કાલેલકર

મોહનદાસ ગાંધી

સત્યના પ્રયોગો

ગાંધીજીએ પોતાની આત્મકથાનું નામ શું આપ્યું હતું તે જાણો છો? તેમણે નામ આપ્યું હતું 'સત્યના પ્રયોગો'. જેમાં બાળપણથી લઈને 1920 સુધીની જિંદગીના અનુભવો-પ્રયોગોની કથા છે. ગાંધીજી મહાપુરુષ હતા એટલે તેમની આત્મકથામાં તેમના ગહન વિચારો અતિ સરળ અને ટૂંકા વાક્યમાં રજૂ થયા છે. તેમની આત્મકથામાં આપણી જેમ જ ભૂલો કરતા બાળક મોહનની વાત છે. સાવ સાદા અને સરળ વાક્યો વડે, વચ્ચે વચ્ચે વિનોદ કરતાં કરતાં પોતાના સમગ્ર જીવનના અનુભવો, પોતાની ભૂલો, કેવી રીતે એ ભૂલોમાંથી શીખ્યા તેની વાત આ પુસ્તકમાં ખૂબ જ સુંદર રીતે વર્ણવી છે. ભલે આ આત્મકથા તેમણે ગુજરાતીમાં લખી છે પણ વિશ્વની અનેક ભાષામાં તેના અનુવાદો થયા છે.

બાંધ ગઠરિયાં ભાગ 1-2 અને અન્ય ગઠરિયાં શ્રેણી

ચંદ્રવદન ચી. મહેતાએ આ પુસ્તકમાં નાનપણથી લઈને તેમના જીવનમાં બનેલા પ્રસંગોની વાત કરી છે. બાળપણનાં તેમનાં સંસ્મરણો રેલવેની આજુબાજુ વણાયેલાં છે. પછીના ભાગમાં તેમનું કૉલેજજીવન અને સ્નેહજીવનને આવરી લેતાં વર્ણનો છે. બાંધ ગઠરિયાંના બે ભાગ પછી તો ગઠરિયાં શ્રેણીમાં તેમણે બીજાં 12 પુસ્તકો લખ્યાં. આ દરેકમાં તેમનાં વર્ણનો અફલાતૂન છે. દીપક મહેતા તો આ પુસ્તકો માટે એમ કહે છે કે 'જો નિર્જન ટાપુ પર થોડો વખત કોઈને સાવ એકલા રહેવાનું હોય અને સાથે માત્ર એક જ ગુજરાતી પુસ્તક લઈ જવાની છૂટ હોય તો 14 પુસ્તકરૂપે પ્રગટ થયેલી આત્મકથાની ગઠરિયાં શ્રેણી હોય, કારણકે જો આ શ્રેણી સાથે

ચંદ્રવદન મહેતા

હોય તો સુરત, મુંબઈ, ગુજરાત, દિલ્હી, ભારત તો સાથે હોય જ, આ ઉપરાંત પોણી દુનિયા પણ સાથે હોય. ચં.ચી.ની આત્મકથાની સાથે ધ્રુવપ્રદેશ સુધીની ભ્રમણ કથા સાથે હોય, દેશ વિદેશનાં નાટક, રંગભૂમિ, રંગકર્મીઓ, ફિલ્મો, સભા-સમારંભોની ઢગલાબંધ વાતો સાથે હોય.’

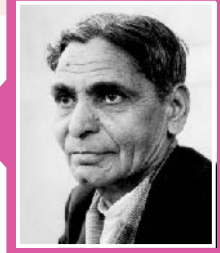
ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી

સરસ્વતીચંદ્ર

તમે કેટલીય વાર્તાઓ વાંચી હશે, નાની નાની વાર્તાઓ સાંભળી હશે અને કેટલીક નવલકથાઓ પણ વાંચી હશે પણ એક નવલકથાને લખતાં તેના લેખકને જ લગભગ 15 વર્ષ થઈ ગયાં હોય તે કેવી અજબ વાત છે? ગુજરાતી ભાષામાં જ્યારે નવલકથા લખવાની શરૂઆત જ થઈ હતી, ત્યારે ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠીએ ‘સરસ્વતીચંદ્ર’ નામની મહાનવલકથા ચાર ભાગમાં લખી. તમે જાણો છો આ નવલકથામાં કેટલાં પાનાં હતાં? 1900થી પણ વધારે! ‘સરસ્વતીચંદ્ર’ નામનો યુવાન તેની અપર માના શબ્દોને લીધે ઘર છોડીને ભાગી જાય છે. જેની સાથે તેના વિવાહ થયા હતા તે કુમુદસુંદરીને પણ પત્ર લખી બીજે લગ્ન કરી લેવાનું જણાવે છે. કુમુદ અને સરસ્વતીચંદ્રના મનમાં એકમેક પ્રત્યે નિર્દોષ પ્રેમભાવ છે પણ કુમુદનાં બીજે લગ્ન થઈ જાય છે. અહીંથી આ નવલકથાની શરૂઆત થઈ છે. આ નવલકથા ગુજરાતમાં જ નહીં, ભારતભરમાં પ્રખ્યાત થઈ અને આ ચાર ભાગની મહાનવલકથા પરથી ‘સરસ્વતીચંદ્ર’ નામની હિન્દી ફિલ્મ અને ટેલિવિઝન ધારાવાહિક પણ બનેલ છે.

માનવીની ભવાઈ

ભારત અનેક ગામડાંઓનો બનેલો દેશ છે. તેમાં વિવિધ પ્રકારના લોકો રહે છે. ગામડાંના લોકોનો મુખ્ય આધાર શેના પર હોય છે? વરસાદ પર. બરાબરને? સીધી કે આડકતરી રીતે વરસાદ ગામડાના જીવનને અસર કરે છે. આવા જ એક ગામડાના જીવન અને તેના લોકો વિશેની વાત પન્નાલાલ પટેલે ‘માનવીની ભવાઈ’ નામની નવલકથામાં કરી છે. લેખકે ગામડાના લોકજીવનની વાતો સાથે ‘ડુંગર’, ‘ઝાડ’, ‘પશુ’, ‘પંખી’ સૌને વણી લીધાં છે. છેવટે વિકરાળ દુકાળની વાતને આધારે ‘પ્રેમ’, ‘ઝઘડા’, ‘ભૂખ’, ‘દુઃખ’, ‘જીવન મરણના ખેલ’ માનવીના જીવનમાં ખેલાતી ‘ભવાઈ’ ની વાતો આ નવલકથામાં સુંદર રીતે વર્ણવી છે. આ નવલકથાને ‘જ્ઞાનપીઠ’ પુરસ્કાર પણ મળ્યો છે.

પન્નાલાલ પટેલ

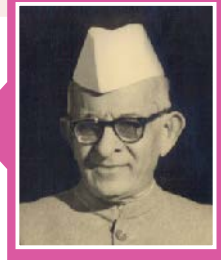
ઝવેરચંદ મેઘાણી

સૌરાષ્ટ્રની રસધાર

માતાપિતા, દાદા-દાદી પાસે કે ગામના અન્ય મોટા લોકો પાસેથી અનેક કથાઓ આપણે સાંભળી હશે, જેમાંની કેટલીક કોઈ લેખકે લખી હશે પણ મોટાભાગની તેઓએ તેમના મોટેરાં પાસેથી સાંભળી હશે, એવી જ રીતે તે મોટેરાંઓએ તેમનાં મોટેરાં પાસેથી સાંભળી હશે. આ કથાઓમાં આવતા મુખ્ય પ્રસંગો કદાચ કોઈક કાળે બન્યા હશે અને પછી વાર્તા/કથાનું રૂપ ધારણ કર્યું હશે. ઝવેરચંદ મેઘાણીએ સૌરાષ્ટ્રના ગામડે ગામડે ફરી સૌરાષ્ટ્રમાં કહેવાતી આવી કથાઓ અને અન્ય લોકસાહિત્યને ભેગું કર્યું છે. ‘સૌરાષ્ટ્રની રસધાર’ના પાંચ ભાગમાં તેમણે આવી લોકકથાઓ આપી છે. સોરઠી એટલે કે સૌરાષ્ટ્રના જનસમાજનાં વેર અને પ્રેમની, બંધુતા અને ધિક્કારની, દગા અને દિલાવરીની કોમળ, કરુણ અને ભીપણ લાગણીઓવાળી સો-એક વાર્તાઓને તેમણે સાંભળી અને ટૂંકી વાર્તા રૂપે લખી છે.

પાટણની પ્રભુતા, ગુજરાતનો નાથ, રાજાધિરાજ

કનૈયાલાલ મુનશીએ ગુજરાતના ઇતિહાસના સૌથી ગૌરવવંતા ભાગ એટલે કે સોલંકી યુગને આધાર તરીકે લઈને જે નવલકથા શ્રેણી રચી છે, તે ખૂબ રસ પડે તેવી છે. તેમાં ‘પાટણની પ્રભુતા’, ‘ગુજરાતનો નાથ’ અને ‘રાજાધિરાજ’ નો સમાવેશ થાય છે. આ નવલકથાઓમાં વનરાજ યાવડો, ભીમદેવ, મૂળરાજદેવ, સિદ્ધરાજ જયસિંહ, મીનળદેવી, કાક, મંજરી, મુંજાલ, ઉદા મહેતા, સજજન મહેતા, રા’નવઘણ, જેવાં ઐતિહાસિક પાત્રો અને પાટણની સ્થાપના, સોલંકીવંશની ચડતી-પડતી, ઉજ્જૈન અને માળવા સાથેના ગુજરાતના સંબંધો, ગિરનારનું મહત્વ જેવી ઐતિહાસિક-ભૌગોલિક કથાવસ્તુઓ સાથે સંકળાઈને આવે છે. વાચકને જકડી રાખવાની અનોખી શૈલી તેમની વિશેષતા છે.

કનૈયાલાલ મુનશી

દુનિયાની મુખ્ય ભાષાઓ

ભાષા	મુખ્યત્વે ક્યાં બોલાય છે?
મેન્ડેરિન ચીની	ચીન
અંગ્રેજી	બ્રિટન, અમેરિકા, કોમનવેલ્થ દેશોમાં
રશિયન	રશિયા
સ્પેનિશ	સ્પેન અને લેટિન અમેરિકામાં
હિન્દી	ઉત્તર અને મધ્ય ભારત
જર્મન	જર્મની, ઓસ્ટ્રિયા, સ્વિટ્ઝરલેન્ડ
બંગાળી	બંગાળ અને બાંગ્લાદેશ
અરબી	આરબ દેશો
પોર્ટુગીઝ	પોર્ટુગલ, બ્રાઝિલ
જાપાની	જાપાન

ભાષા અને તેના મહાન કવિ

સંસ્કૃત	કાલિદાસ
ગુજરાતી	પ્રેમાનંદ
હિન્દી	તુલસીદાસ
બંગાળી	રવીન્દ્રનાથ ઠાકુર
મરાઠી	સંત જ્ઞાનેશ્વર
મલયાલમ	વલ્લથોળ
અરબી	ખલિલ જિબ્રાન
ફારસી	શેખ સાદી
ઉર્દૂ	મિરઝા ગાલિબ
અંગ્રેજી	વિલિયમ શેક્સપિયર
ગ્રીક	હોમર
લેટિન	વર્જિલ
રશિયન	પુશ્કિન

વિવિધ ભાષાઓના લખ્યપ્રતિષ્ઠિત સાહિત્ય સર્જક

અંગ્રેજી	ચોસર, શેક્સપિયર, મિલ્ટન, વર્ડ્ઝ્વર્થ, બાયરન, શેલી, કીટ્સ, ટેનિશન, ડિકન્સ, હાર્ડી, બર્નાડ શો, જેમ્સ, જોઈસ, ટી.એસ. એલિયટ, ઓડન, સલમાન રશ્દી
અમેરિકન	પો, મેલિલ, વ્હિટમન, હોતોર્ન, હેન્રી જેમ્સ, માર્ક ટ્વેઈન, રોબર્ટ ફ્રોસ્ટ, એઝરા પાઉડ, યુજિન એનિલ, પર્લ બક, હેમિંગ્વે, સોલ બેલો
ભારતીય અંગ્રેજી	સરોજિની નાયડુ, મુલ્કરાજ આનંદ, આર.કે.નારાયણ
ઉર્દૂ	મિરઝા ગાલિબ, મીર તકી મીર, ફૈઝ, ઈકબાલ, ફિરાક ગોરખપુરી
કન્નડ	બસવેશ્વર, વી. પુટપ્પા, ડી. આર. બેન્ડે, શિવરામ કારત, શ્રીરંગ
જર્મન	ગટે, શીલર, રિલ્કે, હરમાન હેસ, શોપનહોર, નિત્સે, કાફ્કા, બેરખ્ટ
તામિલ	કંબન, સુબ્રમણ્યમ, ભારતી પી.વી. અકિલન, કણ્ણદાસ, રઘુનાથન
તેલુગુ	તિમ્મના, ત્યાગરાજ, ગુરુજાડા, અપ્પારાવ, વિશ્વનાથ, સત્યનારાયણ, ડી. નારાયણ રેડ્ડી
પંજાબી	ગુરુ નાનક, અમૃતા પ્રીતમ, નાનકસિંહ, રાજેન્દ્રસિંહ બેદી
ફારસી	ઉમર ખય્યામ, શેખ સાદી, ખ્વાજા હાફિઝ, મુલ્લા નસરુદીન

ફેન્ચ	હયુગો, ડ્યુમા, બોલદેર, જુલે વર્ન, મોપાસા, રોમા રોલાં, અદ્રિ જીન, પોલવાલેરી, સાર્ત્ર, આયોનિસ્કો, આલ્બેર કામૂ
રૂસી	પુશ્કિન, ગોગોલ, તુર્ગનેવ, દોસ્તોયેવસ્કી, તોલ્સ્તોય, ચેખોવ, ગોર્કી, પાસ્તરનાક, શોલોખોવ, સોલ્જેનિસન, રસૂલ હમઝાતોવ, બ્રોડસ્કી
બંગાળી	બંકિમચંદ્ર, રવીન્દ્રનાથ, શરદબાબુ, તારાશંકર, જીવનાનંદદાસ, બુદ્ધદેવ બસુ, વિષ્ણુદેવ, આશાપૂષ્પાદેવી, સુનીલ ગંગોપાધ્યાય, શકિત ચટ્ટોપાધ્યાય, મૈત્રેયીદેવી
મરાઠી	જ્ઞાનેશ્વર, તુકારામ, કૈશવસુત, સાવરકર, કુસુમાગ્રજ, મંગેશ પાંડગાંવકાર, ડૉ. શ્રીધર કેતકર, ટિળક, ડૉ. હરિનારાયણ આપ્ટે, ફડકે, ખાંડેકર, સાને ગુરુજી
મલયાલમ	વલ્લથોળ, કુમારન આસન, જી શંકર કુરુપ, એસ.કે. પ્રોટેકકાટર, તક્કી, શિવશંકર પિલ્લા, કે.એમ. જયોર્જ
સંસ્કૃત	વ્યાસ, વાલ્મીકિ, પાણિની (વ્યાકરણાચાર્ય), કાલિદાસ, ભવભૂતિ, બાણ, ભાસ, શૂદ્રક, વિશાખાદત્ત, નારાયણ ભટ્ટ, વિષ્ણુ શર્મા
હિંદી	કબીર, તુલસીદાસ, સુરદાસ, મીરાં, રહીમ, બિહારી, ભારતેન્દુ હરિશંદ્ર, પ્રેમચંદજી, મૈથિલીશરણ ગુપ્ત, જયશંકર પ્રસાદ, સુમિત્રાનંદન પંત, સૂર્યકાન્ત ત્રિપાઠી 'નિરાલા', મહાદેવી વર્મા, રામધારી સિંહ 'દિનકર', સચ્ચિદાનંદ હીરાનંદ વાત્સાયન 'અજોય', મોહન રાકેશ, હરિવંશરાય બચ્ચન, ગજાનન માધવ મુકિતબોધ

વિશ્વ સાહિત્યની કેટલીક પ્રસિદ્ધ કૃતિઓ

ક્રમ	કૃતિ	સર્જક
1.	અન ટુ ધ લાસ્ટ	જહોન રસ્કિન
2.	આના કેરેનિના	લિયો તોલ્સ્તોય
3.	ધ આઉટ સાઈડર	આલ્બેર કામુ
4.	ઈન મેમોરિયમ	ટેનિસન
5.	એડવેન્ચર્સ ઓફ શેરલોક હોમ્સ	આર્થર કોનન ડોઈલ
6.	એરાઉન્ડ ધ વર્લ્ડ ઈન એઈટી ડેઝ	જુલે વર્ન
7.	ઓલિવર ટ્વિસ્ટ	ચાર્લ્સ ડિકન્સ
8.	ઓલ્ડ મેન એન્ડ ધ સી	હેમિંગવે
9.	ગુલિવર્સ ટ્રાવેલ્સ	જોનાથન સ્વિફ્ટ

10.	ગોલ્ડન ગેટ	વિક્રમ શેઠ
11.	જંગલ બુક	રુડિયાર્ડ ક્રિપ્લિંગ
12.	જુલિયસ સિઝર	શેક્સપિયર
13.	ડિવાઈન કોમેડી	દાન્ટે
14.	ડેવિડ કોપરફિલ્ડ	ચાર્લ્સ ડિકન્સ
15.	ઓથેલો	શેક્સપિયર
16.	કાઈમ એન્ડ પનિશમેન્ટ	દોસ્તોવસ્કી
17.	રિપબ્લિક	પ્લેટો
18.	રુબાઈયાતો	ઉમર ખય્યામ
19.	પ્રાઈડ એન્ડ પિજ્યુડિસ	જેન ઓસ્ટિન
20.	બ્લ્યુ બર્ડ	મોરિસ મેટરલિક
21.	મેકબેથ	શેક્સપિયર
22.	મેમરિઝ ઓફ સેકન્ડ વર્લ્ડ વોર	વિન્સ્ટન ચર્ચિલ
23.	મેરેજ એન્ડ મોરલ્સ	બર્નાડ શો
24.	ધ થર્ડ વેવ	એલ્વિન ટોફલર
25.	શ્રી મસ્કેટિયર્સ	એલેક્ઝાન્ડર ડ્યુમા
26.	પેરેડાઈઝ લોસ્ટ	જોન મિલ્ટન
27.	પેસેજ ટુ ઈન્ડિયા	ઈ.એમ.ફોસ્ટર
28.	રોમિયો એન્ડ જુલિયેટ	શેક્સપિયર
29.	વેઈટિંગ ફોર ગોદો	સેમ્યુઅલ બેકેટ
30.	વેસ્ટ લેન્ડ	ટી.એસ.એલિએટ
31.	વેલ્થ ઓફ નેશન	એડમ સ્મિથ
32.	વોર એન્ડ પીસ	લિયો તોલ્સ્ટોય
33.	સોરાબ એન્ડ રૂસ્તમ	મેથ્યુ આર્નોલ્ડ
34.	હેમ્લેટ	શેક્સપિયર
35.	હાઉ ટુ વીન ફ્રેન્ડ્ઝ એન્ડ ઈન્ફલ્યુઅન્સ પીપલ	ડેલ કાર્નેગી
36.	ઈન્ડિયા વિન્સ ફ્રિડમ	અબુલ કલામ આઝાદ
37.	જોનાથન લિવિંગ્સ્ટન સીગલ	રિચર્ડ બાક

ભારતીય લેખકોની કૃતિઓ

શ્રીમદ્ ભગવદ ગીતા - વેદવ્યાસ	રામાયણ - વાલ્મીકિ
મહાભારત - વેદવ્યાસ	પંચતંત્ર, હિતોપદેશ - વિષ્ણુ શર્મા
સાકેત - મૈથિલીશરણ ગુપ્ત	પ્રથમ પ્રતિશ્ચુતિ - આશાપૂજાદેવી
અવર ફિલ્મ્સ ધેર ફિલ્મ્સ - સત્યજિત રે	નાટ્યશાસ્ત્ર - ભરત મુનિ
અભિજ્ઞાન શાર્દૂતલ - કાલિદાસ	રામચરિત માનસ - તુલસીદાસ
આઈન એ અકબરી - અબુલ ફઝલ	(એ) પેસેજ ટુ ઈંગ્લેન્ડ - નીરદ સી. ચૌધરી
આઝાદી - ચમન ન્યાલ	ફોમ સોશિયાલિઝમ ટુ સર્વોદય -
આનંદમઠ - બંકિમચંદ્ર ચેટરજી	જયપ્રકાશ નારાયણ
ઈન્ડિયા થુ એઈજીસ - જહુનાથ સરકાર	બાણભટ્ટ કી આત્મકથા - હજારીપ્રસાદ દ્વિવેદી
ઈન્ડિયા ફોમ કર્ઝન ટુ નેહરુ	બાબરનામા - બાબર
એન્ડ આફ્ટર - દુર્ગાદાસ	
ઈન્ડિયા વિન્સ ફીડમ - અબુલ કલામ આઝાદ	ભારતમાં અંગ્રેજી રાજ - પંડિત સુંદરલાલ
ઉર્વશી - દિનકર	મધુશાલા - ડૉ. હરિવંશરાય 'બચ્ચન'
ઉત્તર રામચરિત - ભવભૂતિ	મહારાજા - દીવાન જર્મનીદાસ
કામસૂત્ર - વાત્સ્યાયન	મોરારજી પેપર્સ - અરુણ ગાંધી
કાદંબરી, હર્ષ ચરિત્ર - બાણભટ્ટ	યુલિસીસ - જેમ્સ જોઈસ
કુમારસંભવ, મેઘદૂત - કાલિદાસ	રસસિદ્ધાંત - ડૉ. નગેન્દ્ર
કૂલી - મુલ્કરાજ આનંદ	પ્રિઝન ડાયરી - જયપ્રકાશ નારાયણ
ગણદેવતા - તારાશંકર બંદોપાધ્યાય	સત્યના પ્રયોગો - ગાંધીજી
ધ ગાર્ડ - આર.કે.નારાયણ	શૃંગાર શતક, નીતિ શતક, વૈરાગ્ય શતક - ભર્તૃહરિ
ગિલમ્પસીસ ઓફ વર્લ્ડ હિસ્ટ્રી -	પ્રાચીન સાહિત્ય - રવીન્દ્રનાથ ઠાકુર
પંડિત જવાહરલાલ નહેરુ	
ગીતા પ્રવચનો - વિનોબા ભાવે	રોઝિઝ ઈન ડિસેમ્બર - એમ.સી.યાગલા
ગીતા રહસ્ય - બાળગંગાધર ટિળક	લાઈફ ડિવાઈન - મહર્ષિ અરવિંદ
ગીતાંજલિ - રવીન્દ્રનાથ ઠાકુર	બ્હીલ ઓફ હિસ્ટ્રી - ડૉ. રામમનોહર લોહિયા
ચરકસંહિતા - ચરક	સર્વોદય દર્શન - દાદા ધર્માધિકારી
ગોદાન - પ્રેમચંદજી	

જજમેન્ટ - કુલદીપ નાયર	હંગરી સ્ટોન - રવીન્દ્રનાથ ટાગોર
ડિસ્કવરી ઓફ ઈન્ડિયા - જવાહરલાલ નહેરુ	હિસ્ટરી ઓફ હિન્દુ કેમેસ્ટ્રી - પી.સી.રોય
તાઓ ઉપનિષદ - આચાર્ય રજનીશ	સરસ્વતીચંદ્ર - ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી
નિર્મલા, ગોદાન - પ્રેમચંદ્રજી	નિશીથ - ઉમાશંકર જોશી
ન હન્યતે - મૈત્રેયીદેવી	દુર્ગેશ નન્દિની - બંકિમચંદ્ર ચેટરજી
દેવદાસ - શરદચંદ્ર	અકબરનામા - અબુલ ફઝલ
માલતી માધવ - ભવભૂતિ	અનટોલ્ડ સ્ટોરી - બી.એન. કૌલ
હિંદુ વ્યૂ ઓફ લાઈફ - સર્વપલ્લી રાધાકૃષ્ણન્	અવર ઈન્ડિયા - મીનુ મસાણી

ગુજરાતી સાહિત્યકારો અને તેમની મુખ્ય કૃતિઓ

ક્રમ	સાહિત્યકારનું નામ	મુખ્ય સાહિત્ય સર્જન
1.	નરસિંહ મહેતા	પદો, પ્રભાતિયાં, રાસ સહસ્રપદી, સુદામાચરિત, શામળશાનો વિવાહ
2.	મીરાં	ત્રણસો જેટલાં પદો
3.	અખો	અખેગીતા, પંચીકરણ, કેવલ્યગીતા, અનુભવબિંદુ, ગુરુશિષ્ય સંવાદ
4.	પ્રેમાનંદ	નળાખ્યાન, સુદામાચરિત્ર, મામેરું, રણયજ્ઞ
5.	શામળ ભટ્ટ	સિંહાસનબત્રીસી, નંદબત્રીસી, વૈતાલપચીસી, સૂડાબહોતરી, પન્નાવતી, મદનમોહના, દ્રૌપદી વસ્ત્રાહરણ
6.	દયારામ	સત્યભામાવિવાહ, અજામિલ આખ્યાન, રસિકવલ્લભ, કૃષ્ણલીલાનાં પદો
7.	દલપતરામ	દલપત કાવ્ય, ફાર્બસ વિરહ, મિથ્યાત્મિમાન
8.	નર્મદ	નર્મગદ્ય, નર્મકવિતા, નર્મકોશ, મારી હકીકત (આત્મકથા), ડાંડિયો
9.	નંદશંકર મહેતા	કરણધેલો
10.	નવલરામ પંડ્યા	નવલગ્રંથાવલિ, ભટ્ટનું ભોપાળું
11.	ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી	સરસ્વતીચંદ્ર (ભાગ 1 થી 4), સ્નેહમુદ્રા
12.	બાલાશંકર કંથારિયા 'બાલ'	કલાન્ત કવિ, હરિપ્રેમ પંચદશી
13.	મણિલાલ દ્વિવેદી	આત્મ નિમજ્જન, મારું આત્મવૃતાન્ત, ગુલાબસિંહ, કાન્તા

ક્રમ	સાહિત્યકારનું નામ	મુખ્ય સાહિત્ય સર્જન
14.	મણિશંકર ભટ્ટ 'કાન્ત'	પૂર્વાલાપ, શિક્ષણનો ઇતિહાસ
15.	રમણભાઈ નીલકંઠ 'મકરંદ'	ભદ્રંભદ્ર, રાઈનો પર્વત, કવિતા અને સાહિત્ય (ભાગ 1 થી 4)
16.	મોહનદાસ ગાંધી	સત્યના પ્રયોગો (આત્મકથા), ઠ. આફ્રિકાના સત્યાગ્રહનો ઇતિહાસ, હિન્દ સ્વરાજ
17.	બળવંતરાય ઠાકોર 'સેહેની'	ભણકારા, મ્હારાં સોનેટ
18.	સુરસિંહજી ગોહેલ 'કલાપી'	કલાપીનો કેકારવ, કાશ્મીરનો પ્રવાસ, કલાપીની પત્રધારા
19.	ન્હાનાલાલ 'પ્રેમભક્તિ'	ઈન્દુકુમાર, જયાજયંત, વિશ્વગીતા, હરિસંહિતા
20.	અરદેશર ખબરદાર	કલિકા, કલ્યાણિકા, દર્શનિકા, રાષ્ટ્રિકા, રાસ ચંદ્રિકા
21.	દત્તાત્રેય બાલકૃષ્ણ કાલેલકર 'કાકાસાહેબ'	ઓતરાદી દીવાલો, જીવનનો આનંદ, હિમાલયનો પ્રવાસ, સ્મરણ યાત્રા
22.	રામનારાયણ પાઠક દ્વિરેફ', 'શેષ', 'સ્વૈરવિહારી', જાત્રાળુ	બૃહત પિંગળ, દ્વિરેફની વાતો (1-3), શેષનાં કાવ્યો
23.	કનૈયાલાલ મુનશી 'ઘનશ્યામ'	પાટણની પ્રભુતા, ગુજરાતનો નાથ, રાજાધિરાજ, જય સોમનાથ, કૃષ્ણાવતાર (1-11) કાકાની શશી
24.	કિશોરલાલ મશરૂવાળા	અવતારમાળા, કેળવણીના પાયા, ગીતામંથન, સમૂળી ક્રાંતિ
25.	મહાદેવભાઈ દેસાઈ	મહાદેવભાઈની ડાયરી
26.	રમણલાલ દેસાઈ	કોકિલા, ગ્રામ લક્ષ્મી (1-4), દિવ્ય ચક્ષુ, ભારેલો અગ્નિ
27.	ગૌરીશંકર જોશી 'ધૂમકેતુ'	તણખા મંડળ (1-4), ચૌલાદેવી, જીવનપંથ (આત્મકથા)
28.	ઝવેરચંદ મેઘાણી 'રાષ્ટ્રીય શાયર'	સૌરાષ્ટ્રની રસધાર (1-5), વેવિશાળ, માણસાઈના દીવા, યુગવંદના સોરઠી બહારવટિયા (1-3), રઢિયાળી રાત
29.	ચંદ્રવદનમહેતા 'ચાંદામામા'	આગગાડી, ઇલાકાવ્યો, બાંધ ગઠરિયાં... (ભાગ 1-2), અન્ય ગઠરિયાં (12 પુસ્તકો)

ક્રમ	સાહિત્યકારનું નામ	મુખ્ય સાહિત્ય સર્જન
30.	ગુણવંતરાય આચાર્ય	દરિયાલાલ
31.	જયોતીન્દ્ર દવે	રંગતરંગ (ભાગ 1-5), હાસ્યતરંગ, રેતીની રોટલી, પાનનાં બીડાં
32.	ઝીણાભાઈ દેસાઈ 'સ્નેહરશ્મિ'	અર્ધ, પનઘટ, ગાતા આસોપાલવ, અંતરપટ, સાહ્યટાણું, સોનેરી ચાંદ રૂપેરી સૂરજ
33.	કિશનસિંહ ચાવડા 'જિપ્સી'	અમાસના તારા, ધરતીની પુત્રી, અમાસથી પૂનમભણી
34.	ત્રિભુવનદાસ લુહાર 'સુન્દરમ્'	કાવ્યમંગલા, વસુધા, યાત્રા, પિયાસી, દક્ષિણાયન
35.	ઉમાશંકર જોશી 'વાસુકિ'	નિશીથ, સાપના ભારા, મહાપ્રસ્થાન, સમયરંગ, સમગ્રકવિતા, શ્રાવણી મેળો, વિસામો, અખો: એક અધ્યયન
36.	કૃષ્ણલાલ શ્રીધરાણી	મોરનાં ઈંડાં
37.	પ્રહલાદ પારેખ	તનમનિયાં, પરાજયની જીત, વિદાય
38.	મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક'	ઝેર તો પીધાં છે જાણી જાણી (1-3), દીપ નિર્વાણ, સોકેટીસ
39.	ઈશ્વરભાઈ પટેલ 'પેટલીકર'	ગ્રામ ચિત્રો, જનમટીપ, મારી હૈયા સગડી, લોહીની સગાઈ
40.	શિવકુમાર જોશી	વૈકુંઠનાથજી
41.	પન્નાલાલ પટેલ	મળેલા જીવ, માનવીની ભવાઈ, ભાગ્યાનાં ભેરુ, વળામણાં, ના છૂટકે
42.	જયંત પાઠક	વનાંચલ, મૃગયા, અનુનય, બે અક્ષર આનંદના, અંતરિક્ષ
43.	સુરેશ જોશી	પ્રત્યંચા, ગૃહ પ્રવેશ, ચિંતયામિ, મનસા, જનાન્તિકે, છિન્નપત્ર, ગુજરાતી કવિતાનો આલાપ
44.	ચુનીલાલ મડિયા	લીલુડી ધરતી, વ્યાજનો વારસ, રંગદા
45.	મકરંદ દવે	સંગતિ, ગોરજ, તપોવનની વાટે, ભજન રસ
46.	પ્રિયકાન્ત મણિયાર	પ્રતીક, અશબ્દ રાત્રિ, સ્પર્શ, સમીપ, પ્રબળ ગતિ, વ્યોમલિપિ, લીલેરો ઢાળ
47.	બકુલ ત્રિપાઠી	વૈકુંઠ નથી જાવું, સચરાચર, કક્કો ને બારાખડી, સોમવારની સવારે વગેરે કટારના લેખક

48.	ચંદ્રકાન્ત બક્ષી	વાતાયન, આકાર, જાતકકથા, પેરેલિસિસ, બક્ષીનામા (આત્મકથા)
49.	રાવજી પટેલ	અંગત, અશ્રુધાર, ઝંઝા
50.	રાજેન્દ્ર શાહ	ધ્વનિ, આંદોલન, શ્રુતિ, મોરપિચ્છ, શાંત કોલાહલ
51.	રઘુવીર ચૌધરી	અમૃતા, પૂર્વરાગ, રુદ્રમહાલય, ગેરસમજ, નંદીઘર, ઉપરવાસ, સહવાસ, અંતરવાસ
52.	કુન્દનિકા કાપડિયા	સાત પગલાં આકાશમાં, પ્રેમનાં આંસુ, કાગળની હોડી, પરમ સમીપે
53.	લાભશંકર ઠાકર 'પુનર્વસુ'	વહી જતી પાછળ રમ્ય ઘોષા, બાથટબની માછલી, મરી જવાની મઝા, પીળું ગુલાબ અને હું
54.	વર્ષા અડાલજા	અણસાર, ગાંઠ છૂટ્યાની વેળા, કોસ રોડ, રેત પંખી, છેવટનું છેવટ, ઝેંધાણી, બિલીપત્રનું ચોથું પાન, તિરાડ, શહીદ
55.	ચિનુ મોદી	ઈર્શાદ ગઢ, શૈલા મજમુદાર, ડાબી મૂઠી-જમણી મૂઠી, ડાયલનાં પંખી
56.	અમૃતલાલ ભટ્ટ 'ઘાયલ'	શૂળ અને શમણાં, ગઝલ નામે સુખ, આઠો જામ ખુમારી
57.	રમેશ પારેખ	છ અક્ષરનું નામ, સગપણ એક ઉખાણું, જંતર મંતર છૂ
58.	ચંદ્રકાન્ત શેઠ 'આર્યપુત્ર', 'નંદ સામવેદી', 'દક્ષ પ્રજાપતિ'	પવન રૂપેરી, ઉઘડતી દીવાલો, ધૂળમાંની પગલી, સ્વપ્ન પિંજર
59.	ભગવતીકુમાર શર્મા	સંભવ, ઊર્ધ્વમૂલ, અસૂર્યલોક, રાતરાણી, દીપ સે દીપ જલે
60.	વિનોદ ભટ્ટ	ઈદમ્ તૃતીયમ્, નર્મદ, ગુજરાત હાસ્યધારા, 'વિનોદ'ની નજરે

સંસ્કૃત સાહિત્ય

વિશ્વમાં ભારતભૂમિના ગૌરવની આધારસ્તંભ તેવી સંસ્કૃતભાષા પાસે અદ્વિતીય સાહિત્ય સમૃદ્ધિ છે. આ અઢળક સાહિત્યમાંય રામાયણ અને મહાભારત જેવા આર્ષગ્રંથો વિશ્વની કોઈ ભાષા પાસે નથી. વેદો વિશ્વમાં પ્રાચીનમાં પ્રાચીન કૃતિઓ હોવાનું ગૌરવ ધરાવે છે.

તમે ભવિષ્યમાં સંસ્કૃત સાહિત્યથી પરિચિત થશો, આજે માત્ર આયમન કરીએ.

◆ **આર્ષ મહાકાવ્યો :** ભારતીય સંસ્કૃતિનો વિશ્વને પરિચય કરાવતા બે મહાગ્રંથો એટલે રામાયણ અને મહાભારત. આ બંનેના પરિચય વગર ભારતની અને ભારતીય સંસ્કૃતિની ઓળખ અશક્ય છે.

◆ **રામાયણ:-** શ્રી રામની જીવનકથાને વણી લેતું મહાકાવ્ય એટલે રામાયણ. ઋષિવર વાલ્મીકિએ આ મહાકાવ્યની રચના કરી હતી.

રામાયણમાં રઘુવંશના રાજાઓની યશગાથાનું વર્ણન જોવા મળે છે. ત્યારબાદ શ્રીરામના જન્મથી સમગ્ર જીવનની મહત્ત્વપૂર્ણ ઘટનાઓ આવરી લેવામાં આવી છે. રામનો જન્મ, રાણી કૈકેયીને રાજા દશરથ દ્વારા આપવામાં આવેલ વરદાન અને શ્રીરામનો વનવાસ, સીતાહરણ, રાવણવધ જેવી ઘટનાઓની સાથે ભારતીય સંસ્કૃતિનો પરિચય મળે છે. વાલ્મીકિએ વિવિધ ઋતુઓ, વનસ્પતિઓ, જાતિઓ, માનવજીવન તેમજ ભારતીય ભૂગોળનો હૃદયસ્પર્શી અનુભવ રામાયણની કથાના સાત કાંડ દ્વારા આપણી સમક્ષ આદર્શ રીતે રજૂ કર્યો છે.

◆ **મહાભારત:-** મહર્ષિ વેદવ્યાસનું અદ્ભૂત સર્જન એટલે મહાભારત. ‘વ્યાસોચ્ચિષ્ટમ્ જગત્સર્વમ્’ એટલે કે વ્યાસજીએ સમગ્ર વિશ્વને એંદુ કર્યું છે (વિશ્વની તમામ વસ્તુઓને આવરી લીધી છે) અથવા ‘યન્ન ભારતે તન્ન ભારતે’ એટલે કે જે મહાભારતમાં છે તે જ ભારતમાં છે અને જે મહાભારતમાં નથી તે ભારતમાં પણ નથી.

મહાભારતમાં મુખ્યત્વે ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો કૌરવો અને પાંડુના પુત્રો પાંડવો ઉપરાંત શ્રીકૃષ્ણના જીવનના મહત્ત્વપૂર્ણ અંશોનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. કૌરવો અને પાંડવોની જીવનકથાના ભાગરૂપે માનવજીવનની અનેક બાબતોનું વર્ણન આવરી લેવામાં આવ્યું છે.

આપણા દરેક મહાપુરુષોએ જેને દિવ્યગ્રંથ માન્યો છે તે ‘શ્રીમદ્ ભગવત્ ગીતા’ મહાભારતનો જ ભાગ છે. મહાભારતની કથા ૧૮ પર્વોમાં વિસ્તરેલી છે.

◆ **કાલિદાસ:** કવિ કુલગુરુનું સમ્માન કોઈને મળવું જોઈએ તો તે કાલિદાસ છે. તેમના સમયકાલ અંગે મતમતાંતરો છે પણ ઈસવીસનની ચોથી શતાબ્દી કે તે પૂર્વે તેઓ થઈ ગયા. અનેકવિધ વિષયો તેમની કૃતિઓમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે. તેમની સાત જેટલી કૃતિઓમાંથી કેટલીક કૃતિઓની આછેરી ઝલક માણીએ.

◆ **અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ:-** વિશ્વની સાહિત્ય કૃતિઓમાં સૌથી રમ્ય હોવાનું ગૌરવ ‘અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ’ નાટકને પ્રાપ્ત થયું છે. જર્મનીના મહાકવિ ગટે તે કૃતિને માથા ઉપર મૂકીને નાયવા લાગ્યા હોવાનું કહેવાય છે.

પ્રસ્તુત નાટકમાં દુષ્યન્ત અને કણ્વ ઋષિની પુત્રી શકુન્તલાના પ્રણયની કથા વર્ણવાયેલી છે. જેના નામ ઉપરથી આ દેશનું નામ ભારત પડ્યું તે ભરત - તેમનો પુત્ર - બંનેના મિલનનું કારણ બને છે.

◆ **રઘુવંશ:-** રામાયણ અને મહાભારત જેવા આર્ષગ્રંથોને બાદ કરતાં મહાકાવ્યોના યુગમાં સર્વોચ્ચ મહાકાવ્યનું સ્થાન ‘રઘુવંશ’ ધરાવે છે. પૂર્ણ પુરુષોત્તમ શ્રી રામ જે કૂળમાં જન્મ્યા તે રઘુકુળના રાજાઓનું વર્ણન તેમાં આવે છે. જેમાં રઘુવંશના રાજાઓના જન્મ, રાજ્યાભિષેક તેમજ સુરાજયને ઉત્કૃષ્ટ રીતે વણી લેવામાં આવ્યા છે.

◆ **કુમાર સંભવ:-** પૃથ્વીના માનદંડ તેવા હિમાલયની પુત્રી પાર્વતી શિવને પામવાના પ્રયાસો કરે છે. પાર્વતીએ પોતાની મદદ માટે આવેલા કામદેવને પોતાની સમક્ષ દહન થયેલો જોયો. બાદમાં પાર્વતી તપ કરવા જાય છે. તેના તપથી પ્રસન્ન થયેલ શિવજી પાર્વતીને ‘હું તારો દાસ છું’ કહે તે કવિની કલ્પનાની ચરમસીમા છે. આ પ્રકારની રમણીય કૃતિ વિશ્વ સાહિત્યમાં પણ ઉત્તમ ગણવામાં આવી છે.

ઉપરોક્ત કૃતિઓ સિવાય 'માલવિકાગ્નિમિત્ર' અને 'વિક્રમોર્વશીય' પણ કાલિદાસનાં જાણીતાં નાટકો છે. ઋતુસંહાર એ છ ઋતુઓના વર્ણનનું હૃદયસ્પર્શી કાવ્ય છે. મેઘદૂત ખંડકાવ્ય છે પણ સૈકરો વરસોથી સાહિત્યપ્રેમીના હૃદય ઉપર રાજ્ય કરે છે.

◆ **ભારવિ:-** પોતાની કૃતિઓમાંથી દોષ કાઢતા પિતાને હણવા એક યુવાન તૈયાર થાય છે. પણ પિતાજી તો પુત્રના દોષ દૂર કરી તેને મહત્તાની શિખરે લઈ જવા ઈચ્છે છે એ જાણ્યા પછી, ક્ષમા માંગનાર ભારવિ ઉત્તમ કવિઓમાં સ્થાન ધરાવે છે. માત્ર એક જ વર્ષથી રચાયેલા શ્લોક કે તમામ વર્ણો સમાવિષ્ટ થતા હોય તેવા અર્થસભર શ્લોક આજે પણ ચિત્તાકર્ષક ગણાય છે.

પાંડવોના વનવાસ સમયે દિવ્યાસ્ત્રોની પ્રાપ્તિ માટે અર્જુન તપ કરે છે. આ દરમિયાન ભગવાન શિવ 'કિરાત'નું રૂપ લઈ તેના બળની કસોટી કરવા તેની સાથે યુદ્ધ કરે છે. 'કિરાતાર્જુનીયમ્' નામની આ કૃતિમાં કવિએ ઋતુઓ, જંગલો, સૂર્યાસ્ત તેમજ પ્રકૃતિનાં અન્ય રૂપોનું આહલાદક વર્ણન કર્યું છે.

◆ **માઘ:-** યુધિષ્ઠિરના રાજસૂય યજ્ઞમાં સૌ પ્રથમ પૂજા કોની કરવી તે વિવાદ થાય છે. શ્રી કૃષ્ણ પ્રત્યે બધા લોકો આદર ધરાવતા હતા પણ તેમની પૂજાનો શિશુપાલે વિરોધ કર્યો. અંતતઃ સમગ્ર વિવાદ શિશુપાલના વધ દ્વારા વિરામ પામ્યો. આ કથાવસ્તુને ધ્યાનમાં લઈ માઘે 'શિશુપાલ વધ' નામનું સુંદર મહાકાવ્ય રચ્યું છે.

માઘ પોતે વ્યાકરણ, કાવ્યશાસ્ત્ર, રાજનીતિશાસ્ત્ર જેવા અનેક વિષયોમાં પાંડિત્ય ધરાવતા હતા. કાવ્યમાં અર્થાલંકારો હોય કે શબ્દાલંકારો તેનું સંયોજન શ્રેષ્ઠ રીતે કરી શકતા હતા. તેથી જ કહેવાયું છે કે:

“ઉપમા કાલિદાસની, ભારવિ અર્થ ગૌરવ,
દંડીનું પદલાલિત્ય, માઘમાં તે ત્રણે ગુણો”

પ્રત્યાયન Communication

પ્રસ્તાવના

આપણને ભાષાની જરૂર શા માટે પડે છે? વાતચીત કરવા કે માહિતી એકબીજાને પહોંચાડવા. બરાબર ને? હવે જરા વિચારો કે એવી સ્થિતિ આવે કે જ્યાં 'બોલાતી ભાષા'નો ઉપયોગ ન કરી શકાય ત્યારે આપણે શું કરીએ? આપણે અન્ય 'સંકેતો'નો ઉપયોગ કરીને માહિતી પહોંચાડીએ. તેવી જ રીતે મૂક અને બધિરો એક અલગ જ જાતની ભાષાથી વાતચીત કરે છે. તો કમ્પ્યુટર (Computer) કે ઇલેક્ટ્રોનિક સાધનો સમજી શકે તે માટે પણ એક ખાસ ભાષા હોય છે. તો ચાલો, આપણે 'બોલાતી ભાષા' સિવાયની 'અન્ય ભાષાઓ'ની જાણકારી મેળવીએ.

લેખિત ભાષા - લિપિ

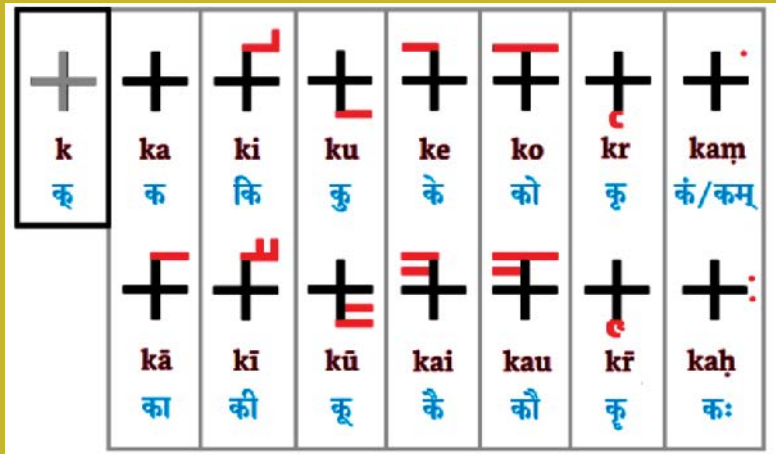
બોલાતી ભાષા તો ફક્ત થોડાક સમય માટે રહે છે. બોલાયેલા શબ્દો અને વાક્યોને એક ક્ષણ પછી તમે ફરી 'સાંભળી' શકતા નથી. પણ ઘણીવાર આ બધી વાતોને લાંબા સમય સુધી 'સાચવી' રાખવાની જરૂર પડે અથવા ઘણાં લોકો સુધી પહોંચાડવાની જરૂર પડે ત્યારે ભાષાના 'બોલાતા શબ્દ'ને 'દેખાય' તેવા સ્વરૂપમાં બદલવા પડે. આને માટે વિવિધ ભાષાઓ તેમજ વિવિધ લિપિઓ બનાવવામાં આવી છે.

બ્રાહ્મી લિપિ

સિંધુ સંસ્કૃતિના સમય પછી ઈ.સ. પૂર્વે લગભગ પાંચમી સદીથી દક્ષિણ અને મધ્ય એશિયામાં જે લિપિ વપરાતી હતી તેને બ્રાહ્મીનું નામ આપવામાં આવ્યું છે. સમ્રાટ અશોકના શિલાલેખો બ્રાહ્મી લિપિમાં જ કોતરાયેલા છે. આ લિપિમાં એક અક્ષરમાં અંતમાં સ્વર તો હોય જ છે, વ્યંજન હોય તો એક કે એકથી વધારે પણ હોય. જો સ્વર એકલો આવે તો આખો સ્વર લખાય અને જો વ્યંજનની સાથે આવે તો સ્વર ફક્ત ચિહ્નો વડે કે માત્રાઓ વડે બતાવવામાં આવે છે.

બ્રાહ્મી લિપિ

બ્રાહ્મી લિપિ

દેવનાગરી લિપિ

હિન્દી, મરાઠી, સંસ્કૃત, કોંકણી અને સિન્ધી ભાષાઓને લખવા માટે દેવનાગરી લિપિ વાપરવામાં આવે છે. દેવનાગરી લિપિ આમ તો બ્રાહ્મી લિપિમાંથી નીકળી છે અને તેમાં જ થોડોક ફેરફાર કરીને ગુજરાતી લિપિ રચવામાં આવી છે. બ્રાહ્મી લિપિની જેમ જ ગુજરાતી અને દેવનાગરી લિપિમાં પણ એક અક્ષરમાં એક કે વધારે વ્યંજન અને સાથે એક સ્વર જોડાયેલો હોય છે. સ્વર જો એકલો આવે તો આખો સ્વર લખાય અને જો વ્યંજનની સાથે આવે તો સ્વર ફક્ત ચિહ્નો વડે કે માત્રાઓ વડે બતાવવામાં આવે છે. દેવનાગરી લિપિમાં દરેક અક્ષરને માથે એક આડી રેખા હોય છે.

क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ
ka	kha	ga	gha	ṅa	ca	cha	ja	jha	ña
ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न
ṭa	ṭha	ḍa	ḍha	ṇa	ta	tha	da	dha	na
प	फ	ब	भ	म	य	र	ल	व	
pa	pha	ba	bha	ma	ya	ra	la	va	
श	ष	स	ह						
śa	ṣa	śa	ha						

देवनागरी लिपि

रोमन (Roman) लिपि

અંગ્રેજી ભાષાને લખવા આપણે જે લિપિ વાપરીએ છીએ તે છે રોમન લિપિ. જે અંગ્રેજી સિવાય ફ્રેંચ (French), પોર્ટુગિઝ (Portuguese), સ્પેનિશ (Spanish), ડચ (Dutch) ભાષા વગેરે યુરોપની ભાષાઓને લખવા માટે વપરાય છે. આ ઉપરાંત જ્યાં યુરોપના વિવિધ દેશોએ તેમની વસાહતો સ્થાપી હતી તેવી કેટલીક ભાષાઓએ જ્યારે લિપિ બનાવી ત્યારે તેમણે પણ રોમન લિપિ અપનાવી. દા.ત. સ્વાહિલી, મલય, ટગાલોગ, વિએતનામી વગેરે. ભારતમાં મણીપુરી ભાષા પણ રોમન લિપિમાં લખાય છે, કોંકણી ભાષા પણ પહેલાં રોમન લિપિમાં લખાતી હતી.

ABCDEFGHIJKLM
NOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklm
nopqrstuvwxyz
0123456789!@#
%&\$@*{(\/\)}

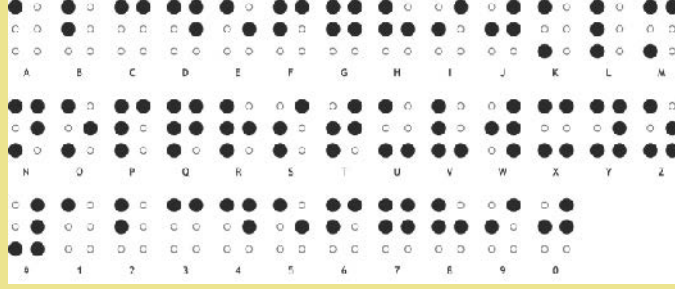
રોમન લિપિ

I = 1		V = 5		X = 10		L = 50		C = 100		M = 1000									
1	I	2	II	3	III	4	IV	5	V	6	VI	7	VII	8	VIII	9	IX	10	X
11	XI	12	XII	13	XIII	14	XIV	15	XV	16	XVI	17	XVII	18	XVIII	19	XIX	20	XX
21	XXI	22	XXII	23	XXIII	24	XXIV	25	XXV	26	XXVI	27	XXVII	28	XXVIII	29	XXIX	30	XXX
31	XXXI	32	XXXII	33	XXXIII	34	XXXIV	35	XXXV	36	XXXVI	37	XXXVII	38	XXXVIII	39	XXXIX	40	XL
41	XLI	42	XLII	43	XLIII	44	XLIV	45	XLV	46	XLVI	47	XLVII	48	XLVIII	49	XLIX	50	L
51	LI	52	LII	53	LIII	54	LIV	55	LV	56	LVI	57	LVII	58	LVIII	59	LIX	60	LX
61	LXI	62	LXII	63	LXIII	64	LXIV	65	LXV	66	LXVI	67	LXVII	68	LXVIII	69	LXIX	70	LXX
71	LXXI	72	LXXII	73	LXXIII	74	LXXIV	75	LXXV	76	LXXVI	77	LXXVII	78	LXXVIII	79	LXXIX	80	LXXX
81	LXXXI	82	LXXXII	83	LXXXIII	84	LXXXIV	85	LXXXV	86	LXXXVI	87	LXXXVII	88	LXXXVIII	89	LXXXIX	90	XC
91	XCI	92	XCII	93	XCIII	94	XCIV	95	XCV	96	XCVI	97	XCVII	98	XCVIII	99	XCIX	100	C

બ્રેઈલ (Braille) લિપિ

જે લોકોને દેખાતું ન હોય કે ઓછું દેખાતું હોય તેવા લોકોને પણ લખવું હોય તો શું કરવું? લુઈસ બ્રેઈલ (Louis Braille) નામના ફ્રેંચ શિક્ષણશાસ્ત્રીએ એક એવી લિપિ શોધી કે જે જોઈને નહીં પણ સ્પર્શની મદદથી વાંચી શકાય. આ લિપિમાં ત્રણ ટપકાંની બે હરોળો એટલે કે છ ટપકાંની જગ્યામાં અલગ અલગ જગ્યાએ કરેલ ટપકાંથી અલગ અલગ અક્ષરનો સંકેત બનાવવામાં આવ્યો છે. બ્રેઈલમાં લખનાર અલગ અલગ અક્ષર માટેનાં જે તે ટપકાં પ્રમાણે ઉપસાવે અને વાંચનાર એ ઉપસેલા ટપકાં કયા અક્ષરના સંકેત છે તે હાથ લગાડીને ઓળખે. નીચે આપેલું ચિત્ર બ્રેઈલ લિપિમાં અંગ્રેજી અક્ષરો બતાવે છે.

અંગ્રેજી બ્રેઈલ લિપિ

અ	આ	ઇ	ઈ	ઉ	ઊ	એ	ઐ	ઓ	ઔ
ક	ખ	ગ	ઘ	ઙ	ચ	છ	જ	ઝ	ઞ
ટ	ઠ	ડ	ઢ	ણ	ત	થ	દ	ધ	ન
પ	ફ	બ	ભ	મ	ય	ર	લ	વ	શ
ષ	સ	હ	ળ	ક્ષ	જ્ઞ	ઋ			
અં	અઃ	અँ	અઁ	અૈ					
ઃ	ઃ	ઃ	ઃ	ઃ	ઃ	ઃ			

ગુજરાતી બ્રેઈલ લિપિ

ડોટ (Dot) ડેશ (Dash)ની ટેલિગ્રાફિક (Telegraphic) લિપિ (મોર્સ કોડ - Morse Code)

થોડાક સમય પહેલાં ભારતમાં ટેલિગ્રાફિક (તાર) સેવા બંધ કરવામાં આવી. ટેલિગ્રાફિક સેવા એટલે શું તમને ખબર છે? પહેલાંના સમયમાં કોઈ જરૂરી સમાચાર ઝડપથી પહોંચાડવાના હોય તો એના માટે ટેલિગ્રાફી મશીનનો ઉપયોગ થતો. જ્યાંથી સમાચાર મોકલવાના હોય ત્યાં એક નાનું એવું સાધન જોઈએ જે કોઈક રીતે ડોટ અને ડેશ રૂપે મોકલી શકે. મશીનમાં એક ઘંટડી હોય જેને વગાડીને તરત છોડી દો તો 'ડોટ' અને ડોટ કરતાં ત્રણ ગણી લાંબી વગાડો તો 'ડેશ' થાય. દરેકે દરેક અક્ષરને ડોટ અને ડેશના સંકેતોમાં બદલાવી અને એક છોડેથી એ પ્રમાણે ટપાલકચેરીમાંથી આ સિગ્નલ (Signal) મોકલે. જ્યાં સમાચાર મેળવવાના હોય ત્યાં ફક્ત જેને આ ભાષા આવડતી હોય તે ટપાલી કે કારકુન બેસે. મળતા સંકેત ઉકેલી તેને સાદી ભાષામાં લખી નાખે અને તરત જ ટપાલી તે વ્યક્તિના ઘરે જઈને આ 'ટપાલ' આપી આવે એટલે તાત્કાલિક આ સમાચાર મળી જાય.

INTERNATIONAL MORSE CODE

A	● ■■	N	■■ ●	1	● ■■■■■■	.	● ■■ ● ■■ ● ■■
B	■■ ● ● ●	O	■■ ■■ ■■	2	● ● ■■ ■■ ■■	,	■■ ■■ ● ● ■■ ■■
C	■■ ● ■■ ●	P	● ■■ ■■ ●	3	● ● ● ■■ ■■	?	● ● ■■ ■■ ● ●
D	■■ ● ●	Q	■■ ■■ ● ■■	4	● ● ● ● ■■	‘	● ■■ ■■ ■■ ■■ ●
E	●	R	● ■■ ●	5	● ● ● ● ●	!	■■ ● ■■ ● ■■ ■■
F	● ● ■■ ●	S	● ● ●	6	■■ ■■ ● ● ●	/	■■ ● ● ■■ ●
G	■■ ■■ ●	T	■■	7	■■ ■■ ● ● ●	:	■■ ■■ ■■ ● ● ●
H	● ● ● ●	U	● ● ■■	8	■■ ■■ ■■ ● ●	;	■■ ● ■■ ● ■■ ●
I	● ●	V	● ● ● ■■	9	■■ ■■ ■■ ■■ ●	=	■■ ● ● ● ■■
J	● ■■ ■■ ■■	W	● ■■ ■■	0	■■ ■■ ■■ ■■ ■■	+	● ■■ ● ■■ ●
K	■■ ● ■■	X	■■ ● ● ■■			-	■■ ● ● ● ● ■■
L	● ■■ ● ●	Y	■■ ● ■■ ■■			_	● ● ■■ ■■ ● ■■
M	■■ ■■	Z	■■ ■■ ● ●			“	● ■■ ● ● ■■ ●
						@	● ■■ ■■ ● ■■ ●

મૂક બધિરની સાંકેતિક ભાષા: સાઈન લેંગ્વેજ (Sign Language)

બોલાતી ભાષા તો એક વ્યક્તિ બોલે અને બીજો સાંભળે, વળી બીજો બોલે અને પહેલો સાંભળે એમ વાતચીત ચાલતી રહે. પણ બધિર વ્યક્તિઓ અને મૂક વ્યક્તિઓ કેવી રીતે વાત કરતાં હશે? આપણે પણ જો કાન અને મોંનો ઉપયોગ ન કરવો હોય તો સંકેત કરીને વાતચીત કરીએ છીએ પણ એ વાતચીતમાં મોટાભાગે ક્રિયાઓ કે જે આપણે બતાવી શકીએ અથવા એવી વસ્તુઓ કે જે નજર સામે હોય તેની જ વાત કરી શકાય છે. બીજી વાત કે એ સંકેતને બધાં જ સમજી શકતાં હોય તેટલા સહેલા હોય છે. જેમ કે હાથનો અંગૂઠો ઉપરની તરફ બતાવો એટલે 'all the best' કે 'શુભ', નીચે તરફ કરો એટલે 'હારી ગયા' વગેરે. પણ તમે મૂક બધિરોને જોયા છે? તેઓ તો સળંગ કલાક બે કલાક વાતો કરે છે, આવી જ રીતે હાથના સંકેતોથી વાતો કરે છે. પણ તમને એમાં કાંઈ સમજાતું નથી. બરાબરને? આ ભાષામાં હાથ, હાથની આંગળીઓ, સંકેતની દિશા, હાથની શરીરથી દૂરી, મુખમુદ્રા વગેરે દ્વારા વિવિધ અર્થો વ્યક્ત થાય છે.

SGI

કલા

સમાવિષ્ટ મુદ્દાઓ

- વિશ્વના મહાન ચિત્રકારો અને તેમનાં ચિત્રો
- ભારતના મહાન ચિત્રકારો અને તેમનાં ચિત્રો
- ખ્યાતનામ ભારતીય સંગીતજ્ઞો
- વિશ્વના ખ્યાતનામ ગાયકો / સંગીતજ્ઞો
- ભારતીય ગાયક - પ્રસિદ્ધ ગીતો તથા આલ્બમ
- સંગીત વાદ્યો
- વિદેશી વાદ્યો
- કલાના રાષ્ટ્રીય એવોર્ડ્સ
- ભારતીય નૃત્ય અને તેના પ્રકારો
- વિદેશી નૃત્ય
- ગુજરાતનાં શિલ્પ સ્થાપત્યો
- ભારતનાં શિલ્પ સ્થાપત્યો
- આધુનિક વિશ્વની અજાયબીઓ

પ્રસ્તાવના

સાહિત્ય, સંગીત અને કલાઓને પ્રત્યેક સંસ્કૃતિનાં અભિન્ન અંગો ગણવામાં આવે છે. આ પુસ્તકમાં ચિત્ર, ગાન, સંગીત, સંગીતનાં વાદ્યો, ભારતીય તેમજ વિદેશી નૃત્યો, ગુજરાત તેમજ ભારતનાં શિલ્પ સ્થાપત્યો અને આધુનિક વિશ્વની અજાયબીઓ જેવી બાબતોને સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી છે. જેમાં આપણે વૈશ્વિક તેમજ ભારતીય કલાધરોનો પરિચય કેળવીશું તેમજ ગૌરવની અનુભૂતિ કરી, આ ગૌરવશાળી પરંપરાના માર્ગ પર પ્રસ્થાન કરવાની પ્રેરણા પણ મેળવી શકીશું.

વિશ્વના મહાન ચિત્રકારો અને તેમનાં ચિત્રો

Leonardo da Vinci (1452-1519) લિયોનાર્ડો-દ-વિન્ચી

જાણીતાં ચિત્રો

Lady With an Ermine - 1490
લેડી વીથ એન એરમાઈન

The Last Supper - 1498
ધ લાસ્ટ સપર

Mona Lisa - 1503
મોનાલિસા

J. M. W. Turner જે.એમ. ડબલ્યૂ. ટર્નર

જાણીતાં ચિત્રો

જે.એમ. ડબલ્યૂ. ટર્નર દ્વારા દોરાયેલ આ ચિત્રોને કોઈ વિશિષ્ટ નામ આપેલ નથી.

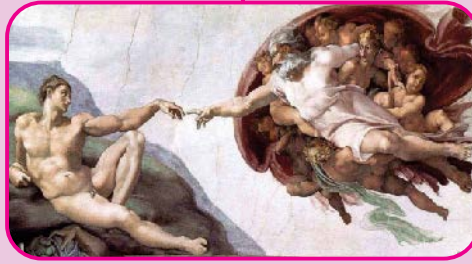

Michelangelo Buonarroti (1475-1564) માર્કલ એન્જલો

જાણીતાં ચિત્રો

The Last Judgement - 1541
ધ લાસ્ટ જજમેન્ટ

Creation of Adam
ક્રિએશન ઓફ આદમ

Sistine Chapel Ceiling - 1512
સિસ્ટિન ચેપલ સીલિંગ

Raphael Sanzio (1483 - 1520) રફાએલ

જાણીતાં ચિત્રો

Tempi Madonnas - 1508
ટેમ્પી મેડોનાસ

The Triumph of Galatea
ધ ટ્રાયમ્ફ ઓફ ગલાટિયા

Portrait of Agnolo Doni - 1506
પોર્ટ્રેટ એગ્નોલો ડોની

Paul Cezanne (1839 – 1906) પૉલ સિઝાન

જાણીતાં ચિત્રો

The Card Players - 1895
ધ કાર્ડ પ્લેયર્સ

The Basket of Apples 1895
ધ બાસ્કેટ ઓફ એપલ્સ

The Blue Vase 1887
ધ બ્લ્યૂ વાઝ

Pablo Picasso (1881 – 1973) પાબ્લો પિકાસો

જાણીતાં ચિત્રો

The Old Guitarist - 1904
ધ ઓલ્ડ ગિટારિસ્ટ

Girl Before a Mirror - 1932
ગર્લ બિફોર એ મિરર

Self Portrait - 1901
સેલ્ફ પોર્ટ્રેટ

Rembrandt રેમ્બ્રાન્ડ

જાણીતાં ચિત્રો

Syndics of the Drapers
સિન્ડિક્સ ઓફ ધ ડ્રેપર્સ

The Blinding of Samson
ધ બ્લાઈન્ડિંગ ઓફ સેમસન

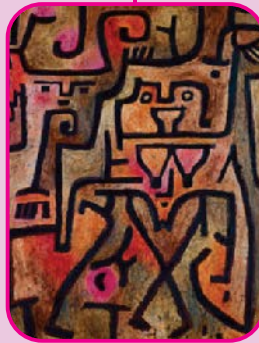

Aristotle with a Bust of Homer
એરિસ્ટોટલ વિથ એ બસ્ટ ઓફ હોમર

Paul Klee પૉલ ક્લે

જાણીતાં ચિત્રો

પૉલ ક્લે દ્વારા દોરાયેલ આ ચિત્રોને કોઈ વિશિષ્ટ નામ આપેલ નથી.

Henri Matisse હેન્રી માટિસ

જાણીતાં ચિત્રો

The sorrows
ધ સોરોઝ

Open Window
ઓપન વિન્ડો

The Dessert
ધ ડેઝર્ટ

Peter Paul Rubens પિટર પૉલ રુબીન્સ

જાણીતાં ચિત્રો

Honeysuckle Bower
હનીસક્લ બોવર

Het Steen in the Early Morning
હેટ સ્ટીન ઈન ધી અર્લી મોર્નિંગ

The Hippopotamus and
Crocodile Hunt
ધ હિપોપોટેમસ એન્ડ ક્રોકોડાઈલ હન્ટ

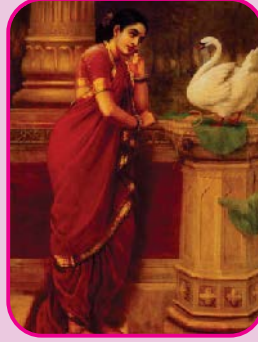

ભારતના મહાન ચિત્રકારો અને તેમનાં ચિત્રો

Raja Ravi Varma રાજા રવિ વર્મા

જાણીતાં ચિત્રો

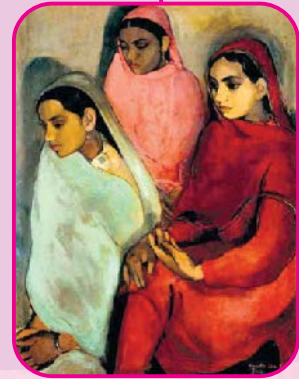

રાજા રવિ વર્મા દ્વારા દોરાયેલ આ ચિત્રોને કોઈ વિશિષ્ટ નામ આપેલ નથી.

Amruta Shergil અમૃતા શેરગિલ

જાણીતાં ચિત્રો

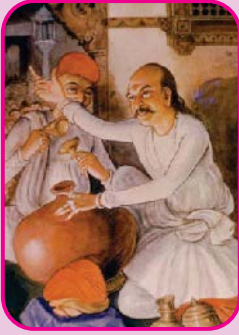

અમૃતા શેરગિલ દ્વારા દોરાયેલ આ ચિત્રોને કોઈ વિશિષ્ટ નામ આપેલ નથી.

Ravishankar Raval રવિશંકર રાવળ

જાણીતાં ચિત્રો

પ્રેમાનંદ

રવિ શંકર રાવળ દ્વારા દોરાયેલ આ ચિત્રોને કોઈ વિશિષ્ટ નામ આપેલ નથી.

ખ્યાતનામ ભારતીય સંગીતજ્ઞો

Sachin Dev Burman સચીન દેવ બર્મન

ભારતીય સંગીત ઇતિહાસમાં એસ. ડી. બર્મન એક શ્રેષ્ઠ સંગીતકાર તરીકે ઓળખાય છે. તેઓ આર. ડી. બર્મનના પિતા. તેમણે ખૂબ જ સરળ અને કાયમ સાંભળવી ગમે તેવી કર્ણપ્રિય સુમધુર સંગીત રચનાઓ ભેટ આપી.

Shankar Jaikishan શંકર જયકિશન

હિન્દી ફિલ્મના ઇતિહાસમાં સંગીત માટેનો સુવર્ણયુગ કહીએ તો તે ઈસ. 1950-70 નો ગાળો કહી શકાય. તે સમયના મુખ્ય સંગીતકાર શંકર જયકિશન હતા. તેમનું સંગીત આમ તો 50 થી 70 ના દાયકાનું હતું, પરંતુ આજે પણ તે તાજું જ લાગે છે. ભારતીય સંગીતમાં જાઝ સંગીતને લાવનાર જ તેઓ હતા. ઘણી હોલીવૂડ ફિલ્મમાં તેમના સંગીતનો ઉપયોગ કરેલ છે.

Laxmikant Pyarelal લક્ષ્મીકાન્ત પ્યારેલાલ

હિન્દી ફિલ્મ ઇન્ડસ્ટ્રીમાં સંગીત તથા લેખન ક્ષેત્રે અનેક જોડીઓ યાદગાર બની રહી છે. જેમકે શંકર-જયકિશન, સલીમ-જાવેદ, નદીમ-શ્રવણ, જતીન-લલિત જોડી સફળ પૂરવાર થયેલ છે. આવી જ જૂની જોડી હતી લક્ષ્મીકાન્ત પ્યારેલાલ. તેમણે બધા જ પ્રકારનું સંગીત પીરસ્યું. તેમના જેટલાં સફળ ગીતો ફિલ્મ ઇતિહાસમાં અન્ય કોઈએ આપ્યાં નથી. તેમણે લગભગ 40 વર્ષ સુધી સફળ સંગીત આપ્યું.

R. D. Burman આર.ડી. બર્મન

ખૂબજ રચનાત્મક સંગીત નિર્દેશકોમાંના એક એટલે આર. ડી. બર્મનદા. તેમણે સંગીતમાં ખૂબ જ વિવિધતા અને વેરિએશન આપ્યાં. સદાકાળ ગૂંજતું સંગીત અનેક ફિલ્મોમાં આપ્યું. તેમના નામે ફિલ્મફેરમાં આજે RD Burman Award નામે એક એવોર્ડ પણ અપાય છે.

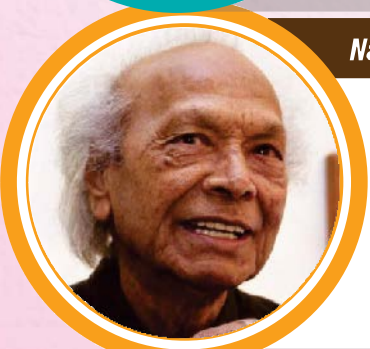
Rajesh Roshan રાજેશ રોશન

ઘણાને ખબર નહિ હોય કે રાજેશ રોશન એ પ્રખ્યાત અભિનેતા ઋત્વિક રોશનના કાકા થાય! તેમણે કેટલીક ફિલ્મોમાં શાનદાર સંગીત આપ્યું. તેમને ઘણી વખત બેસ્ટ મ્યુઝિક ડાયરેક્ટરના એવોર્ડ મળેલ છે. તેમનું સંગીત અલગ જ તરી આવતું. જેમ સંગીતકારની બેલડી હતી તેમ સંગીતકાર અને ગાયક, સંગીતકાર અને અભિનેતાની પણ જુગલબંધી હતી. જેમ રાજકપૂર - મુકેશ, આર. ડી. બર્મન - કિશોરકુમાર તે જ રીતે રાજેશ રોશન અને ઉદિત નારાયણની જોડી સફળ રહી.

A R Rahman એ.આર. રહેમાન

અલ્લાહ રખા રહેમાન એ એક ભારતીય મ્યુઝિક કંપોઝર, રેકોર્ડ નિર્માતા, સંગીતકાર અને ગાયક છે. 1990ના દાયકાની શરૂઆત માં તેમની ફિલ્મી કારકીર્દિની શરૂઆત થઈ હતી. તમિલ ફિલ્મ ટિગ્દર્શક મણિરત્નમની ફિલ્મ રોજાનું સંગીત એ. આર. રહેમાને આપ્યું છે. જે ખૂબ જ પ્રસિદ્ધ થયું છે. આના કારણે અન્ય ફિલ્મોના સંગીતમાં પણ નોંધપાત્ર પરિવર્તન આવ્યું. તેઓ એશિયાના સૌપ્રથમ ઓસ્કાર વિજેતા સંગીતકાર હતા. તેમને 2009માં 'જય હો' ગીત માટે ઓસ્કાર એવોર્ડ પ્રાપ્ત થયેલ.

Naushad Ali નૌશાદ અલી

નૌશાદ અલી એક ભારતીય સંગીતકાર હતા. ઈ.સ. 1944ના વર્ષમાં રતન નામના ચલચિત્રમાં તેમને ભવ્ય સફળતા મળી હતી. આ સફળતા પછી એમણે 35 જેટલી સિલ્વર જ્યુબીલી હીટ, 12 ગોલ્ડન જ્યુબીલી તેમજ 3 ડાયમંડ જ્યુબીલી ફિલ્મો આપી ભવ્ય સફળતા મેળવી હતી. તેમને 1982ના વર્ષમાં દાદા સાહેબ ફાળકે પુરસ્કાર અને ઈ.સ. 1992ના વર્ષમાં પદ્મભૂષણ પુરસ્કાર વડે સન્માનિત કરવામાં આવ્યા હતા.

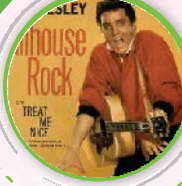
વિશ્વના ખ્યાતનામ ગાયકો/સંગીતજ્ઞો

કલાકાર

આલ્બમ

Elvis Presley એલ્વિસ પ્રેસલી

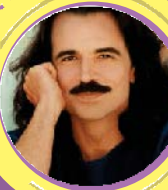
Ludwig Van Beethoven લુડ્વિગ વાન બીથોવન

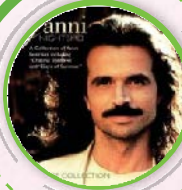
Madonna મેડોના

Michael Jackson માઈકલ જેક્સન

Yanni યાન્ની

ભારતીય ગાયક - પ્રસિદ્ધ ગીતો તથા આલ્બમ

બડે ગુલામ અલી ખાં 1902-1968

Golden Milestone, Hindustani vocal, સબ રંગ, મહેફિલ

લતા મંગેશકર 1929

રામ રતન ધન પાયો,
મીરાં ભજન, કાણ અમૃતાયે,
ખજાના, લતા મંગેશકર - એહસાસ

કુંદનલાલ સાયગલ 1904-1947

એક બંગલા બને ન્યારા, દો નૈના
મતવારે તિહારે, દિયા જલાઓ

પંડિત જસરાજ 1930

શિવ અનુરાગ, હવેલી સંગીત
દેવી ઉપાસના, ગણેશ ઉપાસના
ગીત ગોવિંદ, ગાયત્રી

મન્ના ડે 1919-2013

સન્યાસી રાજા ભારત તીર્થો,
મધુશાલા

ગીતા દત્ત 1930-1972

બાબુજી ધીરે ચલના...
વક્તને કિયા ક્યા હસી સિતમ..
ઐ દિલ મુઝે બતા દે..

પંડિત ભીમસેન જોષી 1922-2011

ભક્તિ ગીત, સંગીત અમ્રિત,
નાદબ્રહ્મ, અભંગ, ભજન

આશા ભોંસલે 1933

મિરાઝે ગઝલ, ચાંદ કે સાથ,
સિદ્ધાર્થ, આપ કી આશા

કિશોરકુમાર 1922- 1987

ફૂલોં કા તારો કા સબકા કહના હૈ..
રીમઝીમ ગિરે સાવન, આ કે સિધી લગી
દિલ પે, જિંદગી એક સફર હૈ સુહાના

જગજીત સિંહ 1941-2011

મરાસિમ, સજદા,
આઈના, ઈન્તેહા

મુકેશ 1923- 1976

સબ કુછ સિખા હમને...
કઈ બાર યું હી દેખા હૈ..
હોઠોં પે સચ્ચાઈ રહતી હૈ..

અનુરાધા પૌડવાલ 1952

આરતી, શિવ ગૂંજન,
અમૃતવાણી

મોહમ્મદ રફી 1924-1980

બાબુલ કી દુઆએ લેતી જા...
ગુલાબી આંખે જો તેરી દેખી...
તુમ જો મિલ ગયે હો...

હરિહરન 1955

હલકા નશા, શિવ ગૂંજન,
વક્ત પર બોલના, હાઝિર

નૂરજહાં 1926-2000

આવાઝ દે કહાં હૈ..
અચ્છે બચ્ચે નહી જાગતે...
નાચો સિતારો નાચો....

કવિતા ક્રિષ્ણમૂર્તિ 1958

બોલે ચૂડિયાં...

ભૂપેન હઝારિકા 1926-2011

બંગાળી ગીતો, આસામી ગીતો
મૈં ઓર મેરા સાયા આલ્બમ
દિલ હૂમ હૂમ કરે...

શંકર મહાદેવન 1967

બ્રેથલેસ,
તેરી હૈ પરછાઈયાં

સંગીત વાદ્યો

તંતુવાદ્યો
(તારવાળા)

સિતાર

શુધિર વાદ્યો
(હવાથી વાગતા)

હાર્મોનિયમ

અવનદ્ર વાદ્યો
(ચામડા મઢેલા)

તબલા

ઘન વાદ્યો
(નક્કર ધાતુવાળા)

મંજિરા

ગિટાર

વાંસળી

ઢોલક

ખંજરી

સંતૂર

શહેનાઈ

પખવાજ

કરતાલ

સારંગી

માઉથ ઓર્ગન

નગારું

ટ્રાયએંગલ

વાયોલિન

સેક્સોફોન

ડમરું

જલતરંગ

વિદેશી વાદ્યો

સેક્સોફોન

ગિટાર

ડ્રમસેટ

વાયોલિન

ટ્રમ્પેટ

કોંગોડ્રમ

કી-બોર્ડ

પિયાનો

કબ્બાસ

ક્લેરોનેટ

એકોર્ડિયન

આયલોફોન

હાર્પ

બેજો

બ્યૂગલ

કલાના રાષ્ટ્રીય એવોર્ડ્સ

ટી.વી.,ફિલ્મ્સ	નેશનલ ફિલ્મ એવોર્ડ્સ, દાદાસાહેબ ફાળકે એવોર્ડ્સ, ફિલ્મફેર એવોર્ડ્સ, ગોલ્ડન લોટસ એવોર્ડ્સ, સિલ્વર લોટ્સ એવોર્ડ્સ, આનન્દલોક એવોર્ડ્સ બંગાળી ફિલ્મ માટે, ઈન્ડિયન ટેલી એવોર્ડ્સ, નન્દી એવોર્ડ્સ તેલુગુ ફિલ્મ માટે, કિશોર કુમાર એવોર્ડ્સ
કલા	આદિત્ય વિક્રમ બિરલા કલાશિખર એવોર્ડ્સ, કાલિદાસ સમ્માન, ગુરુ કેલુચતરન એવોર્ડ્સ, કમલ કુમારી નેશનલ એવોર્ડ્સ, શિલ્પગુરુ એવોર્ડ ફોર કાફ્ટ વર્ક, સંત કબીર એવોર્ડ ફોર હેન્ડલૂમ વિવર, દેવી અહલ્યાબાઈ એવોર્ડ
શાસ્ત્રીય નૃત્ય અને શાસ્ત્રીય સંગીત	સંગીત નાટક અકાદમી એવોર્ડ્સ, તાનસેન એવોર્ડ્સ, ભુવાલકા એવોર્ડ, તુલસી સમ્માન, કાલિદાસ સમ્માન, લતા મંગેશકર એવોર્ડ, કુમાર ગાન્ધર્વ એવોર્ડ.

સંગીત એવોર્ડ

- ◆ નેશનલ એવોર્ડ ફોર ઈન્ડિયન ક્લાસિકલ મ્યુઝિક: ભારતરત્ન, પદ્મવિભૂષણ
- ◆ ગ્લોબલ ઈન્ડિયન મ્યુઝિક એકેડેમિક એવોર્ડ ગિમા (GIMA)
- ◆ ઈન્ડિયન મ્યુઝિક વીડિયો એવોર્ડ

પારિભાષિક શબ્દોનો પરિચય

ગીતના અવયવો

- સ્થાયી
- અંતરા
- સંચારી
- આભોગી

લય અને તેના પ્રકારો

- વિલંબિત લય-એકદમ ધીમી ગતિ
- મધ્ય લય-નહિ ધીમી કે નહિ તેજ હોય તેવી ગતિ
- દ્રુત લય-ઉતાવળી કે તેજ ગતિ

ભારતીય નૃત્ય અને તેના પ્રકાર

શાસ્ત્રીય નૃત્યના પ્રકાર

ભરતનાટ્યમ્
કથકલી
ઓડિસી નૃત્ય
મણિપુરી નૃત્ય
કથક નૃત્ય
કૂચીપૂડી નૃત્ય

ગુજરાતના લોકનૃત્યના પ્રકાર

ગરબા
ગરબી
રાસ-રાસડા
ગોફ-ગૂંથન
પઢાર નૃત્ય
મેરાયો
ડાંગી નૃત્ય

નૃત્ય - નૃત (તાલબદ્ધ નૃત્યની ચાલ) ● નાટ્ય (નાટક કે કથાનો અંક) ● નૃત અને નાટ્યનો સંગમ એટલે નૃત્ય

ભરતનાટ્યમ્ (તમિલનાડુ)

- ભરતનાટ્યમ્ એ સૌથી પ્રાચીન અને તમિલનાડુ રાજ્યનું નૃત્ય છે.
- ભરતનાટ્યમ્ હાવભાવ, રાગ, તાલ અને નાટ્ય દ્વારા રજૂ થતું નૃત્ય છે.
- વર્તમાન સમયમાં ભરતનાટ્યમ્ નૃત્ય સ્ત્રી અને પુરુષ બંને કરે છે.

કથકલી (કેરલ)

- 17 મી સદી દરમ્યાન કેરળમાં શરૂઆત થઈ, મોટાભાગે પુરુષો જ આ નૃત્ય કરે છે.
- નર્તકોના આકર્ષક શૃંગાર, વિસ્તૃત વેશભૂષા, સૂક્ષ્મ હાવભાવ અને સંગીત સાથે તાલમેલ અને શારીરિક મુદ્રાઓ માટે પ્રસિદ્ધ છે.
- મુખ્યત્વે હિન્દુ ધર્મના દેવો રામ અને કૃષ્ણના જીવનની કથાને નૃત્યનાટિકામાં પ્રદર્શિત કરતી કળા છે.
- હાથની મુદ્રા અને ચહેરાના હાવભાવ તથા આંખની કીકીઓની ખાસ અગત્ય, વેશભૂષા ખૂબ વજનદાર હોય છે.

ઓડિસી નૃત્ય (ઓરિસ્સા)

- પૂર્વ ભારતના ઓરિસ્સાનું નૃત્ય, ભારતની સૌથી જૂની નૃત્યશૈલી
- ત્રિભંગી નૃત્યશૈલી માથું, છાતી અને પેદુંની સ્વતંત્ર હલન ચલનની શૈલી.
- આ નૃત્ય ખાસ રાગ દ્વારા રજૂ કરાય છે.
- એકધારી સામાન્ય ગતિથી થતું નૃત્ય.

મણિપુરી નૃત્ય (મણિપુર)

- મણિપુર રાજ્યનું નૃત્ય છે.
- આ નૃત્ય સ્ત્રી અને પુરુષ બંને કરે છે.
- કૃષ્ણલીલા અને રાધાકૃષ્ણના પારસ્પરિક પ્રેમપ્રસંગો પર આધારિત આ નૃત્ય કોમળ અને લચકદાર હાથપગ તથા અંગમરોડ અને પગની પાની તથા પંજા આધારિત છે.

કથક નૃત્ય

- હિન્દુ અને મુસ્લિમ સંસ્કૃતિને સંયુક્ત રીતે વણી લેતું નૃત્ય છે.
- એક પગ પર ગોળ ફરતા રહી પ્રસંગોનું વર્ણન કરતું નૃત્ય છે.
- દેવદાસીઓનું નૃત્ય છે.
- ઉત્તર ભારતમાં ઉ.પ્રદેશ, પંજાબ, હરિયાણા વગેરે રાજ્યોમાં જોવા મળે છે.

કૂચીપૂડી નૃત્ય

- આ નૃત્ય સ્ત્રી અને પુરુષ બંને કરે છે.
- સ્ત્રીના સૌંદર્યને વર્ણવતું નૃત્ય છે.
- આંધ્રપ્રદેશ રાજ્યનું નૃત્ય છે.

વિદેશી નૃત્ય

A Chorus Line
અ કોરસ લાઈન

Ballet Dance બેલે ડાન્સ

Ballroom Dancing
બોલરૂમ ડાન્સીંગ

Belly Dance બેલી ડાન્સ

Break Dance
બ્રેક ડાન્સ

Burlesque Dance
બર્લેસ્ક ડાન્સ

Tap Dance
ટેપ ડાન્સ

Hip-Hop
હીપ-હોપ

Ice Dancing આઈસ ડાન્સીંગ

Yangko Dance
યાન્ગકો ડાન્સ

Latin Dance લેટિન ડાન્સ

Robotic Dance
રોબોટિક ડાન્સ

Salsa Dance સાલ્સા ડાન્સ

Zumba Dance ઝુમ્બા ડાન્સ

Disco Dance
ડિસ્કો ડાન્સ

ગુજરાતનાં શિલ્પ સ્થાપત્યો

સીદી સૈયદની જાળી - અમદાવાદ

ડીલીસિંહનાં દેરાં - અમદાવાદ

રુદ્રમહાલય - સિદ્ધપુર

રાણીની વાવ - પાટણ

સૂર્યમંદિર - મોઢેરા

ધોળાવીરા - કચ્છ

મોહબત મકબરા - જૂનાગઢ

અક્ષરધામ - ગાંધીનગર

સોમનાથ મંદિર - ગીર સોમનાથ

ચાંપાનેર - પાવાગઢ

લક્ષ્મીવિલાસ પેલેસ - વડોદરા

વડોદરાના મ્યુઝિયમની આર્ટ ગેલેરી

ભારતનાં શિલ્પ સ્થાપત્યો

અજંતા (ચિત્ર અને શિલ્પ)-મહારાષ્ટ્ર

ઈલોરા - મહારાષ્ટ્ર

તાજમહાલ - આગરા

કુતુબ મિનાર - દિલ્હી

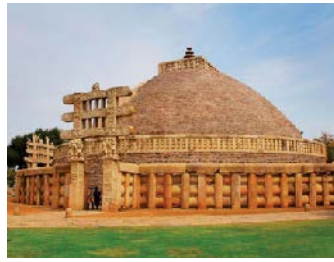
ખજૂરાહો - મધ્યપ્રદેશ

હમ્પી - કર્ણાટક

એલિફન્ટાની ગુફાઓ - મહારાષ્ટ્ર

સાંચીનો સ્તૂપ - મધ્યપ્રદેશ

કોણાર્કનું સૂર્યમંદિર - ઓરિસ્સા

મિનાક્ષી મંદિર - મદ્દરાઈ

દેલવાડાનાં દેરાં - આણ્ધ્રુ

હવા મહેલ - જયપુર

આધુનિક વિશ્વની અજાયબીઓ

Angkor Wat, Cambodia
અંગકોર વાટ - કમ્બોડિયા

Chichen-Itza, Mexico
ચિચેન-ઈટ્ઝા - મેક્સિકો

Colosseum, Italy
કોલોસ્યમ - ઈટલી

Giza - Pyramids
ગિઝા - પિરામિડ

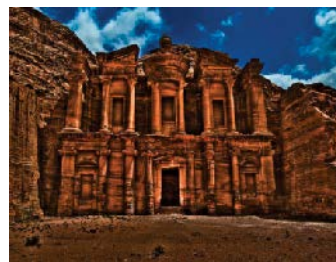
Hagia Sophia, Turkey
હાગિઆ સોફિયા - ટર્કી

Machu Picchu, Peru
માચુ પિચુ - પેરુ

Moai, Easter - Island
મોઆઈ, ઈસ્ટર - આઈલેન્ડ

Petra, Jordan
પેટ્રા - જોર્ડન

Wat Phra Sri Sanphet, Thailand
વાટ ફા શ્રી સન્ફેટ - થાઈલેન્ડ

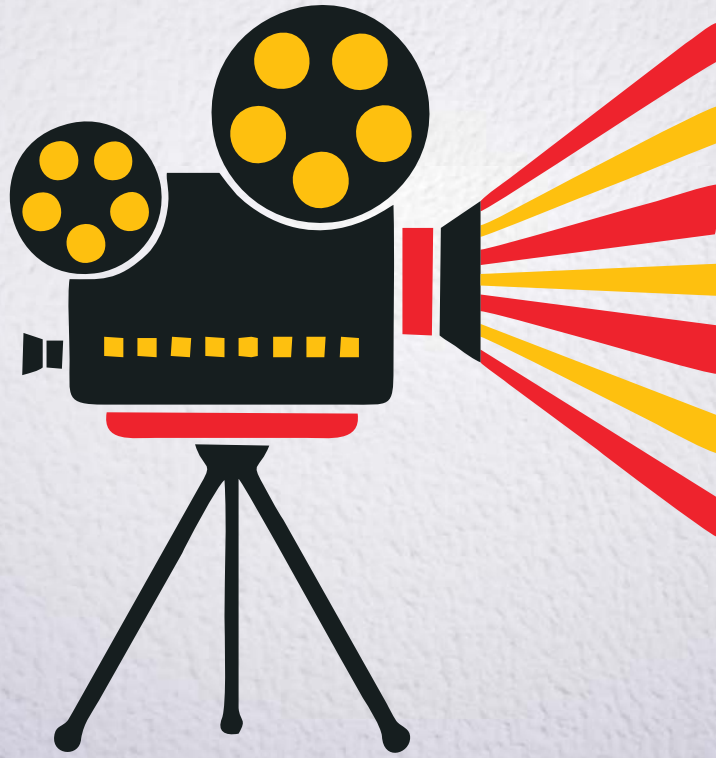
मोनालिसा

चित्रकार - लियोनार्दो द विन्ची

ફિલ્મ (ચલચિત્ર)

ફિલ્મ (ચલચિત્ર)

સમાવિષ્ટ મુદ્દાઓ

- પ્રસ્તાવના
- ફિલ્મ/પિક્ચર/સિનેમા
- ભારતીય ફિલ્મ વિશે
- ભારતીય ફિલ્મ સમયરેખા (Timeline)
- ઓસ્કર એવોર્ડ/નામાંકન/વિજેતા થયેલ ભારતીય ફિલ્મ/કસબીઓ
- ભારતની નામાંકિત ફિલ્મોની યાદી
- વિશ્વની નામાંકિત ફિલ્મોની યાદી

પ્રસ્તાવના

જ્ઞાન જ્યાંથી, જ્યારે અને જે રીતે મળે તે અમૂલ્ય જ હોય છે. સામાન્ય જ્ઞાનના આ પુસ્તકમાં ફિલ્મ વિશે વાત કરવામાં આવી છે. ફિલ્મ સામાન્ય રીતે મનોરંજન માટે જાણીતી છે પરંતુ તેમાંથી શિક્ષણ પણ નીપજે છે. પ્રસ્તુત પુસ્તકનો આશય વિદ્યાર્થીઓ ફિલ્મો અને તેના રસપ્રદ ઇતિહાસ તથા કેટલીક પ્રસિદ્ધ ફિલ્મો વિશે જાણે અને જીવન ઘડતરમાં તેનો આનંદ સાથે અનુભવ કરે તે છે. ભારતીય ફિલ્મોનો ઇતિહાસ ભવ્ય છે. ઘણીબધી ભારતીય ફિલ્મો સારા વિષય સાથે રજૂઆત પામી છે જે શીખવા અને શીખવવાની પ્રક્રિયામાં મદદરૂપ બની રહેશે.

ફિલ્મ / પિક્ચર / સિનેમા

◆ ફિલ્મ એટલે શું?

ગુજરાતી ભાષામાં ફિલ્મને ચલચિત્ર કહેવામાં આવે છે. તેની oxford અને Cambridge ની

વ્યાખ્યા જોઈએ તો “**Film : Moving Picture**”

A series of moving pictures, usually shown in a cinema or on television and often telling a story is Film. (Source: dictionary.cambridge.org)

A story or event recorded by a camera as a set of moving images & shown in a cinema or on television is Film. (Source: Oxford definition)

ફિલ્મ માટે અન્ય શબ્દો પણ ઉપયોગમાં લેવાય છે જેવા કે,

Movie: A cinema film

Cinema: A theatre where films are shown for public entertainment.

(Source: Oxford definition)

A theatre where people pay to watch film.

(Source: dictionary.cambridge.org)

સામાન્ય રીતે ફિલ્મ , સિનેમા અને મુવી ત્રણેય શબ્દો એક સરખા અર્થમાં વપરાય છે.

પ્લાસ્ટીકની પટ્ટી અથવા પ્રકાશ સંવેદિત અન્ય કોઈપણ મટીરિયલથી બનાવેલ પટ્ટી કે જે કેમેરામાં ભરાવી તેના દ્વારા ફોટા પાડવા કે હાલતું ચાલતું ચિત્ર બનાવવું એટલે ફિલ્મ કે ચલચિત્ર.

(પ્રવર્તમાન સમયમાં રીલ એટલે કે પટ્ટીનો ઉપયોગ પણ નામશેષ થતો જાય છે. હાલમાં આ તમામ સામગ્રી માટે સૂક્ષ્મ સંગ્રહ પટ્ટી - એટલે કે માઈક્રોચીપ્સનો, મેમરી કાર્ડનો ઉપયોગ થવા લાગ્યો છે.)

ભારતીય ફિલ્મ વિશે

ભારતીય ફિલ્મ ભારતભરમાં પ્રદર્શિત થતી ફિલ્મ છે.

ભારતમાં વર્ષ દરમ્યાન લગભગ 1600 જેટલી ફિલ્મ બનતી હોય છે.

ભારતીય ફિલ્મ માત્ર ભારત જ નહિ આજે વિશ્વભરમાં ખ્યાતનામ બનેલ છે.

ભારતીય ફિલ્મ દુનિયાના 90 જેટલા દેશોમાં રજૂ થાય છે.

વર્તમાનમાં ભારત સરકાર ફિલ્મ ડેવેલોપમેન્ટને વિદેશમાં ચલચિત્ર રજૂ કરવા માટે પ્રોત્સાહન આપી રહી છે.

ભારતીય ફિલ્મ ઈન્ડસ્ટ્રી દુનિયાની જૂનામાં જૂની મોટી ફિલ્મ ઈન્ડસ્ટ્રી પૈકીની એક છે.

20 મી સદીમાં ભારતીય ફિલ્મ હોલીવૂડ અને ચાઈનીઝ ફિલ્મ ઈન્ડસ્ટ્રી સાથે સંકળાઈને આજે ગ્લોબલ બની છે.

હાલમાં ભારતમાં મુખ્યત્વે હિન્દી ભાષા ઉપરાંત ઘણીબધી પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં પણ ફિલ્મો બની રહી છે.

દાદાસાહેબ ફાળકેને ભારતીય ફિલ્મના પિતા ગણવામાં આવે છે. તેમના નામે સરકાર દ્વારા ફિલ્મ કલાકારોને Life Time Achievement એવોર્ડ આપવામાં આવે છે. તે ખૂબ જ પ્રતિષ્ઠિત અને સન્માનનીય એવોર્ડ છે.

Central Board of Film Certification

ભારત સરકાર દ્વારા CBFC (Central Board of Film Certification) નામની સંસ્થાની સ્થાપના કરવામાં આવેલ છે. આ સંસ્થા ભારતમાં રજૂ થતી (તમામ ભાષાની) ફિલ્મોને સર્ટીફિકેટ આપવાનું કામ કરે છે. આ સર્ટીફિકેટ વગર ફિલ્મની રજૂઆત થઈ શકતી નથી.

ભારતીય ફિલ્મ સમયરેખા (Timeline)

સૌ પ્રથમ Lumiere Brothers દ્વારા શૂટ થયેલી ફિલ્મ મુંબઈ માં દર્શાવવામાં આવી.

1896

1899

સૌ પ્રથમ ભારતીય ફિલ્મ નિર્માતા એચ.એસ. ભટાવડેકર દ્વારા "The Wrestlers" ફિલ્મનું શુટિંગ થયું.

પ્રથમ (Full Length Feature Film)

પૂરી લંબાઈની ફિલ્મ આવી તે હતી
'રાજા હરિશ્ચંદ્ર.' આ ફિલ્મ દાદા સાહેબ
ફાળકેએ બનાવી હતી. તેઓ આ ફિલ્મના
Producer, Director, Writer, Editor, Makeup-
Man અને Cameraman હતા. 1913માં આ
ફિલ્મનું સ્ક્રીનીંગ લંડન મુકામે યોજાયેલ હતું.

1913

ફિલ્મ પ્રોડક્શન કંપનીની શરૂઆત થઈ.
AVM Productions, Chainai

1920

ભારતની સૌ પ્રથમ બોલતી ફિલ્મ
'આલમ આરા' હતી. જેના નિર્દેશક
અરદેસર ઈરાની હતા અને તેમાં સંગીતનો
સમાવેશ થતો હતો. આ પહેલા મૂંગી ફિલ્મો
બનતી હતી. સૌ પ્રથમ ગીત 1931માં રેકોર્ડ
થયું. જેના શબ્દો હતા. 'દે દે ખુદા કે નામ
પર' અને તેના ગાયક હતા વ. મ. ખાન.

1931

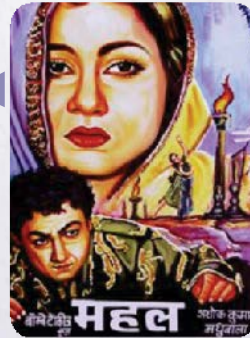
પ્રથમ ભારતીય રંગીન ફિલ્મ
'કિસાન કન્યા'
નિર્દેશક : મોતી બી. ગીડવાણી

1939

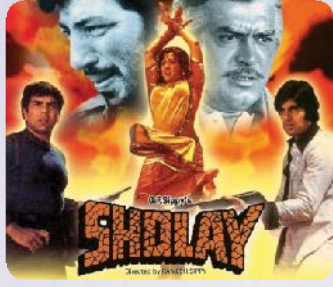
સૌ પ્રથમ હોરર ફિલ્મ 'મહલ' બની.

1949

વિદેશમાં ખાસ ભારતીય
ફિલ્મોનાં થિએટર્સની શરૂઆત થઈ.

1950

1970-79

હોલીવુડ પ્રેરિત એક્શન ફિલ્મની શરૂઆત ભારતીય સિનેજગતમાં થઈ જેમ કે શોલે, દિવાર, કાલા પથ્થર વગેરે...

પારિવારિક અને પ્રણય ફિલ્મોની શરૂઆત થઈ જેમ કે મૈને પ્યાર ક્રિયા, હમ આપકે હૈ કૌન, દિલ, દિલવાલે દુલ્હનિયાં લે જાયેંગે વગેરે...

1980-90

પ્રથમ ભારતીય અભિનેતા અમિતાભ બચ્ચનનું મીણનું પૂતળું લંડનના મેડમ તુષાદ મ્યુઝિયમમાં મૂકવામાં આવ્યું.

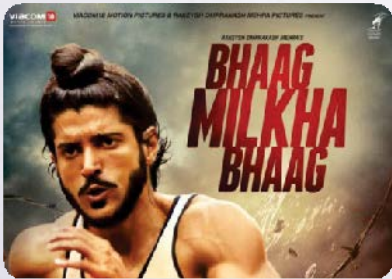
2000

સાયન્સ ફિક્શન ફિલ્મની શરૂઆત થઈ. જેવી કે કોઈ મિલ ગયા, રા-વન, કિશ વગેરે....

2000-2010

જીવનચરિત્ર આધારિત ફિલ્મ નો દોર શરૂ થયો જેવી કે ભાગ મિલ્યા ભાગ, મેરીકોમ, એમ.એસ.ધોની, દશરથ માંજી, રુસ્તમ, લિંકન વગેરે...

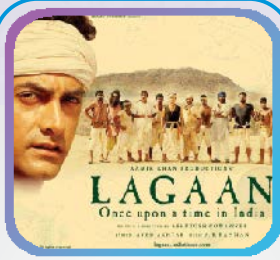
2013-2015

મોટા બજેટની, ભરપૂર એનિમેટેડ ગ્રાફિક્સ અને HISTORICAL (ઐતિહાસિક) વિષયો આધારિત ફિલ્મોનો દોર શરૂ થયો જેવી કે બાજીરાવ મસ્તાની, બાહુબલી, મોહો જો દરો વગેરે...

2016-2017

ઓસ્કાર એવોર્ડ માટે નામાંકન પામેલ તથા વિજેતા થયેલ ભારતીય ફિલ્મ અને કસબીઓ વર્ષ 2002થી...

2002

નોમિનેશન કરનાર:
આશુતોષ ગોવારીકર
ફિલ્મ: લગાન
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ વિદેશી ભાષા ફિલ્મ
રિઝલ્ટ: નોમિનેટેડ

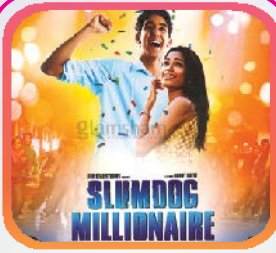
2005

નોમિનેશન કરનાર:
અચિન કુમાર
ફિલ્મ: લીટલ ટેરરિસ્ટ
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ શોર્ટ સબ્જેક્ટ
(Live Action)
રિઝલ્ટ: નોમિનેટેડ

2007

નોમિનેશન કરનાર:
દીપા મહેતા
ફિલ્મ: વોટર
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ વિદેશી ભાષા ફિલ્મ
રિઝલ્ટ: નોમિનેટેડ

2009

નોમિનેશન કરનાર:
રેસુલ પુકુટી
ફિલ્મ: સ્લમડોગ મિલિયોનેર
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ સાઉન્ડ મિક્સિંગ
રિઝલ્ટ: વિજેતા

2009

નોમિનેશન કરનાર:
એ.આર.રહેમાન
ફિલ્મ: સ્લમડોગ મિલિયોનેર
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ ઓરિજનલ સ્કોર
રિઝલ્ટ: વિજેતા

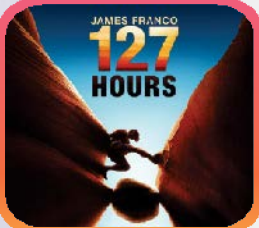
2009

નોમિનેશન કરનાર:
એ.આર.રહેમાન
ફિલ્મ: સ્લમડોગ મિલિયોનેર
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ ઓરિજનલ સોન્ગ્સ
રિઝલ્ટ: વિજેતા

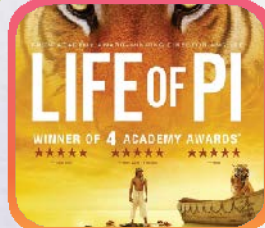
2011

નોમિનેશન કરનાર:
એ.આર.રહેમાન
ફિલ્મ: 127 Hours
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ ઓરિજનલ સ્કોર
રિઝલ્ટ: નોમિનેટેડ

2011

નોમિનેશન કરનાર:
એ.આર.રહેમાન
ફિલ્મ: 127 Hours
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ ઓરિજનલ સોન્ગ્સ
રિઝલ્ટ: નોમિનેટેડ

2013

નોમિનેશન કરનાર:
બોમ્બે જયશ્રી
ફિલ્મ: Life of Pi
એવોર્ડ કેટેગરી:
બેસ્ટ ઓરિજનલ સોન્ગ્સ
રિઝલ્ટ: નોમિનેટેડ

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Academy_Award_winners_and_nominees_from_India

ભારતની નામાંકિત ફિલ્મોની યાદી

નીચે પ્રસ્તુત ફિલ્મ યાદી વિવિધ સર્વેક્ષણ તથા વિવેચકોનાં મંતવ્યો દ્વારા શ્રેષ્ઠ ફિલ્મો પૂરવાર થયેલ છે.

ફિલ્મનું નામ	નિર્દેશક	અભિનેતા/અભિનેત્રી	ભાષા	વર્ષ
પાયેર પાંચાલી	સત્યજીત રે	સુબીર બેનર્જી, કનુ બેનર્જી, કરુણા બેનર્જી	બંગાળી	1955
મધર ઈન્ડિયા	મહેબૂબ ખાન	સુનિલ દત્ત, રાજેન્દ્રકુમાર, નરગિસ	હિન્દી	1957
દો આંખે બારહ હાથ	વી. શાંતારામ	વી. શાંતારામ, સંધ્યા	હિન્દી	1957
શોલે	રમેશ સિપ્પી	ધર્મેન્દ્ર, સંજીવકુમાર, હેમા માલિની, અમિતાભ બચ્ચન, જયા ભાદુરી	હિન્દી	1975
સ્વદેશ	આશુતોષ ગોવારીકર	શાહરૂખ ખાન, ગાયત્રી જોષી	હિન્દી	2004
ઈકબાલ	સુભાષ ઘાઈ	નસીરુદ્દીન શાહ, શ્રેયસ તળપદે	હિન્દી	2005
ધ બ્લૂ અમ્બ્રેલા	રસ્કિન બોન્ડ	પંકજ કપૂર, શ્રેયા શર્મા	હિન્દી	2005
તારેંઝમીન પર	અમોલ ગુપ્તે, આમિર ખાન	આમિર ખાન, દર્શિલ સફારી	હિન્દી	2007
ચક્રદે ઈન્ડિયા	શીમિત અમિન	શાહરૂખ ખાન	હિન્દી	2007
૩ ઈડિયટ્સ	રાજુ હિરાની	આમિર ખાન, કરીના કપૂર, આર. માધવન, શર્મન જોષી	હિન્દી	2009
ઉડાન	વિક્રમાદિત્ય મોટવાની	રજત બરેયા, રોનિત રોય	હિન્દી	2010
આઈએમ કલામ	નીલા માધબ પાન્ડા	હરેશ માયર, હુસાન સાદ	હિન્દી	2011
ગઢુ	રાજન ખીસા	મોહમ્મદ સમદ, જયંતાદાસ	હિન્દી	2012
નીલ બટેસનાટા	અશ્વિની ઐયર તિવારી	રીયા શુક્લા, સ્વરા ભાસ્કર	હિન્દી	2016
હિન્દી મીડિયમ	સાકેત ચૌધરી	ઈરફાન ખાન, સબા કમર	હિન્દી	2017

વિશ્વની નામાંકિત ફિલ્મોની યાદી

નીચે પ્રસ્તુત ફિલ્મ યાદી વિવિધ સર્વેક્ષણ તથા વિવેચકોના મંતવ્યો દ્વારા શ્રેષ્ઠ ફિલ્મો પુરવાર થયેલ છે.

1939

ફિલ્મનું નામ: The Wizard of Oz
નિર્દેશક: Victor Lonzo Fleming
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Judy Garland, Frank Morgan Ray Bolger
ભાષા: English

1

1941

ફિલ્મનું નામ: Citizen Kane
નિર્દેશક: Orson Welles
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Orson Welles, Joseph Cotten, Dorothy Comingo
ભાષા: English

2

1948

ફિલ્મનું નામ: Bicycle Thieves
નિર્દેશક: Vittorio De Sica
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Enzo Staiola, Lamberto Maggiorani
ભાષા: Italian

3

1949

ફિલ્મનું નામ: The Third Man
નિર્દેશક: Carol Reed
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Joseph Cotten, Valli, Orson Welles
ભાષા: English, Russian, German

4

1958

ફિલ્મનું નામ: Vertigo
નિર્દેશક: Alfred Hitchcock
અભિનેતા / અભિનેત્રી: James Stewart, Kim Novak
ભાષા: English

5

1965

ફિલ્મનું નામ: Sound of Music
નિર્દેશક: Robert Wise
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Julie Andrews, Christopher Plummer
ભાષા: English

6

1969

ફિલ્મનું નામ: The Gladiators
નિર્દેશક: Peter Watkins
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Arthur Pentelow, Frederik Danner, Hans Bendrik, Daniel Harle
ભાષા: English, Cantonese, French, German, Swedish

7

1971

ફિલ્મનું નામ: French Connection
નિર્દેશક: William Friedkin
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Gene Hackman, Fernando Rey, Roy Scheider
ભાષા: English

8

1972

ફિલ્મનું નામ: The Godfather
નિર્દેશક: Francis Ford Coppola
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Marlon Brando, Al Pacino, James Caan, Richard Castellano
ભાષા: English

9

1975

ફિલ્મનું નામ: One Flew Over The Cuckoo's nest
નિર્દેશક: Milos Forman
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Jack Nicholson, Louise Fletcher
ભાષા: English

10

1976

ફિલ્મનું નામ: Rocky
નિર્દેશક: John Guibert Avildsen
અભિનેતા / અભિનેત્રી: Sylvester Stallone, Talia Shire
ભાષા: English

11

રમત-ગમત

રમત-ગમત

સમાવિષ્ટ મુદ્દાઓ

- પ્રસ્તાવના
- રમત વિશે
- રમતોત્સવ
- ઓલમ્પિકમાં ભારતના વિજેતા ખેલાડીઓ
- ભારતના પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓ
- ભારતનું ગૌરવ - હૌકી
- એવોર્ડ
- ગુજરાતના પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓ
- ગુજરાતના ઉભરતા ખેલાડીઓ
- રમત-ગમત ક્ષેત્રે ગુજરાત સરકારની યોજનાઓ

પ્રસ્તાવના

આપ જાણો જ છો કે રમતગમતની એક અલગ જ દુનિયા છે! દુનિયાભરમાં દરરોજ ક્યાંક ને ક્યાંક રમતગમતની વિવિધ સ્પર્ધાઓ અને અન્ય કાર્યક્રમો યોજાતા હોય છે. આપણે દરરોજ દૈનિક સમાચારપત્ર વાંચીએ તો એમાં પણ રમતગમતના સમાચાર હોય જ. આપણને રમતગમતમાં રસ હોય, તેમ છતાં આ સમાચારોમાં ક્યારેક એવી વિગતો પણ આવે જે અંગે આપણે બહુ ઓછું જાણતા હોય. જાણકારીના અભાવે આપણને ગમતી કોઈ રમત વિશેના એ સમાચાર આપણને સમજાય નહિ. આવું થાય ત્યારે એવો વિચાર આવે કે આ રમત વિષે કે આ એવોર્ડ વિષે કે આ સ્પર્ધા વિષે મને થોડીક પ્રાથમિક માહિતીની ખબર હોત તો સારું.

સામાન્ય જ્ઞાનના પુસ્તકના આ ભાગમાં રમતગમતની દુનિયા સાથે જોડાયેલી આવી કેટલીક બાબતોની માહિતી આપવામાં આવી છે. ઓલમ્પિક અને એશિયાડ જેવી સ્પર્ધાઓ, દેશ-વિદેશમાં રમાતી રમતો, પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ વગેરે વિષે અહીં આપવામાં આવેલી માહિતી તમને ઉપયોગી થશે.

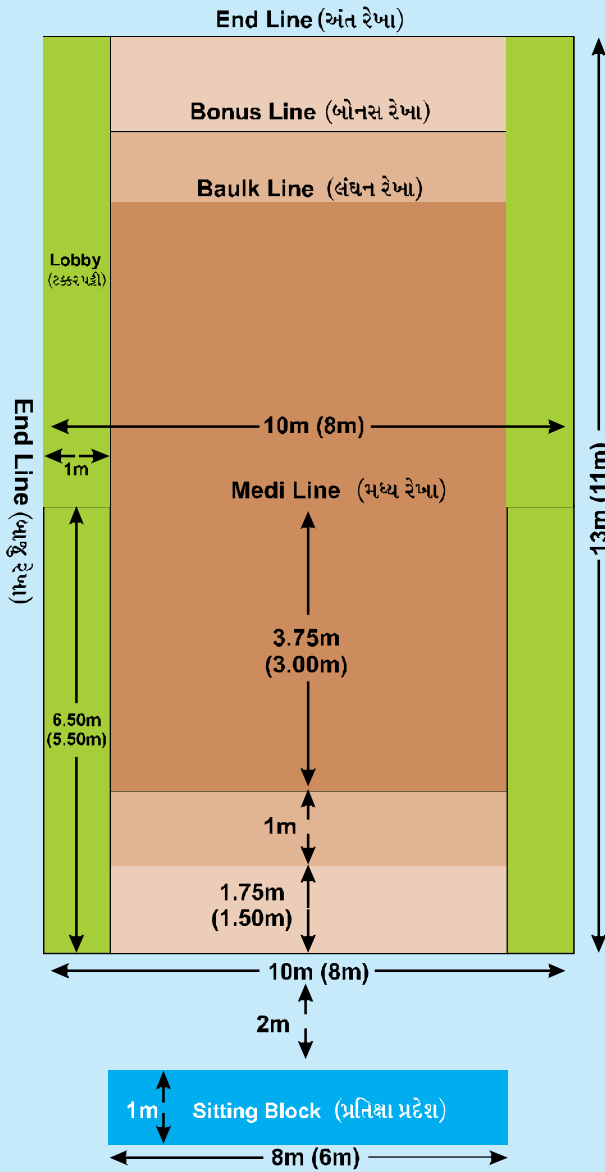
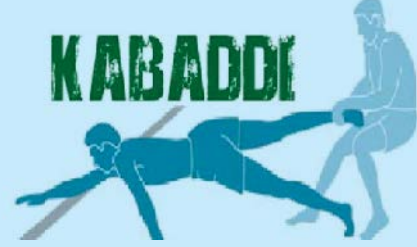
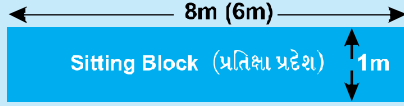

રમત વિશે

રમતનું નામ : કબડ્ડી

• મેદાન:

સિનિયર ભાઈઓ અને જૂનિયર ભાઈઓ માટે માપ છે.
(કૌંસમાં માપ સબ જૂનિયર ભાઈઓ અને બહેનો માટે છે)

• ખેલાડીઓ :

પ્રત્યેક ટુકડીમાં 7 ખેલાડી + 5 અવેજી ખેલાડી એમ કુલ 12 ખેલાડીઓ હોય છે.

• પારિભાષિક શબ્દો :

કબડ્ડી, રેડ, ગોલ્ડન રેડ, ટક્કર પટ્ટી, લંઘન રેખા, બોનસ રેખા

• પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ :

અનુપ કુમાર, રાહુલ ચૌધરી, મનજીત, કિરણ પરમાર, ચિલ્લાર

• આંતરરાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી: વિશ્વકપ ચેમ્પિયનશીપ, એશિયાઈ ચેમ્પિયનશીપ

• રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી: રાષ્ટ્રીય ચેમ્પિયનશીપ, જૂનિયર ચેમ્પિયનશીપ, રાષ્ટ્રીય મહિલા ચેમ્પિયનશીપ

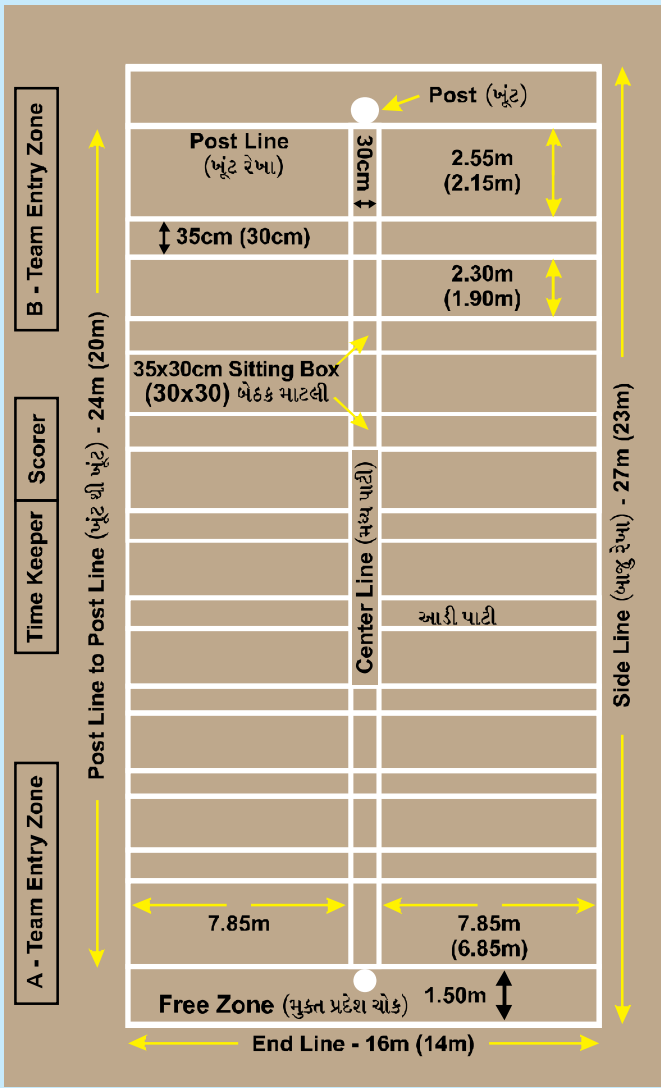
રમતનું નામ : ખોખો

• મેદાન:

સિનિયર ભાઈઓ અને બહેનો તથા જૂનિયર ભાઈઓ અને બહેનો
(ઉંમર ૧૪ વર્ષથી ઉપર માટે)

(કૌંસમાં માપ સબ જૂનિયર ભાઈઓ અને બહેનો માટે)

Kho Kho

• ખેલાડીઓ:

પ્રત્યેક ટુકડીમાં 9 ખેલાડી + 3 અવેજી
ખેલાડી એમ કુલ 12 ખેલાડીઓ હોય છે.

• પારિભાષિક શબ્દો:

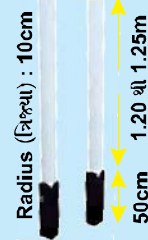
જજમેન્ટ ખો, ડૂક મારવી, ડાઈવ મારવી,
પલટી, સિંગલ- ડબલ ચેઈન, ફોલઓન,
અવેજીકરણ

• પ્રસિધ્ધ ખેલાડીઓ:

સુધીર પરબ, અચલા દેવરા, ઉર્મિલા
પ્રનજવે

• રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી: રાષ્ટ્રીય
ચેમ્પિયનશીપ, જૂનિયર રાષ્ટ્રીય
ચેમ્પિયનશીપ, સબ રાષ્ટ્રીય ચેમ્પિયનશીપ,
સ્કૂલ ચેમ્પિયનશીપ, પ્રાઈમરી મિનિ સ્કૂલ
ચેમ્પિયનશીપ, મહિલા ચેમ્પિયનશીપ,
અખિલ ભારતીય આંતર-વિશ્વવિદ્યાલય
ચેમ્પિયનશીપ, ફેડરેશન કપ વગેરે

ખોખો ખૂંટ

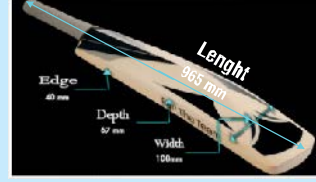
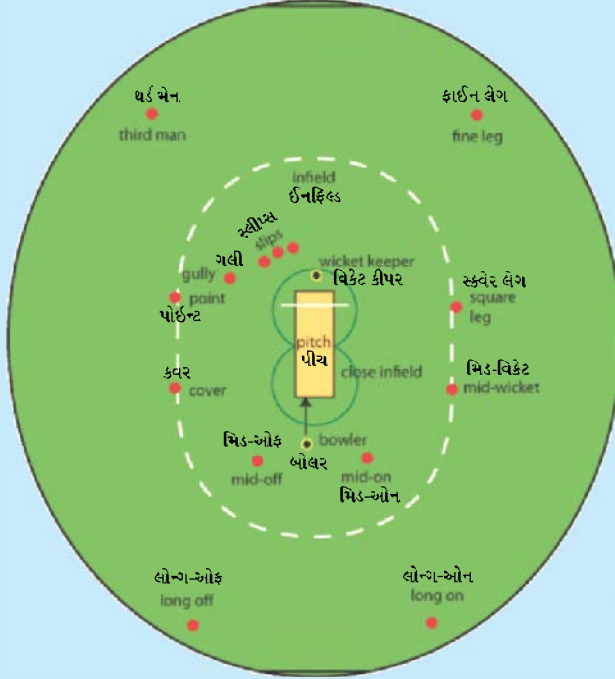
રમતનું નામ : ક્રિકેટ

Cricket

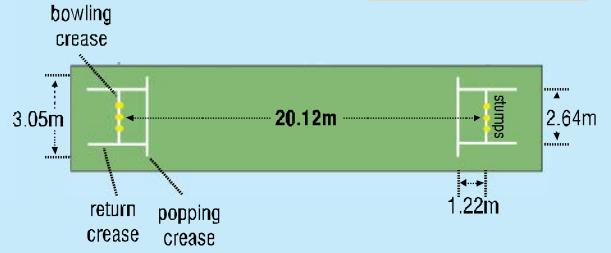
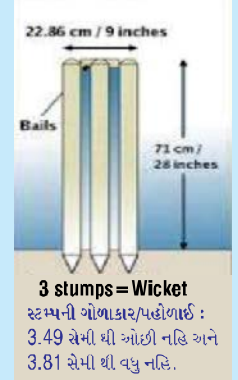

• મેદાન :

લંબાઈ 72 મીટર ત્રિજયાથી દોરેલ વર્તુળાકાર મેદાન હોય છે.

વજન : 156 થી 163 ગ્રામ
પરિઘ : 20.05 થી 22.00 સેમી

• ખેલાડીઓ :

પ્રત્યેક ટુકડીમાં 11 ખેલાડી + 1 અવેજી ખેલાડી એમ કુલ 12 ખેલાડીઓ હોય છે.

• પારિભાષિક શબ્દો :

ક્રીઝ, એલ.બી.ડબલ્યુ, હિટ વિકેટ, મેડન, ડક, હેટ્ટ્રીક, ગુગલી, બાય રન, ફોલો-ઓન, બોલ્ડ, નો-બોલ, સિલી પોઇન્ટ, બાઉન્સર, ડ્રાઇવ, ફ્લાઈટ

• પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ :

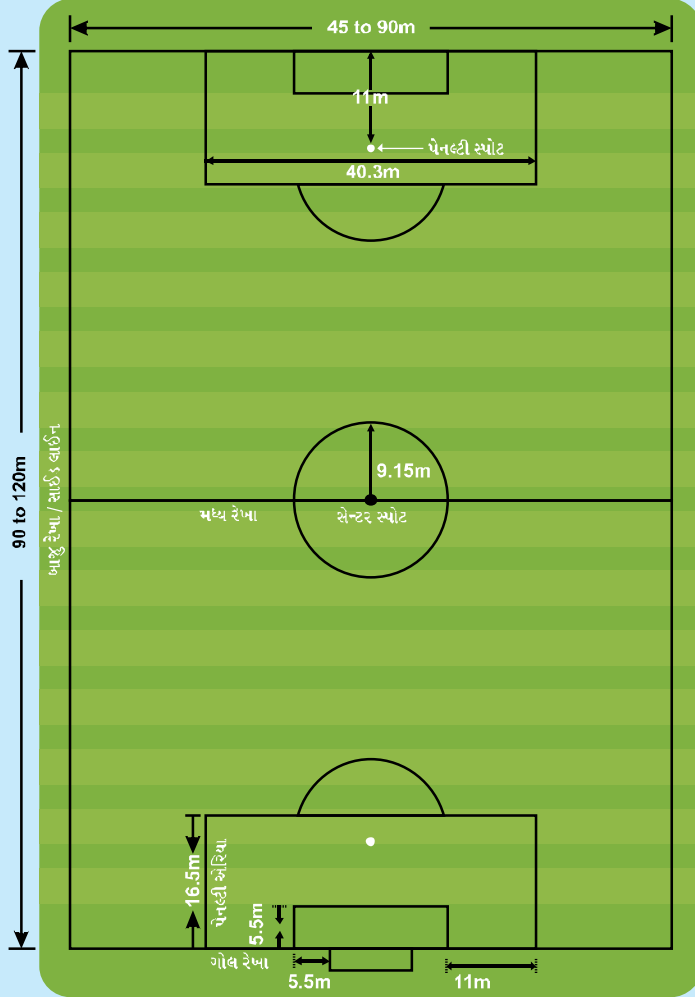
જામનગરના રાજા રણજીતસિંહજી, રાજકુમાર દુલીપસિંહજી, વિજય હજારે, વિજય મર્ચન્ટ, દિલીપ દોશી, અશોક માંકડ, સિદ્ધાર્થ ત્રિવેદી, કરસન ધાવરી, અંશુમાન ગાયકવાડ, કિરણ મોરે, નયન મોંગિયા, અજય જાડેજા, પાર્થિવ પટેલ, ઈરફાન પઠાણ, યુસુફ પઠાણ, રવીન્દ્રસિંહ જાડેજા, જસપ્રિત ભુમરાહ, હાર્દિક પંડ્યા

• આંતરરાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી : એશિયા કપ, વર્લ્ડ કપ, 20-20 વર્લ્ડ કપ, જૂનિયર વર્લ્ડ કપ, મહિલા વર્લ્ડ કપ, ચેમ્પિયન્સ ટ્રોફી

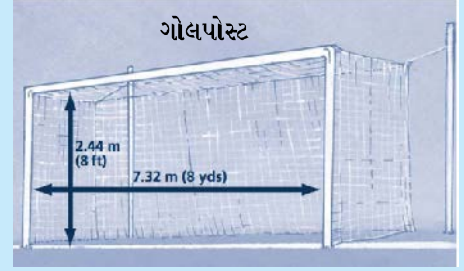
• રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી : રણજી ટ્રોફી, દિલીપ ટ્રોફી, દેવધર ટ્રોફી, સી.કે.નાયડુ ટ્રોફી, વિજય મર્ચન્ટ ટ્રોફી, જવાહરલાલ નહેરુ કપ, ઈરાની ટ્રોફી

રમતનું નામ : ફૂટબોલ

• મેદાન :

Football

વજન : 410 થી 450 ગ્રામ
પરિઘ : 70 સેમી

• ખેલાડીઓ:

પ્રત્યેક ટુકડીમાં 11 ખેલાડી + 5 અવેજી ખેલાડી એમ કુલ 16 ખેલાડીઓ હોય છે.

• પારિભાષિક શબ્દો:

કોનર કિક, ડ્રોપ કિક, પેનલ્ટી, હેન્ડબોલ, સીઝર્સ

• પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ:

અક્ષય મલ, અભિષેક ત્રિપાઠી, શુભમ ચૌહાણ, હિતેશ ચૌધરી, હાર્દિક પટેલ

• આંતરરાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી: ફીફા પુરુષ વિશ્વ કપ, ફીફા મહિલા વિશ્વ કપ, યુરો કપ,

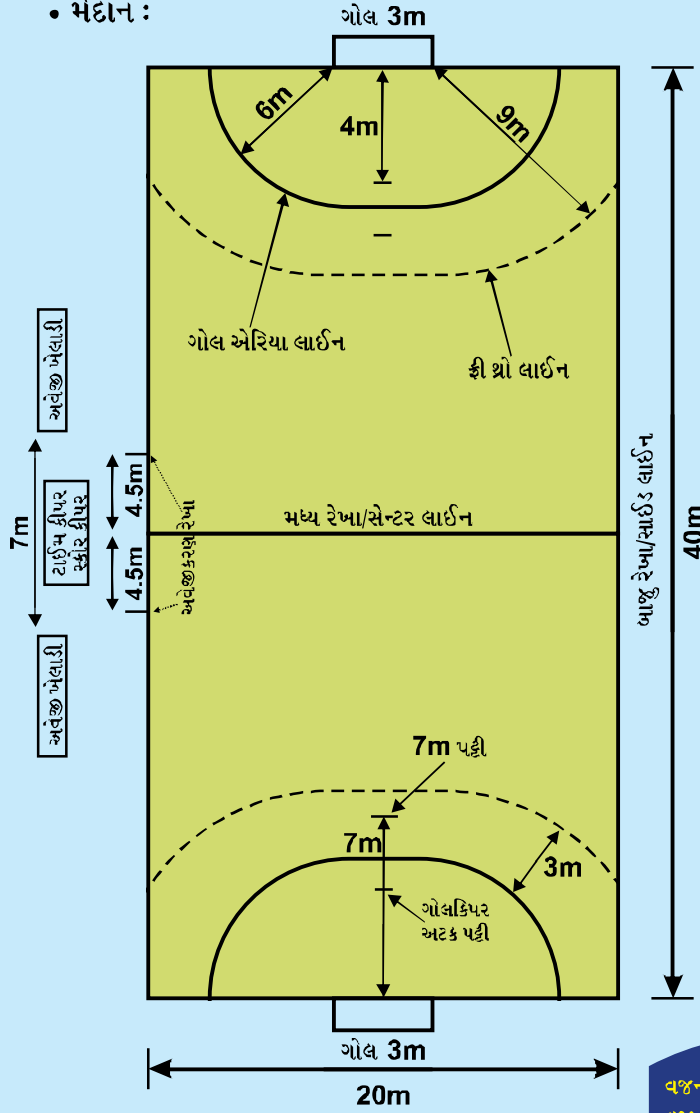
એશિયા કપ, જવાહરલાલ નહેરુ ગોલ્ડ કપ, યુરોપિયન કપ, રાજીવ ગાંધી ગોલ્ડ કપ

• રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી: દુરંડ કપ, સંતોષ ટ્રોફી, ફેડરેશન કપ

રમતનું નામ : હેન્ડબોલ

• મેદાન :

Handball

ગોલપોસ્ટ

વજન: 425 થી 475 ગ્રામ, પરિઘ: 58 થી 60 સેમી (ભાઈઓ માટે)
વજન: 325 થી 375 ગ્રામ, પરિઘ: 54 થી 56 સેમી (બહેનો માટે)

• ખેલાડીઓ:

પ્રત્યેક ટુકડીમાં 7 ખેલાડી + 5 અવેજ ખેલાડી એમ કુલ 12 ખેલાડીઓ હોય છે.

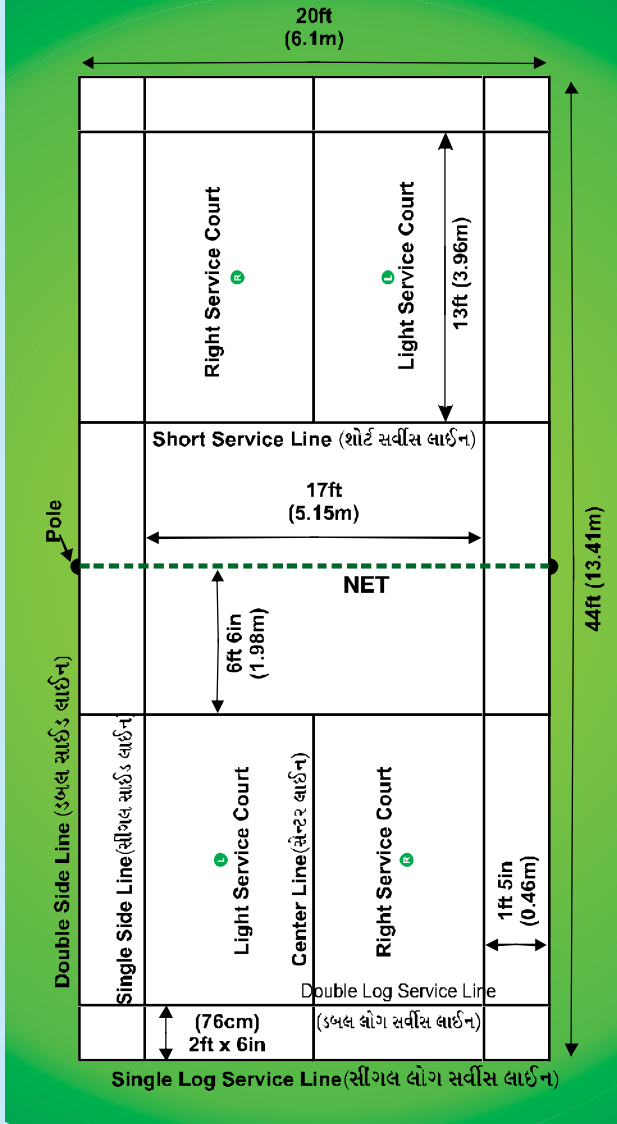
• પારિભાષિક શબ્દો:

એટેક, ફાઉલ, સેન્ટર લાઈન, સબસ્ટીટ્યુટ, ડિફેન્સ, સાઈડ લાઈન, ગોલ લાઈન, કોચ

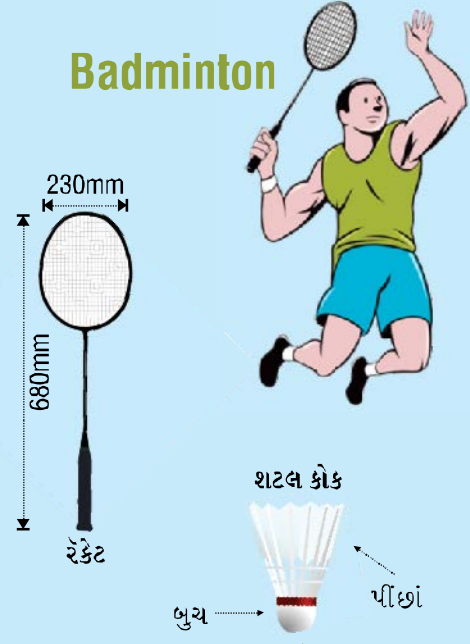

સ્પર્ધાનું નામ : બેડમિન્ટન

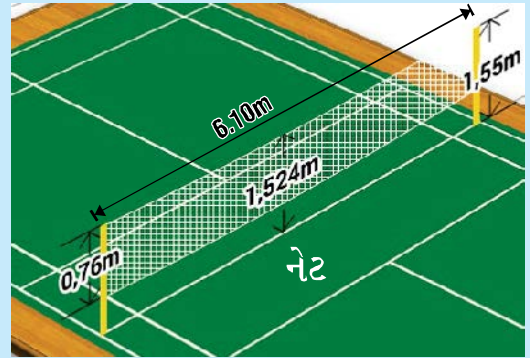
મેદાન :

Badminton

વજન : 4.74 થી 5.50 ગ્રામ
બુચમાં 14 થી 16 સેકેટ રંગનાં પીંછાં

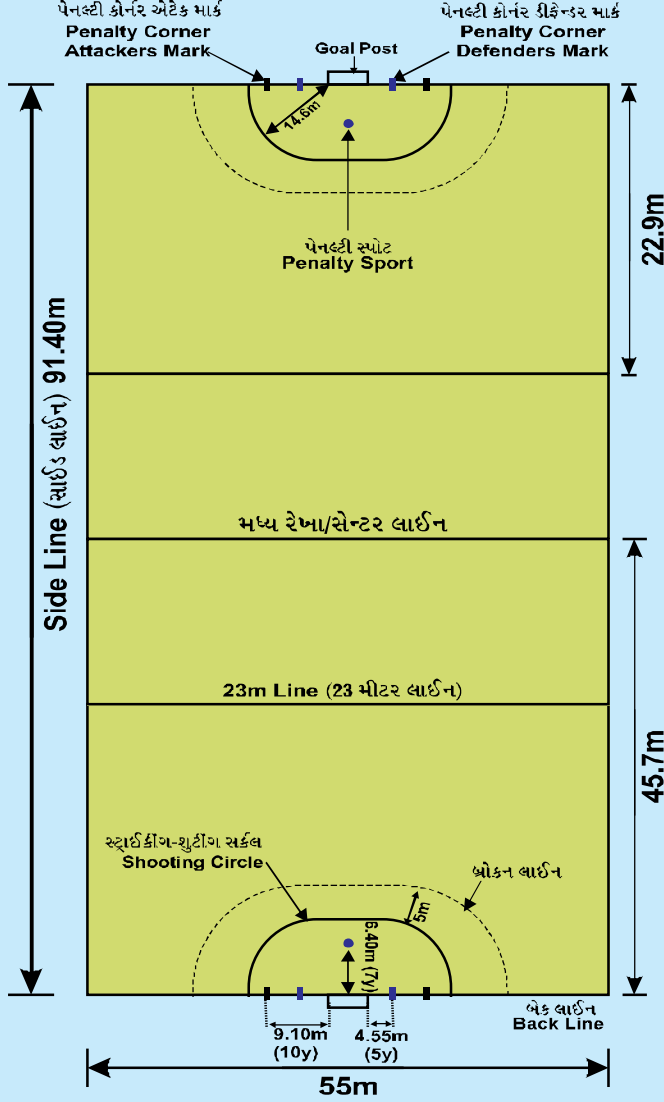

- ખેલાડીઓ : સિંગલની મેચમાં 1 અને ડબલ્સની મેચમાં 2 ખેલાડીઓ હોય છે.
- પારિભાષિક શબ્દો : ડ્યુસ, ડ્રોપ, સ્મેસ, ડબલ ફોલ્ટ, લેટ
- આંતરરાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી : ઉબેર કપ મહિલા, થોમસ કપ, બી.ડબલ્યુ વિશ્વ ચેમ્પિયનશીપ, સુદીરમણ કપ, બી.ડબલ્યુ એફ સુપર સીરિઝ, એશિયા ચેમ્પિયનશીપ, ઓસ્ટ્રીયન બેડમિન્ટન ઓપન ચેમ્પિયનશીપ, વિશ્વ જૂનિયર ચેમ્પિયનશીપ
- રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી : અખિલ ભારતીય બેડમિન્ટન ચેમ્પિયનશીપ, અગ્રવાલ કપ , રહીતુલ્લા કપ

રમતનું નામ : હોકી

• મેદાન :

Hockey

હોકી સ્ટિક

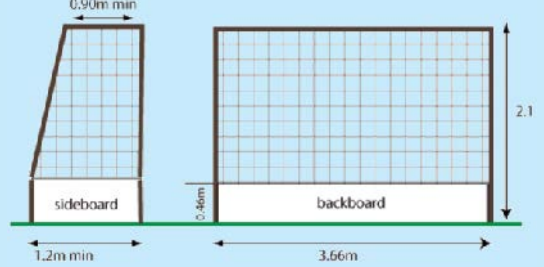
વજન: 794 ગ્રામ
લંબાઈ: 75 થી 93 સેમી

દડો

વજન : 156 થી 163 ગ્રામ
પરિઘ : 224 થી 235 મીમી

ગોલ પોસ્ટ

• ખેલાડીઓ :

પ્રત્યેક ટુકડીમાં 11 ખેલાડી + 5 અવેજી ખેલાડી કુલ 16 ખેલાડીઓ હોય છે.

• પારિભાષિક શબ્દો :

ડ્રિબલ, પેનલ્ટી, રોલ-ઇન, શોર્ટ કોર્નર, સ્ટેક્સ, સ્ટ્રાઈકિંગ સર્કલ, અંડર કટિંગ સ્કૂપ, સાઈડ લાઈન કેરી

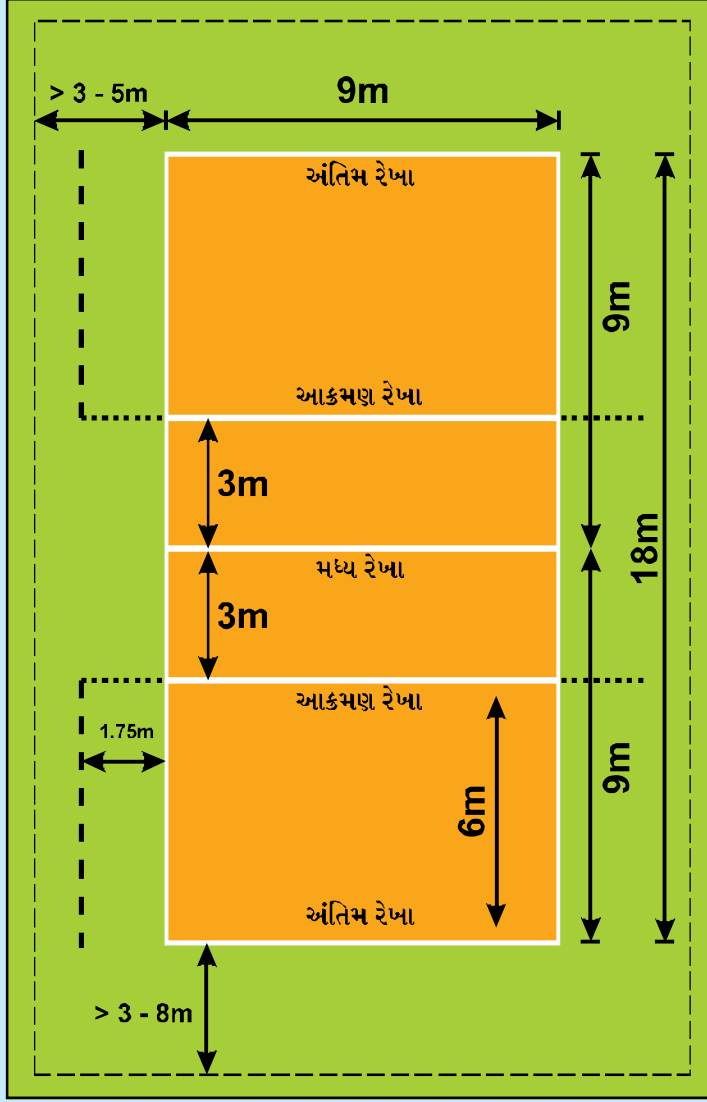
• પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ : વીણા શાહ, કીર્તિદા પટેલ

• આંતરરાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી: વિશ્વ કપ, ચેમ્પિયન્સ ટ્રોફી, ઇન્દિરા ગાંધી સ્વર્ણ કપ, યુરોપિયન મહિલા હોકી કપ, અજલાન શાહ ટ્રોફી, એશિયા કપ, ખાન અબ્દુલ ગફારખાન કપ

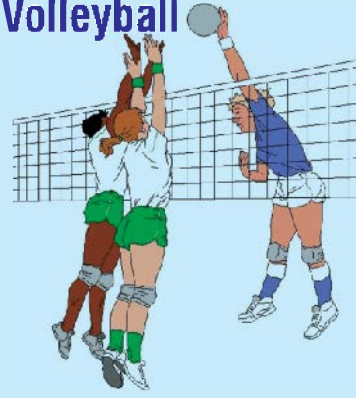
• રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી: આગાખાન કપ, ધ્યાનચંદ ટ્રોફી, નહેરુ ટ્રોફી, લાલબહાદુર શાસ્ત્રી મહિલા કપ, ફેડરેશન કપ

સ્મતનું નામ : વોલીબોલ

• મેદાન :

Volleyball

દડો

વજન : 260 થી 280 ગ્રામ
પરિઘ : 65 થી 67 સેમી

• ખેલાડીઓ :

પ્રત્યેક ટુકડીમાં 6 ખેલાડી + 6 અવેજી ખેલાડી એમ કુલ 12 ખેલાડીઓ હોય છે.

• પારિભાષિક શબ્દો :

બુસ્ટર, સર્વિસ, વોલી, લોબ, બ્લોકીંગ

• પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ :

ચીમનભાઈ ભાલાવાલા

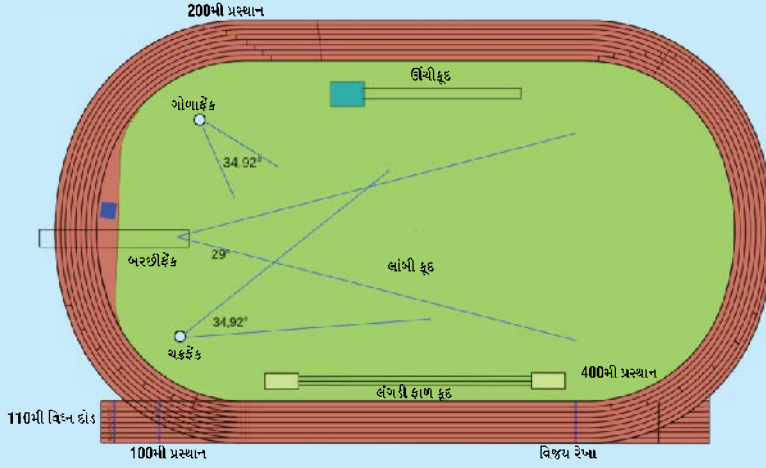
• આંતરરાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી : મહિલા વિશ્વ કપ, વિશ્વ કપ, જૂનિયર વિશ્વ કપ, એશિયા કપ, અમેરિકા કપ

• રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી : ફેડરેશન કપ, એમ.એમ. જોસેફ મેમોરીઅલ ટ્રોફી

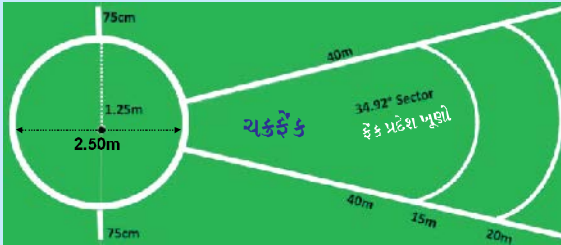
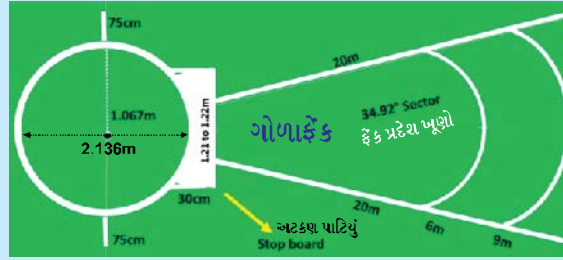
ઐથલેટિક્સ

• મેદાન :

ટ્રેક: 100 મીટર, 200 મીટર, 400 મીટર દોડનો ટ્રેક

Athletics

• પારિભાષિક શબ્દો :

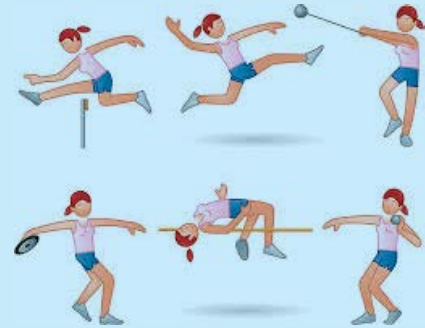
વ્યાસ, ત્રિજ્યા, ક્લેપીંગ, અટકણ પાટિયું

• પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ :

ચાર્લ્સ બોસનીયા, કસમ બાદશાહ

• આંતરરાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી : એશિયાઈ ચેમ્પિયનશીપ, વિશ્વ ચેમ્પિયનશીપ, વિશ્વ ટ્રેક એન્ડ ફિલ્ડ, આઈફા વિશ્વ ચેમ્પિયનશીપ

• રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી : રાષ્ટ્રીય ઐથલેટિક્સ ચેમ્પિયનશીપ, રાષ્ટ્રીય જૂનિયર ઐથલેટિક્સ ચેમ્પિયનશીપ

જિમ્નેસ્ટિક

પારિભાષિક શબ્દો :

બેલેન્સ, ચપળતા, વી સીટ, હેન્ડ સ્ટેન્ડ, સ્ટેન્ડલ, કાર્ટ વ્હીલ, સિંગલ બાર, ડબલ બાર, રોમન રીંગ, વોલ્ટીંગ બોક્ષ

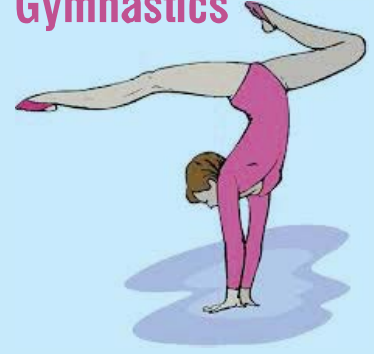
પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ :

કૃપાલી પટેલ

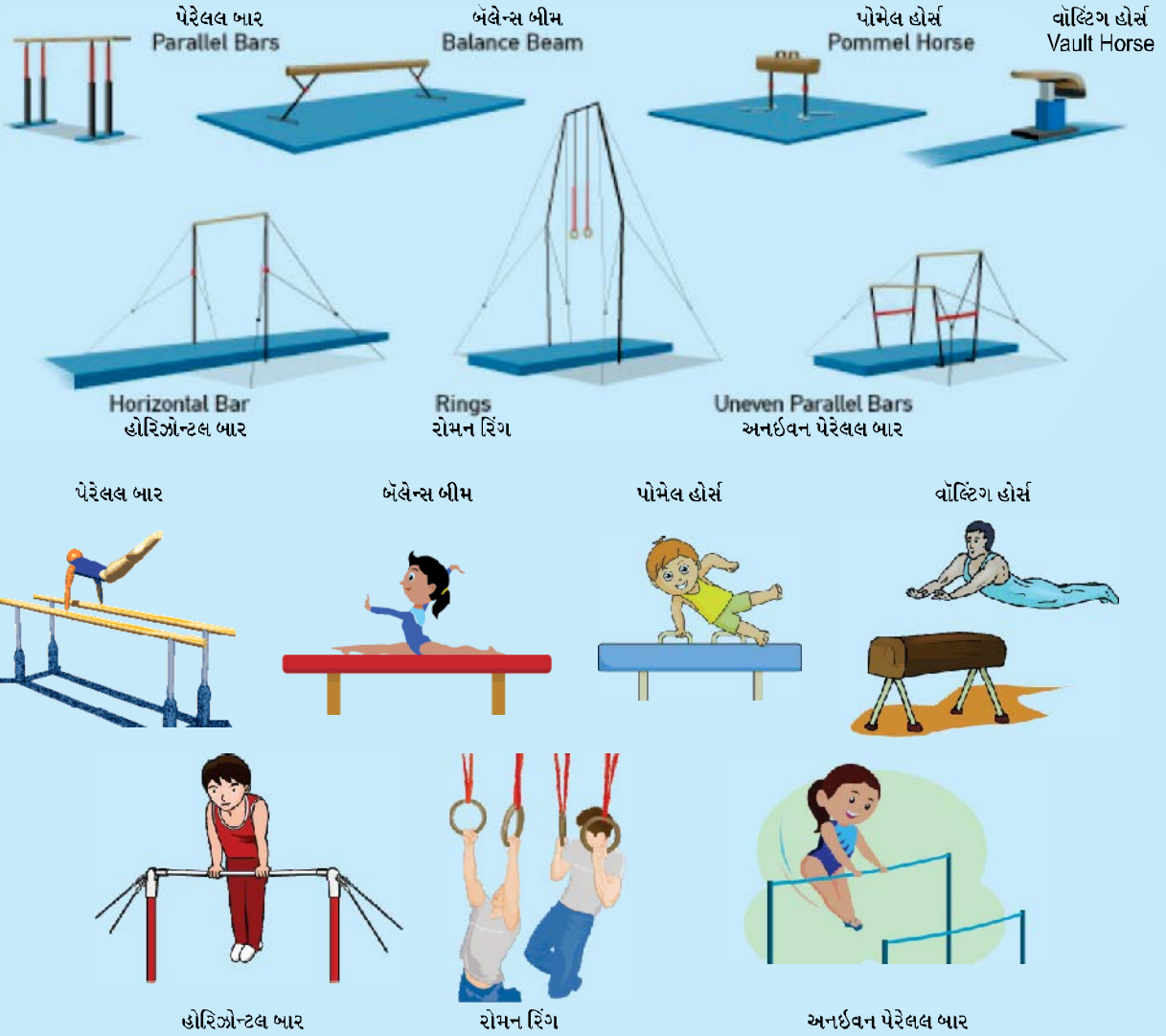
આંતર રાષ્ટ્રીય કપ અને ટ્રોફી :

હેસ વેગનર કપ, એફસી બાર્સિલોના ટ્રોફી, ટુલિર પીટર મેમોરિયલ કપ

Gymnastics

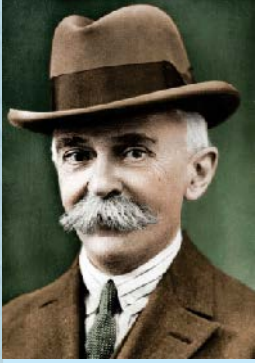
Artistic Gymnastics

ઓલમ્પિક (Olympic)

રમતોત્સવ

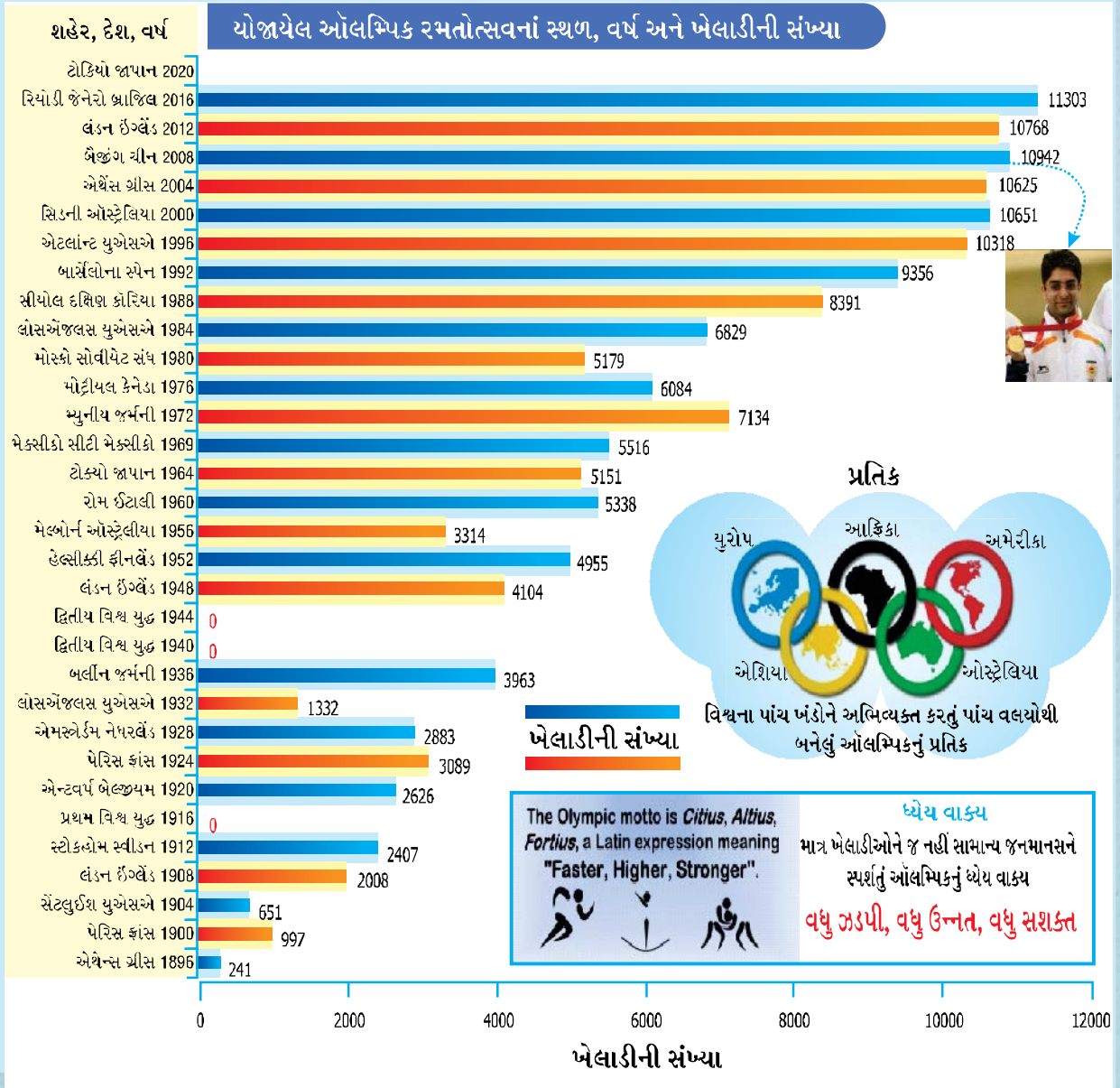

બૈરન-દ-કૂબરટીન

આધુનિક ઓલમ્પિકની શરૂઆત ઈ.સ. 1896 થી થઈ. પ્રાચીન ઓલમ્પિક યુનાનના દક્ષિણ-પશ્ચિમ પ્રદેશ “એલીસમાં-ઓલિમ્પિયા” નામના એક નાનકડા નગરથી થઈ.

ઈ.સ. પૂર્વે 776માં જૂન અને જુલાઈ મહિના દરમિયાન પૂનમના દિવસે ઓલિમ્પિયાના મેદાનમાં 200મી. દોડ-હરીફાઈનું આયોજન થયું હતું. આ સ્પર્ધામાં કોરોબળ નામનો યુવાન વિજેતા બન્યો જેનું સન્માન “જૈતુન”ના વૃક્ષમાંથી બનાવેલ પત્તાના હારથી કરવામાં આવ્યું હતું.

આધુનિક ઓલમ્પિકની શરૂઆત ફ્રાન્સના બૈરન-દ-કૂબરટીન નામના રાજપુરુષને ફાળે જાય છે. તેમના પ્રયાસો દ્વારા ઈ.સ. 1896માં પ્રથમ ઓલમ્પિક માટે એથેન્સના ગ્રીસ શહેરને પસંદ કરવામાં આવ્યું. 6 એપ્રિલ 1896ના રોજ યુનાનના રાજા જ્યોર્જ પહેલાએ રમતોનો પુનઃ આરંભ કર્યો.

પેરાઓલમ્પિક

દુનિયાના દિવ્યાંગ પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓ માટે યોજવામાં આવતો રમતોત્સવ એટલે પેરાઓલમ્પિક

રિયો (બ્રાઝિલ) પેરાઓલમ્પિક 2016 ના ભારતના વિજેતા ખેલાડીઓ

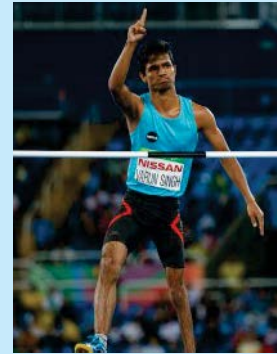
પેરાઓલમ્પિક 2016 માં બરછીકેંકમાં વિશ્વવિક્રમ
દેવેન્દ્ર જાજરિયા

ગોળાકેંક - દીપા મલીક
સિલ્વર મેડલ - 2016

ભિંચી કૂદ - નારીયાપ્પા તેન્દુવેલુ
ગોલ્ડ મેડલ - 2016

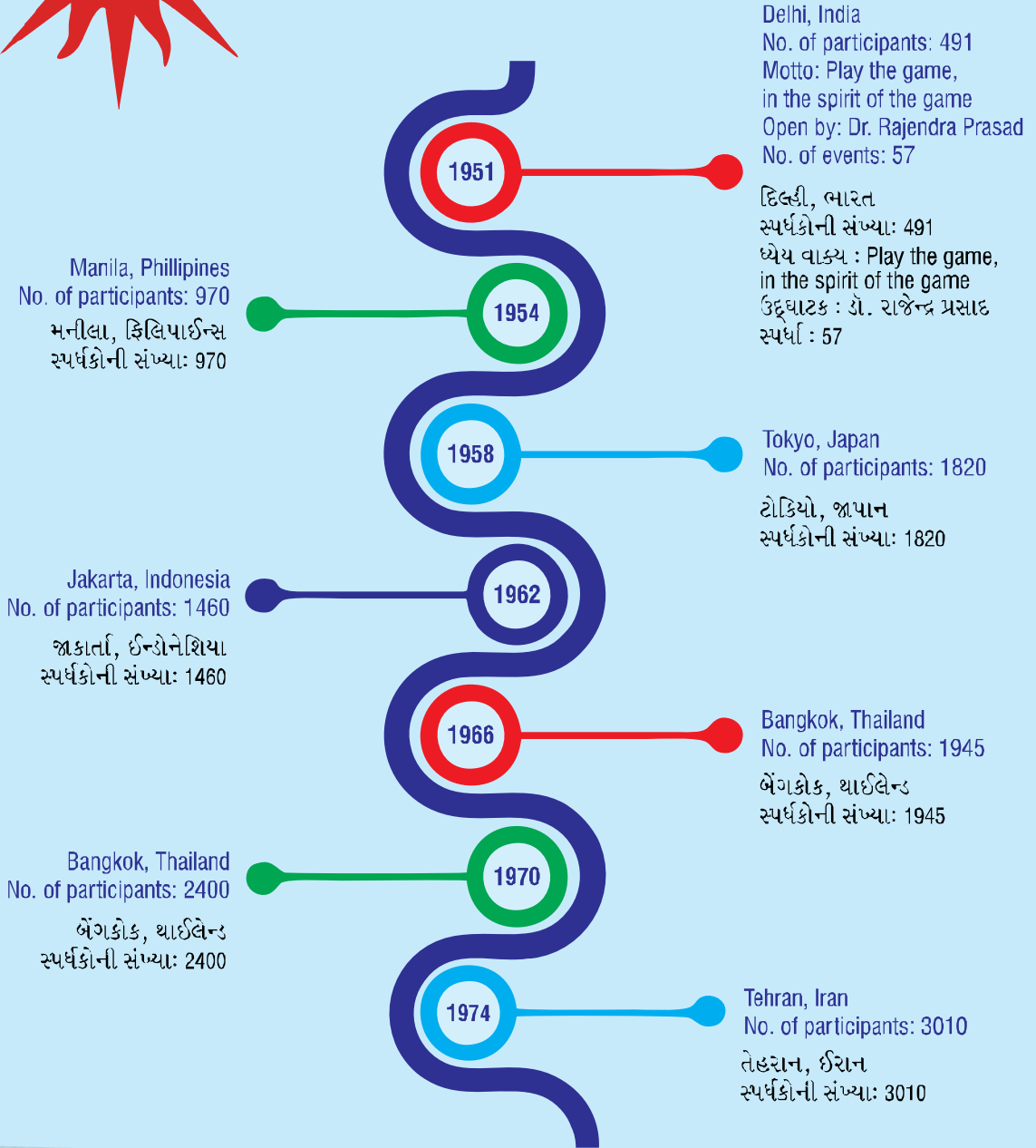

ભિંચી કૂદ - વરુણસીંગ ભટ્ટી
બ્રોન્ઝ મેડલ - 2016

એશિયાડ (એશિયન ગેમ્સ)

એશિયાડ (એશિયન ગેમ્સ)માં ફક્ત એશિયા ખંડના દેશો ભાગ લે છે. રમતની શરૂઆત 1951માં ભારતમાં દિલ્હીથી થઈ હતી. આ સ્પર્ધામાં પ્રથમ ક્રમે જાપાન અને દ્વિતીય ક્રમે ભારત રહ્યું હતું. એશિયાડ રમતનો લોગો લાલ તેજસ્વી સૂરજ રાખવામાં આવ્યો છે.

Delhi, India
No. of participants: 491
Motto: Play the game,
in the spirit of the game
Open by: Dr. Rajendra Prasad
No. of events: 57

દિલ્હી, ભારત
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 491
ઘ્યેય વાક્ય : Play the game,
in the spirit of the game
ઉદ્ઘાટક : ડૉ. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ
સ્પર્ધા : 57

Manila, Philippines
No. of participants: 970
મનીલા, ફિલિપાઈન્સ
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 970

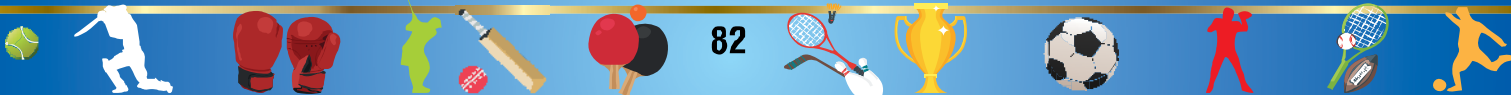
Tokyo, Japan
No. of participants: 1820
ટોકિયો, જાપાન
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 1820

Jakarta, Indonesia
No. of participants: 1460
જાકાર્તા, ઈન્ડોનેશિયા
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 1460

Bangkok, Thailand
No. of participants: 1945
બેંગકોક, થાઈલેન્ડ
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 1945

Bangkok, Thailand
No. of participants: 2400
બેંગકોક, થાઈલેન્ડ
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 2400

Tehran, Iran
No. of participants: 3010
તેહરાન, ઈરાન
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 3010

Bangkok, Thailand
No. of participants: 3842
બેંગકોક, થાઈલેન્ડ
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 3842

1978

Delhi, India
No. of participants: 3411
Motto: Friendship Fraternity Forever
Open by: Gyani Zail Singh
No. of events: 196 in 21 Sports

1982

દિલ્હી, ભારત
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 3411
ધ્યેય વાક્ય : Friendship Fraternity Forever
ઉદ્ઘાટક : જ્ઞાની ઝૈલસિંગ
સ્પર્ધા : 196 અને ૨૧ રમતો

Seoul, South Korea
No. of participants: 4839
સોલ, દક્ષિણ કોરિયા
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 4839

1986

Beijing, China
No. of participants: 6122
બેઈજીંગ, ચીન
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 6122

1990

Hiroshima, Japan
No. of participants: 6828
હિરોશીમા, જાપાન
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 6828

1994

Bangkok, Thailand
No. of participants: 6554
બેંગકોક, થાઈલેન્ડ
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 6554

1998

Busan, South Korea
No. of participants: 7711
બુસાન, દક્ષિણ કોરિયા
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 7711

2002

Doha, Qatar
No. of participants: 9520
દોહા, કતાર
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 9520

2006

Gaungzhou, China
No. of participants: 9704
ગોંગઝોઉ, ચીન
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 9704

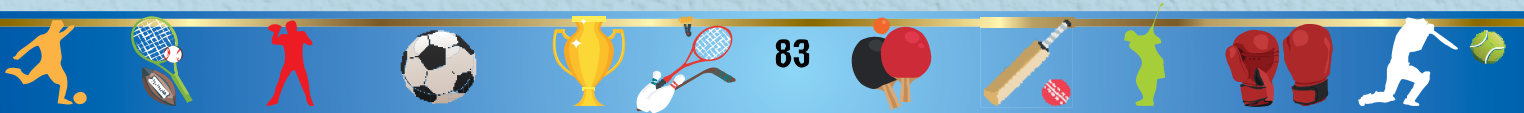
2010

Incheon, South Korea
No. of participants: 9501
ઈન્ચેન, દક્ષિણ કોરિયા
સ્પર્ધકોની સંખ્યા: 9501

2014

Jakarta, Indonesia
No. of participants:
જાકાર્તા, ઈન્ડોનેશિયા

2018

ખેલો ઈન્ડિયા સ્પર્ધા

ખેલો ઈન્ડિયા સ્પર્ધાનું આયોજન ભારત સરકારના મિનીસ્ટ્રી ઓફ યુથ અફેર એન્ડ સ્પોર્ટ્સ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવે છે. ખેલો ઈન્ડિયા સ્પર્ધા રમત-ગમત મંત્રાલયના નેશનલ પ્રોગ્રામ ફોર ડેવલપમેન્ટ ઓફ સ્પોર્ટ્સ વિભાગ દ્વારા રમાડવામાં આવે છે.

1. વય મર્યાદા:

અંડર 14 ભાઈઓ અને બહેનો • અંડર 17 ભાઈઓ અને બહેનો

2. રમતો:

3. રાષ્ટ્રકક્ષાની સ્પર્ધાના પુરસ્કાર :

પ્રથમ : ₹ 50,000/- • દ્વિતીય : ₹ 30,000/- • તૃતીય : ₹ 20,000/-

ખેલ મહાકુંભના વિજેતા તથા પ્રતિભાશાળી ખેલાડી માટે સમર કેમ્પ

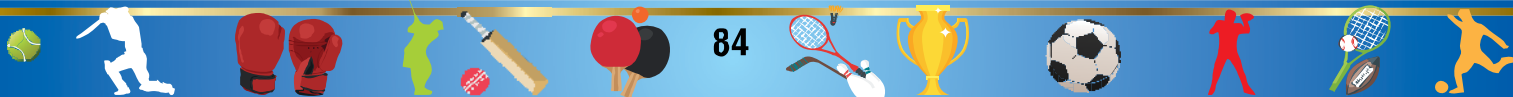
ખેલ મહાકુંભ અંતર્ગત અન્ડર 9, 11, 14 અને 17 વયજૂથમાં તાલુકા, જિલ્લા અને રાજ્યકક્ષાએ પ્રથમ, દ્વિતીય અને તૃતીય ક્રમે વિજેતા થયેલ ખેલાડીઓ તેમજ અન્ય પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓ માટે રાજ્ય કક્ષાએ ઉનાળા વેકેશન દરમિયાન ખેલે ગુજરાત અંતર્ગત સમર કેમ્પનું આયોજન સ્પોર્ટ્સ ઓથોરિટી ઓફ ગુજરાત તરફથી કરવામાં આવે છે.

લાભાર્થી અને પસંદગી પ્રક્રિયા:

ખેલ મહાકુંભની રાજ્યકક્ષાની રમતોના વિજેતામાંથી પસંદ કરવામાં આવેલ ખેલાડીઓ તેમજ સી.ઓ.ઈ. (સેન્ટર ઓફ એક્સલન્સ)માં પસંદ થયેલ ખેલાડીઓ તથા એસ.જી.એફ.આઈ. (સ્કુલ ગેમ્સ ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયા)ની રાષ્ટ્રકક્ષાની સ્પર્ધામાં ભાગ લીધેલ ખેલાડીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

રમતો:

હોકી, જિમ્નેસ્ટિક, બાસ્કેટબૉલ, ફૂટબૉલ, વોલીબૉલ, કુસ્તી, સ્વિમિંગ, આર્ચરી, ટેબલ ટેનિસ, ટેકવોન્ડો, ખોખો, સ્કેટિંગ - આર્ટી સ્કેટિંગ, યોગા, બેડમિન્ટન, સાયકલિંગ, કરાટે, કબડી, ટેનિસ, એથલેટિક્સ, જૂડો, હેન્ડબૉલ, બૉક્સિંગ, શૂટિંગ, એસ ફેનોઈન, ફેન્સીંગ રમતનો સમાવેશ થાય છે. ખેલે ગુજરાત સમર કોચીંગ કેમ્પમાં ભોજન ખર્ચ, નિવાસ ખર્ચ, પ્રવાસ ખર્ચ વગેરે ખર્ચ ગુજરાત સરકાર તરફથી કરવામાં આવે છે.

ઓલમ્પિકમાં ભારતના વિજેતા ખેલાડીઓ

ઓલમ્પિકમાં ભારતના મેડલ વિજેતા

વ્યક્તિગત રમતમાં પ્રથમ એક માત્ર સુવર્ણ પદક વિજેતા શૂટિંગ 2008 બેઈજિંગ ચીન અભિનવ બિન્દ્રા

કુસ્તી 1952
પ્રથમ ઓલમ્પિક વિજેતા
ખસબા દાદાસાહેબ જાદવ
બ્રોન્ઝ મેડલ

ટેનિસ 1996
ટેનિસમાં પ્રથમ બ્રોન્ઝ મેડલ
લીએન્ડર પેસ
બ્રોન્ઝ મેડલ

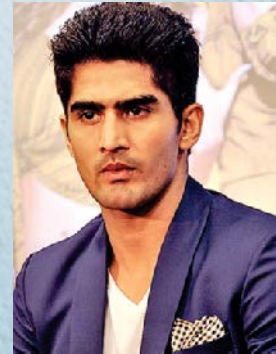
કુસ્તી 2008
સુશીલકુમાર
સિલ્વર મેડલ - 2012
બ્રોન્ઝ મેડલ

વેઈટ લિફ્ટિંગ 2000
પ્રથમ મહિલા ઓલમ્પિક વિજેતા
કરનામ માલેશ્વરી
બ્રોન્ઝ મેડલ

શૂટિંગ 2004
રાજ્યવર્ધનસિંગ રાઠોડ
સિલ્વર મેડલ

બોક્સિંગ 2008
વિજેન્દ્ર સિંગ
બ્રોન્ઝ મેડલ

બેડમિન્ટન 2012
સાયના નેહવાલ
બ્રોન્ઝ મેડલ

બોક્સિંગ 2012
મેરી કોમ
બ્રોન્ઝ મેડલ

શૂટિંગ 2012
ગગન નારંગ
બ્રોન્ઝ મેડલ

કુસ્તી 2012
યોગેશ્વર દત્ત
બ્રોન્ઝ મેડલ

બેડમિન્ટન 2016
પી.વી.સીન્ધુ
સિલ્વર મેડલ

કુસ્તી 2016
સાક્ષી મલીક
બ્રોન્ઝ મેડલ

રમત-ગમતક્ષેત્રે વિશિષ્ટ સિદ્ધિ બદલ મળેલ 'ભારતરત્ન એવોર્ડ'

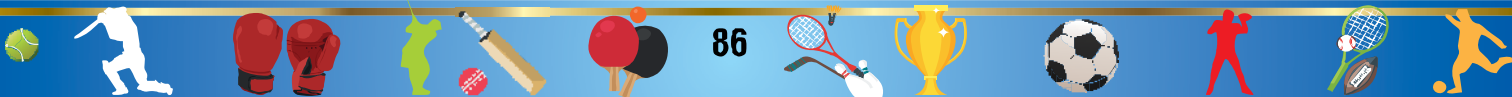

ભારતરત્ન એવોર્ડ

સચિન તેંડુલકર રમતના ક્ષેત્રમાંથી આ ગૌરવ પ્રાપ્ત કરનાર પ્રથમ વ્યક્તિ બન્યા છે.

2013 માં મેળવેલ એવોર્ડ:
સચિન તેંડુલકર, ક્રિકેટર

ભારતના શ્રેષ્ઠ ખેલાડીઓ

ભારતના શ્રેષ્ઠ રમતવીરો

પી.ટી. ઉષા - દોડ

મિલખાસિંગ - દોડ

વિકાસ ગોવડા - ચક્રફેંક

ખજાનસિંગ - તરણ

અંજુ બોબી જયોર્જ - લાંબીફૂદ

સુનીલ ગાવસ્કર - ક્રિકેટ

સચિન તેંડુલકર - ક્રિકેટ

કપિલદેવ - ક્રિકેટ

મહેન્દ્રસિંગ ધોની - ક્રિકેટ

પંકજ અડવાણી - બીલયર્ડ

મહેશ ભૂપતિ - ટેનીસ

સાનિયા મિરઝા - ટેનીસ

વિશ્વનાથન આનંદ - ચેસ

દીપા કરમાકર - જીમનાસ્ટીક

અનુપ કુમાર - કબડ્ડી

ભારતનું ગૌરવ - હોકી

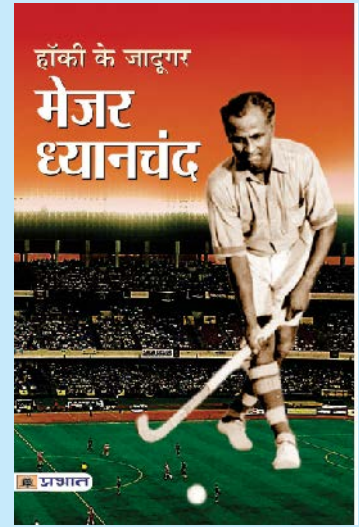
રાષ્ટ્રીય રમત - હોકી (Hockey)

- ◆ હોકીના જાદુગર તરીકે મેજર ધ્યાનચંદને ઓળખવામાં આવે છે.
- ◆ હોકી એ ભારતની રાષ્ટ્રીય રમત છે.
- ◆ ઈ.સ. 1971ના વર્ષથી દર બે વર્ષે વિશ્વકપ યોજાતો. ત્યારબાદ ઈ.સ. 1975 થી વિશ્વકપ દર ચાર વર્ષે યોજાય છે.
- ◆ ઈ.સ. 1975માં કુઆલાલમ્પુર - મલેશિયા મુકામે ભારતે પ્રથમવાર વર્લ્ડ કપમાં સુવર્ણચંદ્રક મેળવ્યો હતો.
- ◆ 1928 થી 1956 સુધીનાં વર્ષોમાં ઓલમ્પિકમાં ભારતે પ્રથમ નંબરે રહી સુવર્ણચંદ્રક મેળવ્યો છે.
- ◆ 1960 માં ભારતે ઓલમ્પિકમાં રજત ચંદ્રક મેળવ્યો હતો.
- ◆ ત્યારબાદ 1964 માં ટોકિયો ખાતે રમાયેલ ઓલમ્પિકમાં ભારતે ફરીથી સુવર્ણચંદ્રક મેળવ્યો હતો.
- ◆ 1972 માં પશ્ચિમ જર્મની અને 1976 માં ન્યુઝીલેન્ડ ઓલમ્પિક વિજયી બન્યું અને ત્યારબાદ કોઈ એક દેશનું હોકી પર વર્યસ્વ રહ્યું નહિ.

હોકી વિશ્વકપ રમતની એક ઝાંખી (2002 થી...)

રમતનું વર્ષ	સ્થળ	દેશ	વિજેતા દેશ
2002	કુઆલાલમ્પુર	મલેશિયા	જર્મની
2006	મોન્ટ્રેનગલેડબેક	જર્મની	જર્મની
2010	નવી દિલ્હી	ભારત	ઓસ્ટ્રેલિયા
2014	હેગ	નેધરલેન્ડ્સ(હોલેન્ડ)	ઓસ્ટ્રેલિયા
2018	-----	ભારત(સૂચિત)	-----

મેજર ધ્યાનચંદના જન્મદિવસ 29 ઓગસ્ટ 1905 ને નેશનલ સ્પોર્ટ્સ દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

હોકીમાં ગુજરાતનું ગૌરવ

ગોવિંદ સાવંત (૨૮મી નવેમ્બર, ૧૯૩૫ - ૮મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૧)

ગુજરાતમાં જન્મેલા હોકી ખેલાડી ગોવિંદ સાવંતે ૧૯૬૦માં રોમ ખાતે યોજાયેલ ઓલમ્પિક સ્પર્ધામાં રજત ચંદ્રક પ્રાપ્ત કર્યો હતો.

એવોર્ડ

રમત ગમત ક્ષેત્રે ભારત સરકાર દ્વારા અપાતા એવોર્ડ

અર્જુન એવોર્ડ

અર્જુન એવોર્ડ

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે રમાતી ઓલમ્પિક ગેમ, એશિયાડ ગેમ, કોમનવેલ્થ ગેમ, વર્લ્ડ કપ કે વર્લ્ડ ચેમ્પિયનશીપ જેવી રમત-ગમતમાં છેલ્લા ચાર વર્ષથી સારા પ્રદર્શન ઉપરાંત નેતૃત્વ, ખેલદિલી અને શિસ્તની ભાવના દર્શાવતા ખેલાડીને આ પુરસ્કાર આપવામાં આવે છે.

રોકડ પુરસ્કાર : 5,00,000/-

અન્ય પુરસ્કાર :

બ્રોન્ઝ સ્ટેચ્યુ, સ્કોલર ઓફ ઓનર
વુલન બ્લેઝર (સિલ્ક ટાઈ સાથે), પ્રમાણપત્ર
શરૂઆત : 1961

2016માં એવોર્ડ વિજેતા ખેલાડીઓ:

- (1) શ્રી રજત ચૌહાન - આર્ચરી
- (2) લલિતા બાબર - એથ્લેટીક
- (3) શ્રી સૌરવ કોઠારી - બિલીયર્ડ અને સ્નૂકર
- (4) શિવા થાપે - બોર્ડિસગ
- (5) અજીન્ક્ય રહાણે - ક્રિકેટ
- (6) સુબ્રતા પૌઠલ - ફૂટબોલ
- (7) રાની - હોકી
- (8) રઘુનાથ વી. આર. - હોકી
- (9) ગુરપ્રિત સિંહ - શૂટિંગ
- (10) અપૂરવી ચન્દેલા - શૂટિંગ
- (11) સોમ્યાજીત ઘોષ - ટેબલ ટેનિસ
- (12) વિનેશ ફોગટ - રેસલિંગ
- (13) અમિત કૌર - રેસલિંગ
- (14) સંદીપ સિંગ માનપારા - એથ્લેટ્સ
- (15) વિરેન્દર સિંગ - રેસલિંગ

2017માં એવોર્ડ વિજેતા ખેલાડીઓ:

- (1) વી. જે. સુરેખા - આર્ચરી
- (2) પુસબીર કૌર - એથ્લેટીક
- (3) નારીયાપ્પા તેન્દુવેલુ - (પેરા એથ્લેટીક)
- (4) વરુણસીંગ ભટ્ટી - (પેરા એથ્લેટીક)
- (5) પ્રશાંતિસિંગ - બાસ્કેટ બોલ
- (6) દેવેન્દ્રો લાઈશ્રામ - બોર્ડિસગ
- (7) ચેતેશ્વર પુજારા - ક્રિકેટ
- (8) હરમનપ્રિત કૌર - ક્રિકેટ
- (9) ઓઈનામ બેમ્બેમ દેવી - ફૂટબોલ
- (10) એસ. એસ. પી. ચોરસિયા - ગોલ્ફ
- (11) એસ. વી. સુનિલ - હોકી
- (12) જસવિરસિંગ - કબડ્ડી
- (13) સાકેથ મૈની - ટેનિસ
- (14) પી. એન. પ્રકાશ - શૂટિંગ
- (15) એન્થોની અમલરાજ - ટેબલ ટેનિસ
- (16) સત્યવાર્ત કાડીયન - રેસલિંગ

રમત ગમત ક્ષેત્રે ભારત સરકાર દ્વારા અપાતા એવોર્ડ

દ્રોણાચાર્ય એવોર્ડ

રોકડ પુરસ્કાર: 5,00,000/-

અન્ય પુરસ્કાર:

દ્રોણાચાર્યનું બ્રોન્ઝ સ્ટેચ્યુ, સ્કોલર ઓફ ઓનર, વુલન બ્લેઝર (સિલ્ક ટાઈ સાથે), પ્રમાણપત્ર

શરૂઆત : 1985

દ્રોણાચાર્ય એવોર્ડ

આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાઓએ રમાતી રમતમાં ખેલાડીઓને ઉત્કૃષ્ટ કોચિંગ બદલ રમતના કોચને આ એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.

2016માં એવોર્ડ મેળવેલ કોચ:

- (1) નાગપૂરી રમેશ - એથ્લેટીક
- (2) સાગર માલ ધયાલ - બોર્ડિસિંગ
- (3) રાજકુમાર શર્મા - ક્રિકેટ
- (4) બિશવેશ્વર નંદી - જિમ્નાસ્ટિક્સ
- (5) એસ. પ્રદીપકુમાર - સ્વિમિંગ
- (6) મહાબીર સિંગ - રેસલિંગ

2017માં એવોર્ડ મેળવેલ કોચ:

- (1) બિજલુષણ મોહંતી - બોર્ડિસિંગ
- (2) પી.એ. રાફેલ - હોકી
- (3) જી.એસ.એસ.વી પ્રસાદ - બેડમિન્ટન
- (4) હીરાનંદ કટારીયા - કબડ્ડી
- (5) રોશનલાલ - રેસલિંગ

રાજીવગાંધી ખેલરત્ન એવોર્ડ

રોકડ પુરસ્કાર : ₹ 7,50,000/-

અન્ય પુરસ્કાર: મેડલ, સ્કોલર ઓફ ઓનર, વુલન બ્લેઝર (સિલ્ક ટાઈ સાથે), પ્રમાણપત્ર

શરૂઆત : 1991-92

રાજીવ ગાંધી ખેલરત્ન એવોર્ડ

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે રમાતી રમત-ગમતની સ્પર્ધાઓમાં ચાર વર્ષ કે તેના કરતાં વધારે સમય સુધી કોઈપણ એક રમતમાં અદ્ભૂત અને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદર્શન કરવા બદલ રાજીવ ગાંધી ખેલરત્ન એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.

2016માં એવોર્ડ મેળવેલ ખેલાડીઓ:

- (1) પી.વી.સિંધુ - બેડમિન્ટન
- (2) દીપા કરમાકર - જિમ્નાસ્ટિક્સ
- (3) જીતુ રાય - શૂટિંગ
- (4) સાક્ષી મલિક - રેસલિંગ

2017માં એવોર્ડ મેળવેલ ખેલાડીઓ:

- (1) સરદારસિંગ - હોકી
- (2) દેવેન્દ્ર જાજરિયા - પેરા એથ્લેટીક

90

રમત ગમત ક્ષેત્રે ભારત સરકાર દ્વારા અપાતા એવોર્ડ

ધ્યાનચંદ એવોર્ડ

ધ્યાનચંદ એવોર્ડ

આ પુરસ્કાર માટે કોઈ રમતમાં આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તર પર સારો દેખાવ કર્યો હોવો જોઈએ. રમત-ગમતની કારકિર્દી સમાપ્તિ પછી પણ જે તે રમતોને પ્રોત્સાહન આપવાનું ચાલુ રાખવું જોઈએ. નેતૃત્વ ખેલદિલી અને શિસ્તની ભાવના દર્શાવતા ખેલાડીને મેડલ આપવામાં આવે છે.

રોકડ પુરસ્કાર: 5,00,000/-

અન્ય પુરસ્કાર: ટ્રોફી, સ્કોલર ઓફ ઓનર, વુલન બ્લેઝર (સિલ્ક ટાઈ સાથે), પ્રમાણપત્ર

શરૂઆત: 2002

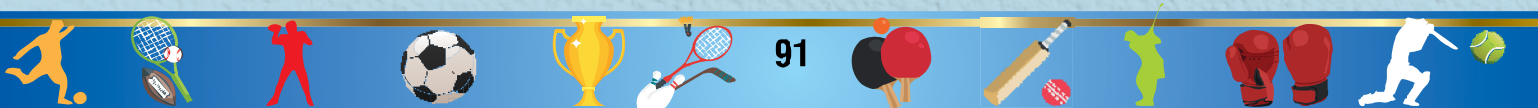
- (1) શાહુરાજ બિરાજદર - બોર્ડિસંગ
- (2) અશોક દિવાન - હોકી
- (3) અપર્ણા ઘોષ - બાસ્કેટબોલ

2016માં એવોર્ડ મેળવેલ ખેલાડીઓ:

- (1) સાદી ગિથે - એથ્લેટીક
- (2) શ્રી સિલ્વાનુસ દુંગ દુંગ - હોકી
- (3) શ્રી રાજેન્દ્ર પ્રહલાદ શેલકે - રોવિંગ

2017માં એવોર્ડ મેળવેલ ખેલાડીઓ:

- (1) ભુપેન્દ્રસિંગ - એથ્લેટીક
- (2) સૈયદ સાહિલ હકીમ - ફૂટબોલ
- (3) સુમરાઈ ટેટે - હોકી

રમત ગમત ક્ષેત્રે ગુજરાત સરકાર દ્વારા અપાતા એવોર્ડ

(1) એકલવ્ય સિનિયર / જૂનિયર એવોર્ડ

ગુજરાતનું પ્રતિનિધિત્વ કરેલ એકલવ્ય સિનિયર તથા જૂનિયર એવોર્ડ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ પ્રથમ, દ્વિતીય કે તૃતીય સ્થાન સાથે વિજેતા થનાર ખેલાડી આ એવોર્ડ પ્રાપ્ત કરનારને પાત્ર થાય છે. ગુજરાત સરકાર દ્વારા માન્ય વ્યક્તિગત કે સાંઘિક રમતની સિદ્ધિઓને વયજૂથને ધ્યાને રાખી આ એવોર્ડ અપાય છે.

- (1) રોકડ પુરસ્કાર : સિનિયર એવોર્ડ ₹1,00,000/- જૂનિયર એવોર્ડ ₹50,000/-
- (2) અન્ય પુરસ્કાર : મેમેન્ટો, બ્લેઝર, કેસ્ટ, પ્રમાણપત્ર
- (3) શરૂઆત : 1994
- (4) 2013-14 માં એવોર્ડ મેળવેલ ખેલાડીઓ :
  - (1) પ્રજ્ઞા પ્રતાપ મોહન - ટ્રાયથ્લોન (સ્વિમિંગ)- સિનિયર એવોર્ડ
  - (2) ધ્યાની ભારતકુમાર દવે- ચેસ- સિનિયર એવોર્ડ
  - (3) નીલ હિમાંશુ કોન્ટ્રાક્ટર- જૂનિયર એવોર્ડ

(2) સરદાર પટેલ સિનિયર / જૂનિયર એવોર્ડ :

ગુજરાતનું પ્રતિનિધિત્વ કરેલ ગુજરાતના કોઈપણ સિનિયર કે જૂનિયર વિભાગના વ્યક્તિગત કે સાંઘિક રમતમાં પ્રથમ, દ્વિતીય કે તૃતીય સ્થાન પ્રાપ્ત કરેલ હોય તેવા ખેલાડીને આ એવોર્ડ અપાય છે.

- (1) રોકડ પુરસ્કાર : સિનિયર એવોર્ડ ₹ 50,000/- જૂનિયર એવોર્ડ ₹ 25,000/-
- (2) અન્ય પુરસ્કાર : મેમેન્ટો, બ્લેઝર , કેસ્ટ , પ્રમાણપત્ર
- (3) 2013-14 માં એવોર્ડ મેળવેલ ખેલાડીઓ :

સિનિયર એવોર્ડ

- (1) નંદિની પ્રશાંતભાઈ પંડયા - ટેનિસ
- (2) કરણ બળવંતકુમાર કાપડિયા - જિમ્નાસ્ટિક્સ
- (3) હરમીત રાજુલ દેસાઈ - ટેબલ ટેનિસ
- (4) મિતલ મણીલાલ ગોહિલ - રાઈફલ શુટિંગ
- (5) નિરજ અશોકભાઈ ત્રિવેદી - સોફ્ટબોલ
- (6) ધારિણી નયન કુમારી મોદી - પાવર લિફ્ટિંગ
- (7) મેઘા વિનુભાઈ પટેલ - સોફ્ટબોલ
- (8) માના રાજીવ પટેલ - સ્વિમિંગ
- (9) અંજુ મદન મોહન શર્મા - રાયફલ શુટિંગ
- (10) સૂરજ અનિલકુમાર દેસાઈ - લૉન ટેનિસ
- (11) નિકિતા સુનીલકુમાર ઈજનેર - જિમ્નાસ્ટિક્સ

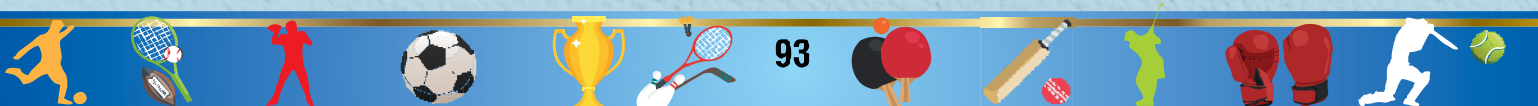
જૂનિયર એવોર્ડ

(1) રાશી નિહાર પટેલ - ટ્રાયથ્લોન	(15) ઝીલ કાર્તિક ગાંધી - લૉન ટેનિસ
(2) પ્રિયંકા મનિષભાઈ પટેલ - રાઈફલ શુટિંગ	(16) ઋત્વિક હિમાંશુ ભટ્ટ - સ્વિમિંગ
(3) કરણ ધર્મેન્દ્રભાઈ સેલર - સ્વિમિંગ	(17) ફરનાઝ હોમીયાર વકીલ - રાઈફલ શુટિંગ
(4) યશ કરણ પાનસુરીયા - યોગ	(18) તનય રૌમીલ શાહ - રોલર સ્કેટિંગ
(5) તનાયા પ્રકાશ સુરના - ટેકવોન્ડો	(19) સાલ્વી જીજ્ઞેશ શાહ - બેડમિન્ટન
(6) કલ્પ દિવ્યેશકુમાર જોશી - યોગ	(20) અમન ભાવેશ પટેલ - લૉન ટેનિસ
(7) હર્ષલ વિનોદભાઈ સારંગ - સ્વિમિંગ	(21) શિવેન અખિલ બ્રહ્મભટ્ટ - સ્વિમિંગ
(8) દિવ્ય હરેશભાઈ કાનાણી - યોગ	(22) શ્લોક ધવલ ગાંધી - રોલર સ્પીડ સ્કેટિંગ
(9) ધીરજ એન. દોરીવાલા - સ્કેટિંગ	(23) સીમરન જયેશ મકવાણા - ટેકવોન્ડો
(10) શિવાંગી ઉમેશભાઈ કોટડીયા - ટેકવોન્ડો	(24) અરહમ બિકાસ જૈન - ટેકવોન્ડો
(11) કિષ્ના મિતુલભાઈ ઘડીયાળી - સ્વિમિંગ	(25) ઊર્મિ મનીષકુમાર પંડ્યા - લૉન ટેનિસ
(12) નિકીતા અરજનભાઈ રામ - યોગ	(26) ઋત્વી રમેશભાઈ ચૌધરી - લૉન ટેનિસ
(13) રાજ અનિકેત મિશ્રા - સ્કેટિંગ	
(14) એન્જલ સ્ટેન્લી કિશ્ચિયન - રોલર સ્કેટિંગ	

(3) જયદિપસિંહજી સિનિયર / જૂનિયર એવોર્ડ

ગુજરાતનું પ્રતિનિધિત્વ કરેલ કોઈ ખેલાડી ભાઈ-બહેન રાજ્યકક્ષાની તેમજ રાષ્ટ્રકક્ષાની વયજૂથ મુજબની અથવા ખુલ્લા વિભાગની સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ મેળવેલ સિદ્ધિ અનુસાર વયજૂથ મુજબની સિદ્ધિ માટે જયદિપસિંહજી જૂનિયર એવોર્ડ તથા ખુલ્લા વિભાગની રમતમાં વિજેતા થયેલ ખેલાડીને જયદિપસિંહજી સિનિયર એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.

- (1) રોકડ પુરસ્કાર : સિનિયર એવોર્ડ ₹ 20,000/-
જૂનિયર એવોર્ડ ₹ 10,000/-
- (2) અન્ય પુરસ્કાર : મેમેન્ટો , બ્લેઝર , કેસ્ટ , પ્રમાણપત્ર
- (3) શરૂઆત : 2016

ગુજરાતના શ્રેષ્ઠ ખેલાડીઓ

રશિયા શેખ : જવેલીન શ્રોઅર, 53 મીટરનો નેશનલ રેકોર્ડ, વર્ષ 1986 પ્રતિભા SAF ગેમ્સ ગોલ્ડ મેડલ, એશિયન ગેમ્સ 1982માં ભાગ લેનાર ખેલાડી.
નિવાસ - વડોદરા

ઍથ્લેટીક્સ

ઍથ્લેટીક્સ

બાબુભાઈ પણુયા : વોક ઈવેન્ટ્સ, 2008 ચીન બેજિંગમાં ઓલિમ્પિકમાં 20 કિ.મી. જલદ ચાલ માટે ક્વોલીફાય થનાર પ્રથમ ખેલાડી બન્યા. 1 કલાક, 23 મિનિટ અને 400 સેકન્ડ સાથે નેશનલ રેકોર્ડ વર્ષ 2007 માં જમશેદપુર
વતન - સાબરકાંઠા

દિનેશ ભીલ : તીરંદાજીમાં 50 મીટર રાષ્ટ્રીય વિક્રમધારક ખેલાડી, 2004 માં જમશેદપુર ખાતે તીરંદાજીમાં ગુજરાતના પ્રથમ ખેલાડી તરીકે ગોલ્ડ મેડલ મેળવ્યો.
વતન - વડોદરા નસવાડી

આર્ચરી

બેડમિન્ટન

પાડૂલ પરમાર : પેરા-ઓલિમ્પિક એશિયન ગેમ્સ અને વિશ્વ ચેમ્પિયન, અર્જુન એવોર્ડ ખેલાડી, 7 વખત વિશ્વ ચેમ્પિયન થનાર
વતન - ગાંધીનગર

ગીત સેઠી : બિલિયર્ડ્સ અને સ્નૂકર, 8 વખત વિશ્વ બિલિયર્ડ્સ વિજેતા, રાજીવ ગાંધી ખેલ રત્ન એવોર્ડ મેળવનાર, 1986 માં પદ્મશ્રી અને 1987 માં અર્જુન એવોર્ડ, 1994 અને 2002 માં એશિયન ગેમ્સમાં મેડલ્સ જીતનાર
વતન - અમદાવાદ

બિલિયર્ડ્સ

રૂપેશ શાહ : બિલિયર્ડ્સ, વિશ્વ બિલિયર્ડ્સ ચેમ્પિયનશિપ 2007
સિંગાપુર વર્લ્ડ ટાઇટલ મેળવ્યું.
નિવાસ - અમદાવાદ

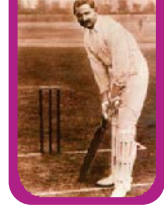

બિલિયર્ડ્સ

ક્રિકેટ

જામ રણજી : રાજવી ખેલાડી, મહારાજા સાથે લેગકટના મહારાજા
ગણાતા. રણજીતસિંજી વિભાજી જાડેજા - જામ સાહેબ ઓફ
નવાનગર - 1895 માં લોર્ડ્સના ઐતિહાસિક મેદાનમાં પ્રથમ મેચ
રમ્યા. ટેસ્ટ ક્રિકેટ રમનાર સૌ પ્રથમ ભારતીય ક્રિકેટર - રણજી ટ્રોફી
ક્રિકેટ ટુર્નામેન્ટ તેમના નામ પરથી રમાય છે. વતન : જામનગર

દુલીપસિંહજી : જામનગરના રાજ પરિવાર જામરણજીના ભત્રીજા,
નોર્ધન શાયર સામેની મેચમાં 333 રન બનાવીને કાકા જામ રણજીનો
285 રનનો વિક્રમ 21 વર્ષે તોડ્યો. દુલીપ ક્રિકેટ ટુર્નામેન્ટ તેમના
નામ પરથી રમાય છે. વતન : જામનગર

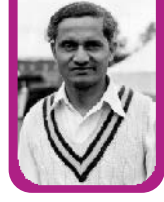

ક્રિકેટ

ક્રિકેટ

વિજય હજારે : ટેસ્ટ ક્રિકેટમાં બંને દાવમાં સૌ પ્રથમ સદીઓ
ફટકારવાનું ઐતિહાસિક ગૌરવ, ભારતને સૌપ્રથમ ટેસ્ટ વિજય
તેમના નેતૃત્વ હેઠળ 1951-52 માં ચેન્નાઈ ખાતે ઈંગ્લેંડ વિરુદ્ધ રમતાં
મળ્યો. વિજય હજારે ક્રિકેટ ટુર્નામેન્ટ તેમના નામ પરથી રમાય છે.
વતન : વડોદરા

વિનુ માંકડ : ટેસ્ટ ક્રિકેટમાં 44 ટેસ્ટમાં 2109 રન અને 162 વિકેટ
ઝડપી હતી. વિનુ માંકડ સદી અને પાંચ વિકેટ ઝડપનાર પ્રથમ
ભારતીય ઓલરાઉન્ડર બન્યા હતા. વિનુ માંકડ અને પંકજ રોયે
1955-56 માં ચેન્નાઈ ખાતે ન્યૂઝીલેન્ડ વિરુદ્ધ પ્રથમ વિકેટની
ભાગીદારીથી વિશ્વ કક્ષાએ વિક્રમજનક 413 રન બનાવ્યા હતા
જેમાં વિનુ માંકડના 231 રન હતા. વતન : જામનગર

ક્રિકેટ

ક્રિકેટ

નરી કોન્ડ્રાકર : 1952 માં રણજી કેપ મેળવતાં જ બંને દાવમાં સદી,
1957-58 માં સળંગ ચાર મેચમાં સદીની અદ્ભૂત સિદ્ધિ નોંધાવી.
1961-62માં વેસ્ટઈન્ડીઝ પ્રવાસમાં કપ્તાન હતા અને બાબ્બીડોઝ
ઈલેવન સામે રમતાં ફાસ્ટર બોલર ચાર્લી ગ્રિફિથના એક બાઉન્સરે
ખોપરી તોડી નાખી. તત્કાળ સ્ટ્રેચરમાં ખસેડ્યા અને બચી ગયા.
વતન : ગોધરા

અંશુમાન ગાયકવાડ: ધ ગ્રેટ વોલથી વિખ્યાત અંશુમાન ગાયકવાડ ઓપન પેર તરીકે નામના મેળવી હતી.

વતન : વડોદરા

ક્રિકેટ

ક્રિકેટ

જશુ પટેલ: ઓફ કટ બોલર - ગ્રીન પાર્ક મેદાન પર જશુ પટેલે ઓસ્ટ્રેલિયન ક્રિકેટ ટીમના નવ ખેલાડીઓને માત્ર 69 રનમાં તંબુ ભેગા કર્યા અને કુલ 14 વિકેટ ઝડપી. ઘરઆંગણે ઓસ્ટ્રેલિયા સામે સૌ પ્રથમ ઐતિહાસિક વિજય મેળવ્યો હતો. પદ્મશ્રીનો ઇલકાબ મળ્યો હતો.

વતન : અમદાવાદ

દિપક શોધન :

ટેસ્ટ પ્રવેશે ચાર સદી ફટકારનાર ગુજરાતના પ્રથમ બેટસમેન - પાકિસ્તાન સામે 1952 માં 110 રન કર્યા હતા.

વતન : અમદાવાદ

ક્રિકેટ

ક્રિકેટ

પાર્થિવ પટેલ :

વિકેટ કીપર- આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ મેચમાં 17 વર્ષ 152 દિવસની વયે સૌથી નાની વયના વિકેટકીપરનો નવો વિશ્વવિક્રમ નોંધાવ્યો.

વતન : અમદાવાદ

કિરણ મોરે :

વિકેટ કીપર - એક ટેસ્ટ મેચના એક દાવમાં પાંચ સ્ટમ્પિંગ કરવાનો વિશ્વવિક્રમ ધરાવે છે. તેમણે અર્જુન એવોર્ડ મેળવ્યો છે.

વતન : વડોદરા

ક્રિકેટ

ક્રિકેટ

ઈરફાન પઠાણ : પ્રથમ ટ્વેન્ટી- 20 વિશ્વકપ વિજેતા ટીમનો ખેલાડી અને ફાઈનલમાં મેન ઓફ ધ મેચનો એવોર્ડ મેળવેલ. 2005-06 માં કરાચી ખાતે પાકિસ્તાનની ટીમ સામે પ્રથમ દિવસે જ પ્રથમ ઓવરના છેલ્લા ત્રણ દડે ત્રણ બેટસમેનને શૂન્ય રને આઉટ કરી હેટ્રિકની સિદ્ધિ મેળવી હતી.

વતન : વડોદરા

યુસુફ પઠાણ :

ઓલ રાઉન્ડર ખેલાડી, 2007 પ્રથમ ટ્વેન્ટી - 20 વિશ્વકપ વિજેતા ટીમનો ખેલાડી.

વતન : વડોદરા

ક્રિકેટ

96

ક્રિકેટ

મુનાફ પટેલ:

ફાસ્ટ બોલર. ઈમર એક્સપ્રેસ થી જાણીતો છે. 2006 માં મોહાલી ખાતે ટેસ્ટ ક્રિકેટ કેપ મેળવતાં જ ઈંગ્લેન્ડની 9 વિકેટ ઝડપનાર.

વતન: ભરૂચ

રવીન્દ્ર જાડેજા:

ઓલરાઉન્ડર ખેલાડી, 2016-17 માં સીરિઝમાં 500 થી વધુ રન અને 25 વિકેટ લેનાર ઓલરાઉન્ડર ખેલાડી નંબર-1

વતન: જામનગર

ક્રિકેટ

ક્રિકેટ

ચેતેશ્વર પૂજારા:

પ્રથમ કક્ષાની ક્રિકેટમાં ત્રણ ત્રેવડી સદી કરનાર અને આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટમાં ત્રણ બેડવી સદી કરનાર: 206 - ઈંગ્લેન્ડ, 204 - ઓસ્ટ્રેલિયા, 202 - ઓસ્ટ્રેલિયા

વતન: રાજકોટ

ગુજરાતના ઉભરતા પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓ

શ્રી અંકિત રાજપરા

જન્મ તા.: 15-09-1999

ઉંમર: 18

ચેસ

- ◆ હુગેવન, સાઈબીરીયા ઓપન ચેસ ચેમ્પિયનશીપ - ચેમ્પિયન
- ◆ કોમનવેલ્થ ગેમ્સ (સ્કોટલેન્ડ) ચેસ ચેમ્પિયનશીપ (અંડર-20) - બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ ક્રાન્સ ઈન્ટરનેશનલ ચેસ ઓપન (ફ્રાન્સ) - ચેમ્પિયન
- ◆ ગ્રેગ ઈન્ટરનેશનલ ચેસ ઓપન (ઓસ્ટ્રેલિયા) ત્રીજા ક્રમ પર

કુ. દેવાંશી ભીમચયાણી

જન્મ તા.: 04-05-1997

ઉંમર: 20

ટેનિસ

- ◆ હૈદરાબાદ ITF ગ્રેડ-4 વિનર (ડબલ્સ)
- ◆ અંડર - 18 ભારતમાં 24 મો ક્રમ

કુ. ઇતિ મહેતા

જન્મ તા.: 12-10-1995

ઉંમર: 22

ટેનિસ

- ◆ અંડર-18 ભારતમાં 24મો ક્રમ, 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015 કેરલા - વુમન ડબલ્સમાં ગોલ્ડ તથા વુમન ટીમમાં ગોલ્ડ
- ◆ ભારત મહિલામાં 16 માં ક્રમાંક ઉપર
- ◆ AITA ઓપન સિકંદરાબાદ ચેમ્પિયનશીપમાં ડબલ્સમાં વિજેતા
- ◆ ભારત મહિલામાં ડબલ્સમાં 17માં ક્રમાંક પર

શ્રી ઋત્વિક ભટ્ટ

જન્મ તા.: 24-02-2000

ઉંમર: 17

સ્વિમિંગ

- ◆ 69મી સિનિયર નેશનલ ઓપન એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2015 રાજકોટ 4x100 ફી સ્ટાઈલ રીલેમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ 42 મી સ્ટેટ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપમાં 50મી., 100મી., 200 મી., 400 મી. માં ફી સ્ટાઈલમાં ગોલ્ડ મેડલ તથા 400 મી. મીડલે રિલેમાં ગોલ્ડ અને 200 મી. ફી રીલેમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ 61મી SGFA સ્વિમિંગ નેશનલ, કોલકતામાં 50 મી., 100 મી. ફી સ્ટાઈલમાં ગોલ્ડ મેડલ, 200 મી. ફી સ્ટાઈલમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ 60મી SGFA સ્વિમિંગ નેશનલ, રાજકોટમાં 2 ગોલ્ડ 3 સિલ્વર મેડલ
- ◆ 41મી નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ (ભોપાલ) 100મી., 200મી. માં ગોલ્ડ મેડલ તથા 400 મી. માં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 68મી સિનિયર ઓપન એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ કોલકતા 2014, 400 મી. ફી રિલેમાં બ્રોન્ઝ મેડલ

કુ. માના પટેલ

જન્મ તા.: 18-03-2000

ઉંમર: 17

સ્વિમિંગ

- ◆ 8મી એશિયન એકવોટિક ગ્રુપ ચેમ્પિયનશીપ બેંગકોક, 2015માં 50મી. બેકસ્ટ્રોક (00.39.30) માં ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ 69મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2015 રાજકોટમાં 50મી. બેકસ્ટ્રોક (00.30.25) 100 મી. બેકસ્ટ્રોક (1.08.83), 200 મી. બેકસ્ટ્રોક (02.19.30), ફી સ્ટાઈલ (00.27.09) - ગોલ્ડ મેડલ તથા 50 મી. ફી સ્ટાઈલમાં સિલ્વર મેડલ (00.56.24) 4 x 100 મીડલે રીલેમાં બ્રોન્ઝ મેડલ (4.38.13) કુલ 4 ગોલ્ડ, 1 સિલ્વર અને 1 બ્રોન્ઝ સાથે પ્લેયર ઓફ ધ ટુર્નામેન્ટ

- ◆ 61મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, કોલકતા 2015માં 50 મી., 100 મી., 200 મી. બેકસ્ટ્રોકમાં 3 ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015 કેરાલા - 3 ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ 60મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, રાજકોટમાં 3 ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ 68મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2014 કોલકતા ગોલ્ડ-3, બ્રોન્ઝ-2

શ્રી ધ્વજ હરીયા

જન્મ તા. 21-10-1993

ઉંમર: 24

બિલિયર્ડ

- ◆ ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન બિલિયર્ડ ચેમ્પિયનશીપમાં બેસ્ટ ઓફ સેવન
- ◆ નેશનલ જૂનિયર બિલિયર્ડમાં ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ નેશનલ જૂનિયર સ્નૂકરમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ ભારતમાં 8માં ક્રમના ખેલાડી

શ્રી શિવેન પ્રસાદ

જન્મ તા.: 30-09-2001

ઉંમર: 16

સ્વિમિંગ

- ◆ 42મી જૂનિયર સ્ટેટ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપમાં 8 ગોલ્ડ મેડલ (50મી બટરફ્લાય, 50 મી. ફ્રી સ્ટાઈલ 100 મી. ફ્રી સ્ટાઈલ, 200 મી. ફ્રી સ્ટાઈલ, 50 મી. બેકસ્ટ્રોક 4x100 મી. ફ્રી સ્ટાઈલ રિલે અને 4x100 મી. મીડલે રિલે)
- ◆ 61 મી. SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, કોલકતા 50 મી. બટરફ્લાયમાં 3 સિલ્વર અને 4 x 100 મી. ફ્રી સ્ટાઈલ રિલેમાં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 60 મી. SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ રાજકોટમાં 3 ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ (ભોપાલ)માં 50 મી. બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ ગુજરાત સ્ટેટ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ રાજકોટમાં 50 મી. ગોલ્ડ મેડલ

કુ. કલ્યાણી સક્ષેના

જન્મ તા.: 15-02-2000

ઉંમર: 17

સ્વિમિંગ

- ◆ 69મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2015 રાજકોટમાં 200 મી. બેકસ્ટ્રોક (02.48.06)માં બ્રોન્ઝ મેડલ, 4 x 100 મીડલે રિલેમાં બ્રોન્ઝ મેડલ (4.38.13)
- ◆ 61મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, કોલકતા 200 મી. બ્રેસ્ટ સ્ટ્રોક, 100મી. ઈન્ડીવિજ્યુઅલ મીડલેમાં ગોલ્ડ મેડલ અને 100મી. બ્રેસ્ટ સ્ટ્રોકમાં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015 કેરાલા - 200 મી. બ્રેસ્ટ સ્ટ્રોકમાં ગોલ્ડ

- ◆ 41મી જુનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2014માં 100મી., 200મી.માં બ્રેસ્ટ સ્ટ્રોકમાં ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ 68મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 100 મી., 200 મી. બ્રેસ્ટ સ્ટ્રોકમાં ગોલ્ડ મેડલ તથા 200 મી. બટરફ્લાયમાં સિલ્વર મેડલ 4 x 100 મીડલે રિલેમાં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 60મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ રાજકોટમાં 2 ગોલ્ડ, 1 સિલ્વર મેડલ

શૂટિંગ

- ◆ 58મી નેશનલ શૂટિંગ ચેમ્પિયનશીપ (પુણે) - બ્રોન્ઝ મેડલ
- જુનિયર કપ (જર્મની)માં ભારતીય ટીમમાં સ્થાન અને ટીમમાં સિલ્વર મેડલ
- વ્યક્તિગત સ્કોર - 551/600

શ્રી ક્રિશિરાજ બારોટ

જન્મ તા.: 15-12-1996

ઉંમર: 20

સ્વિમિંગ

- ◆ 69મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2015 રાજકોટમાં 200 મી. ફ્રી સ્ટાઈલ (1.56.69) બ્રોન્ઝ મેડલ 4 x 100 ફ્રી સ્ટાઈલ રિલેમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015 કેરાલા - 4 x 200 રિલે ફ્રી સ્ટાઈલમાં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 68મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2015 કોલકતામાં રિલેમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ ઓલ ઈન્ડિયા યુનિવર્સિટી ચેમ્પિયનશીપમાં સિલ્વર મેડલ

શ્રી રાજ ભાણવાડિયા

જન્મ તા.: 13-10-1996

ઉંમર: 19

ટેનિસ

- ◆ ફીનેસ્ટા નેશનલ અંડર - 18 દિલ્હી 2015 રનરઅપ
- ◆ ટેનિસ ચેમ્પિયનશીપમાં રાયપુર રેન્જરની ટીમમાં સ્થાન
- ◆ 50 કિ. વુમન ઓપન સિંગલ્સ, કરનાલ 2015-વિજેતા
- ◆ 50 કિ. ઓપન સિંગલ્સ, સુરત 2015 વિજેતા
- ◆ અંડર - 16 2015 સુપર સીરિઝમાં વિજેતા
- ◆ અંડર - 16 ભારતમાં રેન્કિંગમાં 8મો ક્રમ
- ◆ અંડર - 18 ભારતમાં રેન્કિંગમાં 16મો ક્રમ

કુ. વૈદેહી ચૌધરી

જન્મ તા.: 14-02-2000

ઉંમર: 17

કુ. અંકિતા રૈના
જન્મ તા.: 11-01-1993
ઉંમર: 24

ટેનિસ

- ◆ ફેડરેશન કપ હૈદરાબાદ 2015માં વિજેતા
- ◆ ITF 25K\$ અમદાવાદ સિંગલ્સમાં દ્વિતીય ક્રમાંકે
- ◆ 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015 કેરાલા - લુમન સિંગલ્સમાં ગોલ્ડ મેડલ, લુમન ડબલ્સમાં ગોલ્ડ મેડલ તથા લુમન ટીમમાં ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ ભારતમાં લુમનમાં પ્રથમ ક્રમાંક તથા ડબલ્સમાં તૃતીય ક્રમાંકે અને વિશ્વમાં 228મો ક્રમાંક
- ◆ ITF 50K\$ નવી દિલ્હી 16મો ક્રમાંક
- ◆ ITF 25K\$ મુંબઈમાં ડબલ્સમાં 1લો ક્રમાંક

શ્રી માનવ ઠક્કર
જન્મ તા.: 14-04-2000
ઉંમર: 17

ટેબલ ટેનિસ

- ◆ નેશનલ રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટ 2015, ધર્મશાલા જૂનિયર અંડર-18, યુથ બોઈઝ અંડર-21, સિલ્વર મેડલ
- ◆ નેશનલ રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટ દિલ્હી, ટાઈટલ વિનર અને યુથ બોઈઝ અંડર-21 બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ ભારતમાં જૂનિયર બોઈઝ નં. 1 અને સબ જૂનિયર બોઈઝ નં. 1
- ◆ સાઉથ એશિયન ટેબલ ટેનિસ ચેમ્પિયનશીપ 2015માં ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ CBSC નેશનલ ગેમ્સ ઈંડોર મધ્યપ્રદેશમાં 1 ગોલ્ડ અને 1 સિલ્વર મેડલ
- ◆ નેશનલ રાજમુન્દરી આંધ્રપ્રદેશમાં 3 ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ 76મી જૂનિયર અને યુથનેશનલ ચેમ્પિયનશીપમાં ગોલ્ડ મેડલ, ડબલ્સમાં ચેમ્પિયન
- ◆ નેશનલ રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટમાં અંડર-18માં ગોલ્ડ મેડલ, સબ જૂનિયરમાં ગોલ્ડ મેડલ

કુ. ઝીલ દેસાઈ
જન્મ તા.: 18-02-1999
ઉંમર : 18

ટેનિસ

- ◆ થાઈલેન્ડ ITF જૂનિયરગ્રેડ IT & IV ચેમ્પિયનશીપ 2015 - સિંગલ્સ અને ડબલ્સમાં ચેમ્પિયન
- ◆ એડીડાસ ચેન્નાઈ નેશનલ જૂનિયર - 18 2015 (સિંગલ્સ) - ગોલ્ડ
- ◆ ફેનેસ્ટા દિલ્હી નેશનલ જૂનિયર - 18 2015 (સિંગલ્સ, ડબલ્સ) - ગોલ્ડ
- ◆ ટેનિસ ચેમ્પિયનલીગમાં પંજાબ માર્શલ્સ ટીમમાં સ્થાન
- ◆ ફેનેસ્ટા દિલ્હી નેશનલ જૂનિયર - 16 2014 (સિંગલ્સ, ડબલ્સ) - ગોલ્ડ
- ◆ ભારતમાં અં-16માં સાતમો ક્રમાંક તથા અંડર-18 માં ત્રીજા ક્રમાંકે

કુ. આકાંક્ષા ભાણ
જન્મ તા.: 18-11-2000
ઉંમર : 17

ટેનિસ

- ◆ ITF જૂનિયર ટુર્નામેન્ટ ગ્રેડ - 4, દિલ્હી રનરઅપ
- ◆ દુબઈ ITF જૂનિયર ફુજરાહ કપ 2015 - વિજેતા
- ◆ ફેનેસ્ટા નેશનલ અંડર - 16 ચેમ્પિયનશીપ 2015 દિલ્હીમાં રનર અપ
- ◆ 60મી નેશનલ સ્કૂલ ગેમ્સ, ગુલબર્ગ - ગોલ્ડ (સિંગલ્સ)
- ◆ અંડર-16 ભારતમાં રેન્કિંગમાં 15માં ક્રમે
- ◆ ફેનેસ્ટા નેશનલ અંડર - 14 ચેમ્પિયનશીપમાં સેમી ફાઈનલીસ્ટ

કુ. મીશરી પરીખ
જન્મ તા. : 22-12-1999
ઉંમર : 18

સ્કેટિંગ

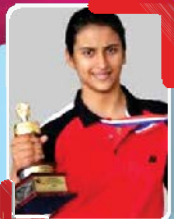
- ◆ 16મી એશિયન રોલર સ્કેટિંગ ચેમ્પિયનશીપમાં ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ વર્લ્ડ આર્ટીસ્ટિક રોલર સ્કેટિંગ ચેમ્પિયનશીપમાં 13મો ક્રમાંક
- ◆ નેશનલ આર્ટીસ્ટિક રોલર સ્કેટિંગ ચેમ્પિયનશીપ, વિરાર, મહારાષ્ટ્રમાં 1 ગોલ્ડ મેડલ, 1 બ્રોન્ઝ મેડલ

કુ. પુજા ચૌરસિઆ
જન્મ તા. : 27-04-1991
ઉંમર : 26

ટ્રાયથ્લોન

- ◆ સતત ત્રણ વર્ષથી સાઉથ એશિયન ટ્રાયથ્લોન ચેમ્પિયનશીપ, નેપાલમાં ગોલ્ડ
- ◆ નેશનલ ગેમ્સ, કેરાલા - બે ગોલ્ડ મેડલ, 1 સિલ્વર મેડલ
- ◆ હોંગકોંગ એશિયન ટ્રાયથ્લોન ચેમ્પિયનશીપ 10મો ક્રમાંક
- ◆ સિંગાપુર એશિયન ટ્રાયથ્લોન ચેમ્પિયનશીપ 17મો ક્રમાંક

કુ. અનુષ્કા પરીખ
જન્મ તા.: 26-03-1997
ઉંમર: 20

બેડમિન્ટન

- ◆ 14મી ઓલ ઈન્ડિયા અંડર-19 જૂનિયર રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટ 2015, બેંગલોર મીક્ષ ડબલ્સમાં ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ ઓલ ઈન્ડિયા અંડર-19 રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટ 2015, ચંડીગઢ બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ એશિયન ચેમ્પિયનશીપ અને અંડર-19માં ભારતીય ટીમમાં સ્થાન
- ◆ ભારતીય ટીમમાં યુરોપિયન સર્કિટ માટે પસંદગી
- ◆ ઓલ ઈન્ડિયા જૂનિયર રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટમાં મિક્ષ ડબલ્સ, અંડર-19 ક્વાટર ફાઈનલીસ્ટ
- ◆ ભારતમાં અંડર-19 ડબલ્સમાં પહેલો ક્રમાંક

શ્રી અંશુલ કોઠારી

જન્મ તા.: 17-12-1989

ઉંમર: 28

સ્વિમિંગ

- ◆ 69મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2015 રાજકોટ બટરફ્લાયમાં સિલ્વર મેડલ(00.25.27) 4 x 100 ફી સ્ટાઈલ રિલેમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ 8મી એશિયન એજગુપ ચેમ્પિયનશીપ 2015, બેંગકોકમાં 4 x 100 મી. ફી સ્ટાઈલ રિલેમાં 1 ગોલ્ડ અને 4 x 100 મી. ફી સ્ટાઈલ રિલેમાં 1 બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015, કેરાલા - 50 મીટર ફી સ્ટાઈલ રીલે બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 68મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2014 કોલકતા 100 મી. ફી સ્ટાઈલ સિલ્વર મેડલ
- ◆ 68મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ કોલકતા 4 x 100 મી. ફી સ્ટાઈલ સિલ્વર મેડલ
- ◆ ફસ્ટ દુબી સ્વિમિંગ ઈન્ટરનેશનલ ચેમ્પિયનશીપ કોલકતા - સિલ્વર-1, બ્રોન્ઝ-1

શ્રી આર્યન જવેરી

જન્મ તા.: 12-03-2000

ઉંમર: 17

ટેનિસ

- ◆ નેશનલ સીરિઝ અંડર-14, હૈદરાબાદ વિનર
- ◆ ભારતમાં અંડર - 14 રેન્કિંગમાં 7 માં ક્રમાંકે
- ◆ AITA (NS RTW), મુંબઈ અંડર-14 રનર અપ અંડર-14 રનર અપ (ડબલ્સ)
- ◆ AITA સુપર સીરિઝ (કોલકતા) અંડર-14 વિનર
- ◆ AITA (પુણે) અંડર - 14 રનરઅપ (ડબલ)
- ◆ AITA (પુણે) અંડર - 14 ક્વાટસ ફાઈનાલીસ્ટ (સિંગલ્સ)

શ્રી નીલ કોન્ડ્રાકર

જન્મ તા. : 12-08-1996

ઉંમર : 21

સ્વિમિંગ

- ◆ 69મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2015 રાજકોટમાં 50મી. ફી સ્ટાઈલ(00.23.70) અને 100 મી. ફી સ્ટાઈલમાં બ્રોન્ઝ મેડલ (00.52.22) 4 x 100 મી. ફી સ્ટાઈલ રિલેમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ 8મી એશિયન એજગુપ ચેમ્પિયનશીપ 2015, બેંગકોકમાં 4 x 100 મી. ફી સ્ટાઈલ રિલેમાં 1 ગોલ્ડ અને 4 x 100 મી. ફી સ્ટાઈલ રિલેમાં 1 બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015, કેરાલા-4x100 મી. રિલે ફી સ્ટાઈલમાં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 68મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2014 કોલકતા 100 મી. ફી સ્ટાઈલ સિલ્વર મેડલ
- ◆ એશિયન ગેમ્સ 4 x 100 મી. ફી સ્ટાઈલમાં 6ઠ્ઠો ક્રમાંક
- ◆ એશિયન ગેમ્સ 4 x 100 મી. ફી સ્ટાઈલમાં 7મો ક્રમાંક
- ◆ 68મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ કોલકતા 4 x 100 મી. ફી

કુ. ભક્તિ પરવાની
જન્મ તા.: 08-03-2002
ઉંમર: 15

ટેનિસ

- ◆ ફિનિક્સ એશિયન રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટ અંડર-14 વિનર
- ◆ ચેમ્પિયનશીપ સીરિઝ AITA U-14 & U-16 (સિંગલ્સ), અમદાવાદ 2015-વિજેતા
- ◆ નેશનલ સીરિઝ AITA U-14 (ડબલ્સ), મુંબઈ 2015 - રનર અપ
- ◆ અંડર-14 ભારતમાં 15મો ક્રમાંક

શ્રી રાજન્દરસિંગ આનંદ
જન્મ તા.: 02-02-2000
ઉંમર: 17

સ્વિમિંગ

- ◆ 60મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, રાજકોટમાં 2 સિલ્વર મેડલ્સ 1 બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 41મી જૂનિયર ગુજરાત રાજ્ય સ્ટેટ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપમાં 100 મી., 200 મી. બેક સ્ટ્રોકમાં ગોલ્ડ મેડલ, 50, 100 મી. ફ્રી સ્ટાઈલમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ 42મી જૂનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપમાં 50, 100 મી. બેક સ્ટ્રોકમાં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 56મી ગુજરાત સ્ટેટ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપમાં 50 મી., 100 મી. અને 200 મી. બેક સ્ટ્રોકમાં ગોલ્ડ મેડલ

કુ. લજ્જા ગોસ્વામી
જન્મ તા.: 28-08-1988
ઉંમર: 29

રાઈફલ શૂટિંગ

- ◆ 13મી એશિયન શૂટિંગ ચેમ્પિયનશીપ 2015, કુવૈત, બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ શૂટિંગ ચેમ્પિયનશીપ ઓફ હેનોવર, જર્મની - ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ 15મી KAA ચેમ્પિયનશીપ, કેરાલા - 1 સિલ્વર મેડલ, 1 બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 58મી નેશનલ ચેમ્પિયનશીપ (પૂણે) 2014 - બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 17મી એશિયન ગેમ્સ (સાઉથ કોરિયા) 2014 ટીમમાં 6ઠ્ઠો ક્રમાંક
- ◆ 51મી વર્લ્ડ ચેમ્પિયનશીપ (સ્પેન)માં 16મો ક્રમાંક
- ◆ 20મી કોમનવેલ્થ ગેમ્સમાં બ્રોન્ઝ મેડલ

શ્રી ઓમ સક્સેના
જન્મ તા.: 14-06-1998
ઉંમર: 19

સ્વિમિંગ

- ◆ 61મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, કોલકતામાં 200 મી. સ્ટ્રોકમાં ગોલ્ડ મેડલ
- 60મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, રાજકોટમાં 2 સિલ્વર મેડલ

શ્રી દેવ જાવીયા

જન્મ તા.: 16-03-2000

ઉંમર: 17

ટેનિસ

- ◆ ફિનિક્સ એશિયન રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટ અંડર-14 વિનર
- ◆ ચેમ્પિયનશીપ સીરિઝ AITA U-14 & U-16 (સિંગલ્સ), અમદાવાદ 2015-વિજેતા
- ◆ નેશનલ સીરિઝ AITA U-14 (ડબલ્સ), મુંબઈ 2015 - રનર અપ
- ◆ અંડર-14 ભારતમાં 15મો ક્રમાંક

કુ. ડોલ્કી સારંગ

જન્મ તા.: 04-12-2001

ઉંમર: 16

સ્વિમિંગ

- ◆ 69મી સિનિયર નેશનલ એકવોટિક ચેમ્પિયનશીપ 2015 રાજકોટમાં 4 x 100 મી. મીડલ રિલેમાં બ્રોન્ઝ મેડલ (4.38.13)
- ◆ 61મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, કોલકતામાં 200 મી. બટરફ્લાય સિલ્વર મેડલ
- ◆ 60મી SGFI સ્વિમિંગ નેશનલ, રાજકોટમાં 4 સિલ્વર મેડલ
- ◆ ગુજરાત સ્ટેટ ઓપન ચેમ્પિયનશીપમાં 50, 100, 200 મી. બટરફ્લાયમાં ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ સ્ટેટ સ્કૂલ ગેમ્સ-2014માં 50, 200 મી. બટરફ્લાયમાં ગોલ્ડ મેડલ

શ્રી મેઘ પટેલ

જન્મ તા.: 20-02-2000

ઉંમર: 17

ટેનિસ

- ◆ નેશનલ સીરિઝ અમદાવાદ અંડર - 14 વિનર
- ◆ નેશનલ સીરિઝ અમદાવાદ અંડર - 16 વિનર
- ◆ સુપર સીરિઝ પૂણે અંડર - 16 રનર અપ
- ◆ સુપર સીરિઝ પૂણે અંડર - 16 ડબલ્સમાં વિનર
- ◆ નેશનલ સીરિઝ અમદાવાદ અંડર - 14 સિંગલ્સ અને ડબલ્સમાં વિનર
- ◆ જૂનિયર એશિયન ટુર્નામેન્ટ 2015, કતાર - ગોલ્ડ મેડલ (ભારતીય ટીમનું પ્રતિનિધિત્વ)

કુ. ફેનાઝ ચિપિયા

જન્મ તા.: 18-01-1996

ઉંમર: 21

ટેબલ ટેનિસ

- ◆ નેશનલ રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટ 2015, ધર્મશાલા યુથ ડબલ્સમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015, કેરાલા (વુમન) મીક્ષ ડબલ્સમાં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ ગુજરાત રેન્કિંગ ઓપન ચેમ્પિયનશીપ (વુમન) પ્રથમ ક્રમાંક
- ◆ નેશનલ રેન્કિંગ (ગાંધીધામ) સેન્ટ્રલ ઝોન બ્રોન્ઝ મેડલ

શ્રી હરશીત દેસાઈ

જન્મ તા.: 19-07-1993

ઉંમર: 24

ટેબલ ટેનિસ

- ◆ ભારતમાં તૃતીય ક્રમાંકિત ખેલાડી
- ◆ 22મી એશિયન ટેબલ ટેનિસ ચેમ્પિયનશીપમાં ભારતીય ટીમનું પ્રતિનિધિત્વ કરેલ અને ગોલ્ડ મેડલ વિજેતા
- ◆ ITF વર્લ્ડ ટુર ચેમ્પિયન - ઓસ્ટ્રેલિયા મેન્સ ડબલ્સ - સિલ્વર મેડલ
- ◆ 35મી નેશનલ ગેમ્સ 2015 કેરલા - મેન્સ ડબલ્સમાં ગોલ્ડ, ટીમ મેન્સમાં સિલ્વર અને મેન્સ સિંગલ્સમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ સિનિયર નેશનલ, પોન્ડીચેરી 2015 - સિંગલ્સમાં સિલ્વર મેડલ
- ◆ સ્વીડીશ ઓપન (સ્વીડન)માં પ્રિક્વોટર ફાઈનલિસ્ટ
- ◆ એશિયન ગેમ્સ (સાઉથ કોરીયા) - 2014 ટીમમાં ક્વોટર ફાઈનલિસ્ટ
- ◆ કોમનવેલ્થ ગેમ્સ (સ્કોટલેન્ડ) ટીમમાં 4થા ક્રમ પર

શ્રી માનુષ શાહ

જન્મ તા.: 12-01-2001

ઉંમર: 16

ટેબલ ટેનિસ

- ◆ ચેમ્પિયન - નેશનલ રેન્કિંગ અંડર-15 સબ જૂનિયર ટુર્નામેન્ટ 2015 ગુવાહાટી
- ◆ ઈન્ડિયન જૂનિયર ઓપન ઈન્ટરનેશનલ ટુર્નામેન્ટ 2015, ઈન્દોર - ગોલ્ડ મેડલ
- ◆ નેશનલ રેન્કિંગ સાઉથઝોન ટુર્નામેન્ટ 2015, સબ જૂનિયર - બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ 60મી નેશનલ સ્કૂલ ગેમ્સ 2014 - 15 આંધ્રપ્રદેશ - ગોલ્ડ મેડલ (ટીમ)
- ◆ ઓપન ગુજરાત ટેબલ ટેનિસ ટુર્નામેન્ટ સબ જૂનિયર પ્રથમ ક્રમાંક
- ◆ ઓપન ગુજરાત ટેબલ ટેનિસ ટુર્નામેન્ટ યુથ બોયઝમાં ત્રીજો ક્રમાંક
- ◆ 76મી કેડેટ અને સબ જૂનિયર નેશનલ ચેમ્પિયનશીપ સિંગલ્સ અને ડબલ્સમાં બ્રોન્ઝ મેડલ
- ◆ વેસ્ટ ઝોન નેશનલ રેન્કિંગ ટુર્નામેન્ટ બ્રોન્ઝ મેડલ

રમત-ગમત ક્ષેત્રે ગુજરાત સરકારની યોજનાઓ

સ્વામી વિવેકાનંદ નોન રેસિડેન્શિયલ સેન્ટર ઓફ એક્સલન્સ (COE)

1. ખેલ મહાકુંભ મેડલ
2. સ્કૂલ ગેમ્સ નેશનલ
3. ઓપન નેશનલ/એજ ગ્રૂપ નેશનલ

ઉપરોક્ત સ્પર્ધામાં રમનાર-વિજેતા થનાર ખેલાડીઓને મેરીટના આધારે પસંદગી કરવામાં આવે છે. જેમાં દર માસે ખેલાડીના ઘરેથી પ્રેક્ટિસ માટે આવવા-જવાનો અને નાસ્તાનો ખર્ચ વાર્ષિક ₹65,000/- અને ₹6,000/- ટ્રેનિંગ કીટનો ખર્ચ આપવામાં આવે છે.

શક્તિદૃત યોજના :

25 લાખ, 15 લાખ અને 5 લાખ સુધીની રકમ ખેલાડીઓના પરફોર્મન્સ સુધારવા માટે તાલીમ, ભોજન અને વિદેશ તાલીમ માટે ચૂકવવામાં આવે છે. તેની લાયકાતનું ધોરણ (1) ખેલ મહાકુંભમાં વિજેતા (2) સ્કૂલ ગેમ્સ નેશનલ અથવા નેશનલ સ્પર્ધામાં વિજેતા (3) નેશનલ ગેમ્સમાં વિજેતા મેરીટના આધારે પસંદગી કરવામાં આવે છે.

સ્પોર્ટ્સ સંકુલ

સ્પોર્ટ્સ ઓથોરિટી ઓફ ગુજરાત દ્વારા સ્પોર્ટ્સ સંકુલ અંતર્ગત નીચેની વિગતે સુવિધાઓ આપવામાં આવે છે:

1. રહેઠાણ માટે ગાદલાં, ઓશીકાં, બેડશીટ, મચ્છરદાની, થાળી, વાટકી વિગરે.
2. 2 જોડ સ્કૂલ યુનિફોર્મ, સ્કૂલ બેગ, બૂટમોજા.
3. પુસ્તકો, નોટબુક
4. કમ્પ્યુટર
5. શાળાની ફી (ધો. 1 થી 10 સુધી) (ધો. 11 થી 12)
6. હોસ્ટેલ ફી (વાર્ષિક)
7. ભોજન ખર્ચ
8. સ્પોર્ટ્સ કિટ (પ્રતિ ખેલાડી દીઠ વાર્ષિક)
9. સ્ટાઈપેન્ડ (પ્રતિ ખેલાડી પ્રતિમાસ ₹750/-)
10. લોન્ડ્રી ફી
11. મેદાન મેન્ટેનન્સ શાળા દીઠ (વાર્ષિક)

ઉપરોક્ત તમામ ખર્ચ સ્પોર્ટ્સ સંકુલમાં બાળકોને ચૂકવવામાં આવે છે અને તમામ સુવિધાની ઉપલબ્ધિ કરાવવામાં આવે છે.

ક્રમ	સ્કૂલનું નામ	જિલ્લો	નિવાસી- બિન નિવાસી	માધ્યમ	બોર્ડ	રમતો	સંસ્થામાં મળવાપા ત્ર પ્રવેશ ભાઈઓ - બહેનો
1	શ્રી પી. એમ. જી. ઠાકર આદર્શ હાઈસ્કૂલ-કડી, (ધોરણ 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 આર્ટ્સ, કોમર્સ, સાયન્સ)	મહેસાણા	નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	જિમ્નાસ્ટિક, વૉલિ બોલ, હેન્ડ બોલ, ટેકવોન્ડો કુસ્તી	ભાઈઓ અને બહેનો
2	શ્રી જે. બી. શાહ ઈંગ્લીશ મીડિયમ સ્કૂલ, મોડાસા (ધોરણ 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 સાયન્સ)	અરવલ્લી	નિવાસી	ઈંગ્લીશ	ગુજરાત	હોકી, ટેબલ ટેનિસ, એથ્લેટીક્સ	ભાઈઓ અને બહેનો
3	શ્રી જે. બી. અને એસ. એ સાર્વજનિક શાળા, વ્યારા (ધોરણ 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 આર્ટ્સ, કોમર્સ, સાયન્સ)	તાપી	નિવાસી	ગુજરાતી - ઈંગ્લીશ	ગુજરાત	એથ્લેટીક્સ, કબડ્ડી, ખો-ખો, વૉલીબોલ, બેડમિન્ટન, શૂટિંગ	ભાઈઓ અને બહેનો
4	શ્રી લક્ષ્મણ જ્ઞાનપીઠ સંસ્કાર ધામ, સાણંદ (ધોરણ 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 આર્ટ્સ, કોમર્સ, સાયન્સ)	અમદાવાદ	નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	એથ્લેટીક્સ, શૂટિંગ, ફૂટબોલ, આર્યરી, ચેસ, જુડો	ભાઈઓ
5	શ્રી એસ. આર. હાઈસ્કૂલ, દેવગઢ બારીયા (ધોરણ 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 આર્ટ્સ, કોમર્સ, સાયન્સ)	દાહોદ	નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	સ્વિમિંગ, આર્યરી શૂટિંગ, એથ્લેટીક્સ, જુડો, કુસ્તી, હોકી	ભાઈઓ અને બહેનો

ક્રમ	સ્કૂલનું નામ	જિલ્લો	નિવાસી- બિન નિવાસી	માધ્યમ	બોર્ડ	રમતો	સંસ્થામાં મળવાપા ત્ર પ્રવેશ ભાઈઓ - બહેનો
6	શ્રી કડવીબાઈ વિરાણી કન્યા વિદ્યાલય, રાજકોટ (ધોરણ 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 આર્ટ્સ, કોમર્સ, હોમસાયન્સ)	રાજકોટ	નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	જુડો, શૂટિંગ, એથ્લેટીક્સ, બોક્સિંગ, લૉન ટેનિસ	બહેનો
7	આદર્શ પ્રાથમિક શાળા, ભોલેશ્વર, હિંમતનગર	સાબરકાંઠા	નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	એથ્લેટીક્સ, આર્ચરી, ખો-ખો સ્વિમિંગ, ફેન્સિંગ	ભાઈઓ અને બહેનો
8	અંબુભાઈ પુરાણી હાઈસ્કૂલ, રાજપીપળા (ધો 6 થી 10 અને ધોરણ 11-12 કોમર્સ, સાયન્સ)	નર્મદા	નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	જિમ્નાસ્ટિક, સ્વિમિંગ	ભાઈઓ અને બહેનો
9	ઉર્મિ સ્કૂલ, સમા રોડ (ધો 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 કોમર્સ, સાયન્સ)	વડોદરા	નિવાસી	ગુજરાતી - ઈંગ્લીશ	ગુજરાત સીબી એસઈ	બાસ્કેટ બોલ, ચેસ, સ્વિમિંગ, જુડો	ભાઈઓ અને બહેનો
10	સરદાર પટેલ એજ્યુકેશન ઈન્સ્ટીટ્યુટ, કાળીયાબીડ, (ધો 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 કોમર્સ, સાયન્સ)	ભાવનગર	નિવાસી	ગુજરાતી - ઈંગ્લીશ	ગુજરાત સીબીએસ ઈ આઈસી એસી	બાસ્કેટ બોલ, ટેબલ ટેનિસ, એથ્લેટીક્સ	

ક્રમ	સ્કૂલનું નામ	જિલ્લો	નિવાસી- બિન નિવાસી	માધ્યમ	બોર્ડ	રમતો	સંસ્થામાં મળવાપા ત્ર પ્રવેશ ભાઈઓ - બહેનો
11	શ્રી વ્રજભૂમિ ઈન્ટરનેશનલ સ્કૂલ, મોગર (ધો 1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 સાયન્સ)	આણંદ	નિવાસી	ઈંગ્લીશ	સીબીએસ ઈ	ટેકવોન્ડ, ફૂટબોલ	ભાઈઓ અને બહેનો
12	શ્રી બ્રહ્માનંદ વિદ્યાલય ચાંપરડા (1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 કોમર્સ, સાયન્સ)	જૂનાગઢ	નિવાસી	ગુજરાતી - ઈંગ્લીશ	ગુજરાત	રાઈફલ શુટિંગ, વોલિ બોલ, કુસ્તી, એથલેટીક્સ, આર્યરી	ભાઈઓ અને બહેનો
13	લોક વિદ્યાલય, વાલુકડ, પાલીતાણા	ભાવનગર	નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	ટેબલ ટેનિસ, હેન્ડબોલ, હોકી	ભાઈઓ અને બહેનો
14	શ્રી એચ. કે. ઝાલા હાઈસ્કૂલ, લીંબડી	સુરેન્દ્રનગર	નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	હોકી, ફેન્સિંગ, આર્યરી	ભાઈઓ અને બહેનો
15	સર પ્રતાપ હાઈસ્કૂલ, ઈડર (1 થી 10 અને ધોરણ 11- 12 કોમર્સ, સાયન્સ)	સાબરકાંઠા	બિન નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	જુડો, વોલીબોલ, ખો-ખો	ભાઈઓ અને બહેનો
16	શ્રી સી. વી. મિસ્ત્રી સરસ્વતી વિદ્યાલય, ધોળકા (1 થી 10 અને ધોરણ 11-12 આર્ટ્સ, કોમર્સ)	અમદાવાદ	બિન નિવાસી	ગુજરાતી	ગુજરાત	જુડો, કુસ્તી, કબડ્ડી	ભાઈઓ અને બહેનો

નોંધ

A series of 20 horizontal dotted lines for writing, arranged in a light blue rectangular area.

નોંધ

A series of horizontal dotted lines for writing, arranged in a light blue rectangular area.

અંદરના ૧૧૨ પેજ ૧૩૦-GSM આર્ટ પેપર, જે.કે. પેપર મીલ, ૪ કલર
કવર પેજ ૨૫૦-GSM આર્ટ કાર્ડ, જે.કે. પેપર મીલ, ૪ કલર
બુક સાઈઝ : ૮.૫”x૧૧”, બાઈન્ડિંગ : પરફેક્ટ

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર